

424KF

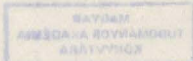
Kepan Francis

Rudolf Steiner
ei or antropometria
N. H. H. H.

K r i t i k a i s z e m p o n t o k

Steiner Rudolf azzal az igénnyel lépett föl, hogy új világszemléletet nyújt és ezzel a haladás új utait nyitja meg az emberiségnek. Tanításai föltűnően terjednek, írásai százezres példányszámban jelennek meg, nagyarányú tanintézetek emelkednek működése nyomán, nagyszámu folyóirat terjeszti eszméit és a német napisajtó állandóan fesszinen tartja az "antropozófiai" mozgalmat, amely immár ~~világszerte~~ messze túlterjed a német határokon.

Tanítványai kritikátlan rajongással beszélnek és írnak a mesterről és tanításairól. A német filozófiai- és társadalom-tudományi, valamint a teológiai kritika viszont egyhangulag tiltakozik az új "tudomány" ellen, anélkül, hogy terjedését akadályozni képes lenne. A szokásos kritika azonban szükségképpen tehetetlen azért, mert új világszemléletet a maga régi szempontja szerint kíván elbírálni. Az új tanítás éppen azzal vált lehetségessé, hogy a régi irányzatok már nem elégtethetik ki a modern emberreligiózus szomjuságát. Éppen a régi tanítások elégtelensége az, ami új irányzatokat követel mindenkor a történelemben, mert az embernek megismerésre való törekvése nem ismer akadályokat, a történelem régi istenek tetemén keresztül száguld az egyetemes titok megismerése felé.

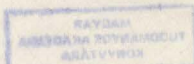

A régi tanításon alapuló kritika tehát elégtelen. Új szempontokra van szükség, magasabbakra, mert bármely álláspont elbírálása tárgyszerűen csak magasabb, csak olyan álláspontból lehetséges, amely képes a tárgyat hiánytalanul szemügyre venni. Új világszemlélet tehát csak magasabb világszemlélet szempontjából szemlélhető, amely képes a vizsgálat tárgyává tett világszemlélet titkait feltárni, formáit tagolni, törekvéseit beváltani. Ez a magasabb szempont bemutatni köteles a szemlélet tárgyává tett tanítás

kulturális gyökereit és történelmi helyzetét, megérteni és értékelni belső tartalmát, áttekinteni hatását és összes következményeit.

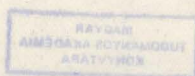
A kritikának tehát felette kell állania teológián és filozófián és ezeket a történelmi múlt leltárába tartozó kulturákokat is fel kell ölelnie. Minden kulturirányzattól függetlenül, elfogulatlanul kell valamennyit megértenie és értékelnie egy új és magasabb világszemlélet tagolásában és összefoglalásában. Együttal - legalább nagy vonásokban - be kell mutatnia önmagát.

Magasabb világszemléletnek azt nevezzük, amely a múlt törekvéseiben gyökerezik, azokat önmagában, mintegy gyűjtőlencsében egyesíti és megvalósítja, együttal kaput tár a kultúra tisztább és nemesebb jövődjének. Minderre Steiner is törekszik. Kritikáiban felöleli a múlt minden kulturtörekvését és ezeket igazolva és feleslegessé téve új kulturának igyekszik utat törni. Hogy ez a törekvése sikerült-e, csak olyan magasabb világszemlélet bírálhatja el, amely az Antropozófia törekvéseit magáévá tette és megoldotta.

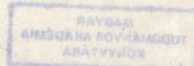
Hogy az intuitív megismerés kritikai szempontja, amelyet mi alkalmazunk, megfelel-e az általunk felállított magas követelménynek, - aminek súlyát teljes felelősséggel érezzük, - ám bírálja el az elfogulatlan gondolkodás. Hitelt nem kérünk. Minden tételünket nyilvános ellenőrzésre bocsátjuk és magunk is a legszigorubb kritikát követeljük, úgy, amint azt magunkkal szemben gyakoroljuk. Az emberi gondolkodást egyetemesség és oszthatatlanság jellemzi. Ez a jelleme a logika, számtan, mértan tételeinek egyetemes érvényességében nyilvánvalóan mutatkozik. Minthogy világszemléletünk és kritikai álláspontunk a logikai, számtani-mértani gondolkodás önismeretén alapul, - minden gondolkodó lény szabadon megvizsgálhatja és ellenőrizheti azt. A gondolkodás egyetemessége minden gondolkodót egyesít ebben a tudatban. Ebben az elfogulatlan,

ebben a mindenkit egyesítő gondolkodásban bizunk és ehhez szólunk
e tanulmányunkban.

I s m e r e t e l m é l e t i b e v e z e t ő .

A világmindenségről, akár annak egyetemes alakjáról, akár részleteiről, csak úgy beszélhetünk, ha a jelenség tudatunk tárgya. Ha a külső világot a belsőtől meg akarjuk, vagy meg tudjuk is különböztetni, ezt a megkülönböztetést is csak saját belső tudatunkban tehetjük meg. Végső elemzésben nem beszélhetünk másról, mint átéléseinkről. Ha különbözők, sőt ellentétesek is ezek az átélések, ha úgy viszonylanak is egymás közt, mint belső a külsőhöz, elsősorban mégis csak az bizonyos, hogy tudatunk körén belül kell esnie minden jelenségnek, amiről józan ésszel egyáltalán szólhatunk. Csak emellett az alapföltétel mellett és ennek a törvénynek korlátain belül tehetünk különbséget külső és belső között.

Ez a titok dereng már az egyiptomi Szfinksz mondájában, amelynek megoldása az ember. Ez a titok lép a történelembe világos követelmény formájában **S o k r a t e s s e l**. Minden megismerés végre is belvilágunk titkos forrásából fakad, tudatos megvilágításban, vagy homályos sejtésben. A világ titkát tehát az emberben kell keresnünk, az emberi tudat átéléseiben, ezeknek az átéléseknek különböző természetében, kölcsönhatásában és egységében, amely egység egyelőre magyarázatlanul és rejtélyesen adva van azzal a ténnyel, hogy legkülönbözőbb és legellentétesebb átéléseimet egyformán Én élem át, én fűzöm egybe, én vagyok ez az oszthatatlan egység, amelyben valamennyi egyesül.

Közvetlenül, minden hipotézis, következtetés és spekuláció nélkül, - azaz intuitive - fogjuk itt tárgyszerűen - nagy vonásokban - meg szemlélni és hiven leírni átéléseink egyes csoportjait.

Az érzéki-fizikai világ.

Legfeszültebbek, legrikítóbbak és leghangosabbak érzéki átéléseink. Azok az adatok, amelyeket érzékszerveink útján a külvilágról nyerünk: pontszerű, vonalszerű és - legmagasabb fokon - fölület-szerű adatok. Legfejlettebb érzékünk, a szem, legföllebb felületeket lát, amelyek egy síkra lefényképezhetők, vagy lefesthetők; látunk még a felületeken vonalhatárolásokat, pontszerű állomásokat, színárnyalatokat, - egyebet semmit. Az átlátszóban nem látunk semmit. A teret nem látjuk. A ~~tér~~ tér, - amint Kant helyesen mondja - "kedélyünk formája", tehát nem az érzéklet adata.

Tapintóérezékünk is csak a fölülethez tapad. Tapintunk fölületet simát, vagy érdeset, meleget, vagy hideget, tapintjuk a fölületek irányváltozásait, vonal és pontszerűségeket, - egyebet nem. A fölület alá érzékünk nem hatol, vagy ha a tárgyon metszést eszközünk, úgy az előbbi fölület mögé hatolhatunk ugyan, de újra csak - fölületet tapinthatunk.

Irányérzés, hőérzés, izlés, szaglás, hallás útján csak legfeljebb vonalszerű és pontszerű adatokra tehetünk szert.

Háromméretű tértudatunk kialakításához tehát legfeljebb támasztó fölületeket, irányvonalakat és pontokat nyerhetünk az érzéki adatokban, amelyekben a tér ki nem mutatható.

Érzékelésünk mögött bujkáló, tehát valami nem érzékelhető érzéki adatokról szólni, - ellentmondáshoz és üres fecsegéshez vezet. Csak átéléseinkről van módunk beszélni, átéléseink mögött lappangó ismeretlenről azonban nem beszélhetünk anélkül, hogy a nem jelentkező jelenség, vagy nemlétező lét ellentmondásába ne esnénk.

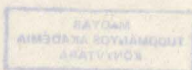
Ezek az intuitív szemléletek és határmegállapítások tehát, - amennyiben hűvek és tárgyszerűek - tiszta és zavartalan képét adják az érzéki-fizikai világnak. Azokat, akiknek az intuitio nagyon is egyszerű módszeréhez képest inkább imponál a természettudomány bonyolultabb összehasonlító módszere, megnyugtathatjuk, hogy a modern természettudomány legkiválóbb alakjai: Lord Kelvin, Le Bon, Ostwald, Chwolson stb. kivétel nélkül csupán pontszerű erőcentrumokat, vonalszerű erőösszetevőket és gömbfelületszerű keresztrezgéseket ismernek.

A fizikai világ tehát a természettudomány megvilágításában sem mutat a fölültszerűn tulmenő működést. Fizikai teret oly kevésbé ismer a természettudomány, mint az intuició.

A fizikai-érzéki világ egymást emlékeztetetlenül felváltó hullámzása időt sem ismer. Az idő is az emberi /állati/ tudat alakja, amely emlékezetet tétélez föl.

A természettudomány tehát az intuicióval egybevágóan ugyanabban a tagolásban /pont-, vonal-, felültszerűség/ állítja elő az érzéki-fizikai világot és a teret és időt egyformán a lét más körébe - fizikain túl eső, ekképpen metafizikai - körébe utalja.

A képzelet, vagy lélek.

Amikor tudatunkban az érzéki-fizikai fölültszerűség árnyékvilága fölé a térbe és időbe emelkedünk, amikor ebbe a csöppet se misztikus, inkább nagyon is banális és még a magasabbrendű állatokkal is közös térbeli és időbeli tájékozódásba és emlékezetbe lépünk: ezzel már az "érzékfölötti" tapasztalás és élet körébe jutottunk. Amikor tértudatunkban és időtudatunkban mérhetetlen tágasságokba terjengünk és elenyésző finomságokba összpontosulunk, ott vagyunk már, amit szem nem látott, fül nem hallott soha. Ezt a működésünket képzelet-, vagy lélekműködésnek mondjuk. Ebben az érzéki képek szertelen és mérhetetlen változatait szőjük. Alkalmazkodni tudunk a mérhető érzéki tapasztalati adatokhoz, képzeletünk képes azokból kiindulni, vagy azokba visszatérni. Tértudatunk folyamatossággal tölti ki az érzéki adatok hézagait, bizonytalan változatokat varázsol az érzéki fölültek mögé és ha tudni akarja, melyik változatnak felel meg az érzéki valóság, úgy fizikai metszéssel új fölületet tár föl az érzékelésnek. Képzeletünk mérhetetlen tere ~~magába~~ meríti az érzéki képeket és kültérként tulterjeng rajtuk mérhetetlenül. Ámde nincsen kötve a fizikai adathoz; azoktól függetlenül is alkotó önműködésben állít elő tetszés szerint mérhetetlen képváltozatokat, amelyek azonban végső elemzésben az érzékihez hasonló alapelemeket tartalmaznak.

Agháromdimenziós képzelettér tehát érzékfölötti lélek működés. Akármilyen ujszerűen hangzik ez a megállapítás Hegel, Mach vagy Bergson megállapításával szemben, akik a teret is érzékelni vélik, és akármilyen szokatlan is ez a tényleírás a modern embernek, aki képzeletét atavisztikus évezredek gyakorlás következtében szinte gépiesen kapcsolja az érzéki jelenségekbe, - anélkül, hogy ezt a kapcsolódást magát figyelemmel kísérrné - mégis teljes bizalommal tárjuk ezt a megállapításunkat, amely a modern természettudománnyal egyedül áll összhangban, az elfogulatlan vizsgálódás és ellenőrzés elé.

A képzelet tehát képalkotó önműködés, mérhetetlen képváltozatok között való mozgás. Ugy a magasabbrendű állatban, mint az emberben is egyénített, ebben az értelemben szubjektív, - működés. Nem végtelen és nem egyetemes. A végtelent nem tudjuk elképzelni. Minden határon túllendülés lehetséges, de ezt a terjengést mérhetetlenül folytathatjuk anélkül, hogy aktuális képünk valaha is végtelen lehetne. Képzeletünk minden alakja ép úgy kültérrel bír, mint bármely fizikai-érzéki adat. Abban is egyezik a képzelet bármely alakja a fizikai-érzéki jelenséggel, hogy e.g.v határozott, vagy meghatározható ható középponttal és ettől eltérő kerülettel bír. Egyetemesnek pedig azért nem nevezzük a lélekműködést, mert képei tisztán egyéni jelleműek, más egyénre nem kötelezők.

A szellemi élet.

A lélekműködés felett tornyosul a gondolkodás. Gondolkodni annyi, mint a képek végtelen változatait egybefoglalni. Míg a lélek határtalan és szertelen változatokat állít elő, addig a gondolat minden lehető képváltozatot megvalósít. Például háromszögeket tetszésszerűen változatokban képzelhetünk el, a változatok sorozatain túl mindig újabbakra térhetünk át korlátlanul, anélkül, hogy valaha is elérhetnők a gondolkodás háromszögét, a mértani tételt, amely minden lehető változatot egybefoglal és magába merít kivétel nélkül. A gondolkodás mértani tétele tehát

a változatoknak szigoruan végtelen bőséget foglalta egybe; különben értelmetlen volna az az állítás, hogy a logika, számtan, mértan tételei kivételt nem tőrnek.

Amilyen mérhetetlenül tornyosul a képzelet mérhetetlen működése a fizikai-érzéki világ mérhető működései fölé, olyan végtelenül tornyosul a gondolkodás törvényalkotó működése a képzeletnek pusztán csak mérhetetlen működése fölé. Vagy: amilyen mérhetetlenül tornyosul a lélekműködés határtalan tere az érzéki-fizikai, határolt kép fölé, olyan végtelenül tornyosul a gondolkodás mértani tere, amelynek középpontja mindenütt jelen van, a lélek tere fölé, amelynek csak egy középpontja lehetséges.

Amiképpen a lélekműködés elérhetetlenül terjeng a fizikai világ háttérében, olyan elérhetetlenül trónol a szellem, vagy gondolkodás tere a képzelet minden nagysága fölött. Az alsóbból a magasabba, tehát a fizikaiból a lelkebe, a lelkiből a szellemibe nem vezet átmenet, hanem csak szemléleti ugrás. Az egyes létformák között nem mennyiségi fokozódás állapítható meg, hanem minőségbeli szakadék tátong.

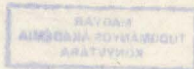
Egy vagy több házat fizikailag érzékelni, például látni, azt jelenti, hogy határolt, megmérhető és megszámlálható konkrét dolgokat tapasztalunk. Házakat elképzelni, azt jelenti, hogy mérhetetlen változatokban állítjuk elő a ház képét, nem lezárt összefoglalásban, hanem nyílt határokkal, amelyeken bármikor tulmehetünk azzal, hogy a ház képének újabb változatait korlátozás nélkül elképzelhetjük. A ház képét gondolkodás tárgyává tenni pedig azt jelenti, hogy annak minden lehető változatát a fogalomban áttekintjük és egybefoglaljuk. A fogalom tehát nem pusztán mérhetetlen, hanem szigoruan végtelen gazdagság, amelyben nemcsak minden konkrét kép, de a képek mérhetetlen változatai

is kivétel nélkül egybefoglaltatnak és elmerítettnek. Ime: a fizikai, lelki és szellemi életműködések hierarchiája.

A szellemi működés tehát "érzékfölötti", nemcsak abban az értelemben, hogy a végtelent nem érzékelhetjük, hanem abban a további értelemben is, hogy el sem képzelhetjük. A szellem tehát annyira "lélekfölötti", amennyire a lélek "érzékfölötti".

A szellemi élet magasabb formái. és az erkölcsi tudat.

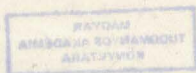
A szellemi működés azonban nemcsak minden lehető képet foglal egybe és tekint át minden egyszerű logikai-számtani tételben, vagy fogalomban, nemcsak a képek végtelenségét tartalmazza, hanem a gondolkodás minden lehető módját, vagyis a gondolkodók lények mindenségét is. Ugyanis a logikai-számtani-mértani tételről nemcsak azt tudjuk, hogy minden képalakulatra, - de azt is, hogy minden egyes gondolkodó lényre is kivétel nélkül érvényes. Eképen tehát nemcsak a képek, de a gondolkodók mindenségét is egybefoglaltuk a gondolkodásban. Minthogy minden egyes gondolkodó lény a maga gondolkodásának tárgyával /képeivel/ szemben végtelen gazdagságot szemlélő és egybefoglaló alak, ennél fogva, amikor a tétel érvényességében a gondolkodók mindenségét is egybefoglaltuk, - végtelenül emelkedtünk a pusztán képeket egybefoglaló gondolkodás fölé. A szellem itt már nem pusztán a végtelen mértani teret szemléli, de a törvényt is, hogy a mértani tér közös tere minden gondolkodó lénynek, - másképen: minden gondolkodó kényszeren a mértani teret végtelennek szemlélni. Ami a térre áll, áll az időre és minden logikai, számtani, mértani tételre is. - Ebben a tudatban tehát végtelen alakok mindensége fölött tartottunk szemlét. A gondolkodásnak ez az alakja már egyetemes.

És amikor ilyen többszörösen végtelen magasságba emelkedtünk az érzéki átélések világa fölé, - még mindig saját egyéni tudatunk körén belül mozgunk. Köznapi, banális gondolkodásunk az, amelynek végtelen tágasságában atomokként törpülnek el a csillagvilágok alakjai. Gondolkodásunk nyugalomban elenyészik az atomok és csillagzatok minden rohanása, születése és halála. A váltakozás mámorában örvénylő fizikai élet minden mozgása a gondolkodás nyugodt mérlegére kerül és mint megmért, véges alak elmerül és megőriztetik a gondolkodásban. A fizikai élet szüntelen váltakozása a születés és halál forgatagában kering, ámde nyugodt szemléletességre emelkedik a gondolkodó emlékezetben, ahol minden váltakozás a törvény határeseteként van meg rögzítve.

Ha most már a gondolkodó lények mindenségét oszthatatlan egységként elevenen szemléljük: az erkölcsi tudatba emelkedtünk. Ebben a szemléletben a szellem oszthatatlan ősegyiségének sajátos módja az egyéniség. Minden egyes gondolkodó lény gyújtópontja lehet a szellemi élet oszthatatlan mindenségének; amennyiben bármely egyéni ~~szellemi~~ szellemi élet mélységeibe elmerülünk, abban a szellemi élet teljességének őssajátos módját, a szellem napfényének őssajátos színezetét kell szemlélnünk.

Amíg az ész törvényeinek egyetemes érvényességében, ebben a végtelen távlatban az egyén még sajátos középpontja a gondolkodók mindenségének, és társaitól függetlenül, szuverén módon foglalkozhatik a szellem bármely kérdésével, - addig az erkölcsi tudatban minden egyéniség középpontja és gyújtópontja a szellemek mindenségének, a szellem kérdései pedig aktuális közösségben elevenednek meg. Az egyéniség ebben a magas tudatban társa életét saját életének, társa sorsát saját sorsának tudja. Egyetlen isteni élet egybezengő hangjai, egybefénylő színei az egyéniségek az erkölcsi tudatban. Minden egyes egyéniség szerves, pótolhatatlan tagja a

mindnyájunkban derengő erkölcsi tudatnak, pótolhatatlan hangja a gondolkodó lények összhangjának, amiképpen bármely számtani tétel pótolhatatlanul egészíti ki a számtani tudatot, és egyetlen észtörvény megtagadása az ész egészének megtagadása volna.

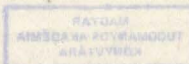
Az észnek ez az oszthatatlan, eleven egysége tehát egyuttal a gondolkodó lények isteni közössége, amely a szeretet ~~ér~~elmében már a legegyszerűbb emberben is adva van. Az érzelemben csirázó ez a szervesen eleven isteni egység a szemlélet világosságában kibontható és tagolható. Az egyén és társadalom szabadsága és boldogsága ebben a belülről fakadó szabad, napfényes szemléletben van adva. Egyedül ennek a minden emberben szunnyadozó ~~ia~~ isteni életnek megelevenítésében int az emberiségnek a megváltás.

A z é n .

A végtelenül különböző, sőt ellentétes életformák, az elkülönült és tompa érzéki-fizikai működésektől az egyetemes és napfényes erkölcsi- és istentudatig úgy tornyosulnak egymás fölé az egyénben, mint a mértani dimenzió-fokozatok. Az életnek ezt az általános dimenzióformáját Schmitt Jenő Henrik fedezte föl és 1904-ben tette közzé először "Die Gnosis" című munkája /Diederichs, München/ második kötetében. Ezt a fölfödözést eddig még egyetlen kritika sem támadta meg. A dimenziótörvény intuitív leírása legfőbb vonásaiban a következő:

Az alsóbb formák halmozásával a felső el nem érhető.
/ Pl. Pontok halmozásával vonalat, a képzelet terének halmozásával a végtelen teret elő nem állíthatjuk./

A felsőbb forma mérhetetlen vagy végtelen bőségben tartalmazza elenyésző határmozzanatként önmagában az alsót. / Pld. Vonat a pontokat, a végtelen tér a képzelet bármely kiterjedését, az ész törvénye a gondolkodó egyéneket stb. /

A felső forma tartalma maradék nélkül visszavezethető végső mozzanataira, eképen a legmagasabb formában is végső elemzésben az érzéki alapmélységeknek megfelelő mozzanatok mutathatunk ki. / Pld. a végtelen tér végső mozzanata a mértani pont, amely a legvégső érzékifizikai mozzanatnak: az érzéki pontszerűnek, vagy a fizikai atom örvénylési központjának megfelel. /

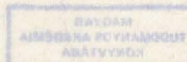
A felsőbb matematika fogalmazásában a magasabb formákat integrál-alakoknak, a bennük elmerített mozzanatok differenciálisoknak nevezhetjük.

Az élet gazdag tagolódása tehát nem mennyiségi fokozatok, hanem mérhetetlenségek és végtelenségek egymásra tornyosuló és egymás alá enyésző egységében mutatkozik. Az az egységes és oszthatatlan alak pedig, amely ezeket a mérhetetlenül és végtelenül különböző életformákat önmagában egyesíti: a z e m b e r i é n .

Végtelen különbözőségek azonban végtelen szakadékokat, áthidalhatatlan távolságokat jelentenek; ezek pedig egyedül a mértani dimenzióviszonyban és az ahhoz hasonló életdimenzióviszonyban foglalkozhatók fel egységben, tehát nem a rész és egész, hanem a mozzanat és végtelen összefoglalás, a differenciál és integrál viszonyában.

Az élet egyes különböző formáinak érintkezése és összefüggése az egyénben adva van azzal, hogy minden jelenség a közelebbi vizsgálatban működésének, és pedig rezgés-, vagy ritmusműködésnek bizonyul. A végtelen különbségek a ritmusrokonság törvénye szerint, fel- és alhangokként rezdítik meg egymást. Végső elemeik közösek lévén, ezekben a végső mozzanatokban találkozhatnak és érintkezhetnek, mint tangens a körvonallal, tehát mint végtelen kör kerülete a véges kör kerületével, mindkettőnek közös határmegjelölésében.

Eképen érintkezhetnek: a lélekműködés az agysejt-működéssel, a szellemi működés a lélekműködéssel. Az aktuális

érintkezés föltétele az alsóbb forma labilis egyensulya, amely a mérhetetlenül, vagy végtelenül finomabb felső-érintésre maga is megrezdül. Max Kassowitzé az érdem, hogy a proto-plazmát labilis egyensulyban hullámnzó elektrochemiai folyamatként igazolta. Eképen alkotja a sejt a szerves élet alapját.

Am a szemlélet alapja is a dimenzióviszony. Az alsóbb formák csak a magasabb fok pozíciójából szemlélhetők egyáltalán. A mértani pont szemlélhetetlen, kiterjedés nélkül való semmi maradna, ha nem a vonalszemlélet határmegjelöléseként jelentkeznek. Ugyanez áll minden jelenségre; csak az átfogó, a minden változatot áttekintő magasabb körben, ennek tartalmazott mozzanataként nyer értelmet és meghatározottságot: szemléletességet az alsóbb életnyilvánulás.

Szemlélet általában csak ellentétek közt lehetséges. A feketéről nem tudhat, aki a fehérről nem tud. A tiszta és éles szemlélet alapföltétele pedig az, hogy végtelen ellentétek között mozogjon. Végtelen ellentéteket azonban csak a szemlélet egységében azonban csak a dimenzióviszony kapcsol össze.

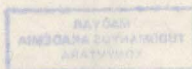
~~XXXXXXXXXXXX~~ Az éntudat tehát összajátos ritmust jelent, amelyben az élet minden formája érintkezik és egybecsendül. A sejtek ~~állatának~~ születésének és elhalásának, valamint a lélek képeinek váltakozásai között a gondolat minden mozzanatot egyesítő és önmagába merítő folyamatosága jelenti az uralkodó magasságot, az emlékezésnek azt a ritmusát, amelynek összajátos hangzása: az é n .

Érzéki és léki működéseiben népes és határolt, szellemi működésében azonban végtelen és egyetemes alak az é n . Az erkölcsi tudatban az oszthatatlan szellemi élet tagjának tudja magát, - nem részének, hanem egészének, mert az egészet éli oszthatatlanul és összajátos hangulatban. Színként aránylik a szellemi fényhez, hangként az egyetemes akkordhoz az egyéniség. A minden egyéni gondolkodót egyesítő egyetemes szellemi élet ebben az értelemben felette

áll az elkülönült gondolkodónak, de teljes pompájában bontakozik kiaz egyetemes az egyéniben, ha az egyéni nem zárkózik el előle. Az egyetemes élet oly kevésbé kereshető az egyéni kivül, mint ahogyan a végtelen téren kívül sem kereshetünk semmit. A végtelen tér pedig elsősorban egyéni gondolatműködés és csak azután és egyuttal a szellemek egyetemes működésének közös tere.

Szellemi életet önmagunkon kívül keresni olyan esztelenség, mint a végtelen téren és örökévalóság tul bármilyen jelenséget föltételezni.

testi, vagy lelki életén, térbelileg és időbelileg kívül, - feltételezhet az ember jelenségeket. Amde szellemi alakjában, - gondolkodásában tárgyszerűen csakis belső-világot ismerhet. Ha a gondolkodás mégis megkülönbözteti a belső- és külső világot, ennek alapja az, hogy a feszültebb és rikitőbb alsó - fizikai és lelki - működések idegenül visszhangoznak

a szellem halk hangzásában és durvább jellemük bélyegét nyomják a szellemi működésre. A kritikátlan tudat ezért látja a teret külső ürnek.

Énünk ritmusa a szellemünkben a leghalkabb, legfinomabb, legsajátosabb, legbensőbb. Ehhez képest idegen és külső nekünk minden durvább jelenség. Egyedül az erkölcsi tudatban állit elő az én önmagában, megközelítkezően finom bensőséggel más egyéniségeket, amelyekkel tehát éppen ebben a belső finomságban egyesül. Ezért képes az én saját életéből való - nem idegen - életet látni más érnben az erkölcsi tudat integrál-alakjában.

Az egyéniségnek /egyéni/ őssajátosságát a ritmus teszi, amellyel saját életének magasságait és mélységeit összeköti. Az egyéniségek, életirányzatuk hangsulya szerint az érzéki élet átszellemítése és a szelleminek megérzékítése között *végtelenül* gazdag változatokban *árnyalódnak* *ait jelentés*
(ar tanyalások)

A fejlődés és származás kérdése.

A fejlődésnek az a fölületes és általános fogalmazása, amely szerint alacsonyabb rendű formákból magasabb rendűek származhatnak, a fönt kifejtett törvényekbe ütközik. A (népes) és mérhető fizikai-érzéki - legfeljebb felületszerű - alakból nem származhatik háromdimenziós lélekműködés, mert ez nincs benne adva. A mérhető nem tágulhat a mérhetetlenbe. A magasabbat az alsóbból származtatni annyit tesz, mint vonalat pontokból egybetákolni, vagy a végtelent elképzelni akarni. *képies*

A szerves fejlődésben csak az bontakozhat ki, ami szerves alapképességként adva volt. Ez a kibontakozás csak belülről, saját törvénye értelmében fakadhat. Külső hozzáadásal, hozzájárulással csak gépies nagyobbodás állhat elő, nem fejlődés.

Amit közönségesen szerves testnek neveznek, az finomult érzéki-fizikai működés, amely a szervező lélekműködés behatása

alatt szövődik és alakul. A szellemi élet még sokkal inkább és magasabb fokon mutatkozik szerves működésnek. A gondolkodás és etikai tudat tisztán belülről fakad, bontakozik és leginkább tanusítja a szerves életnek azt az alapsajátságát, hogy a külső körülményekkel való küzdelemben azokat ~~termékenyen~~ alakítja.

+tevékenyen

Már a szerves élet legalsóbb formáiban is munkálkodik a belülről fakadó kibontakozás, a szabadság elve, amely már a fűvet is arra képesíti, hogy gyökereivel sziklát repesszen és a legdurvább anorganikus ellenálláson át a napvilágra törjön.

Az életet minden formájában alkotó energiák a jelen világkorszakban a fizikai-érzéki körben összpontosultak. Az itt felhalmozott energiákat használja fel és hasznosítja át saját kibontakozására a szerves élet. A szerves élet szívó gyökerei tehát az érzéki erőforrásba nyulnak; ekképen erősítik ~~XXXXXXXX~~ és eleveníti saját finomabb és világosabb magasságait, aképpen tagolja egyre gazdagabban és élesebben saját működését a szerves lelki és szellemi élet. A szerves élet tehát öncél, amely saját legmagasabb formáit az alsóbb életműködések energiakészlete árán érvényesíti. A szerves életnek ezt az alapirányzatát, hogy tagolatlan formáiból tagoltabb, begöngyölt és homályos formáiból kibontott és világos formákba tör, hogy burkolt sajátos alapképességét teljes gazdagságában kitarja, ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ k i f e j l ő d é s n e k . . .

/ e v o l u c i ó / nevezzük. Ennek a fejlődésnek legfőbb és örök eszménye: ~~XXXXXXXXXXXX~~ ~~XXXXXXXXXXXX~~ a megismerés: a szellem végtelen gazdagságának kibontakozása és egyetemes érvényesülése. Ez a szellem nem kísértet, nem egyoldalú, vagy egyik működése az embernek, hanem - amint bemutattuk - a lét legfőbb dimenziója, integrál-alakja, - amely a szemlélet és élet mindenségét saját fokozatos határműködésésként, saját

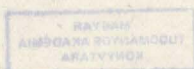
zéki-képies hasonlatokkal táplálja a gondolkodás izmosodását." Alles vergängliche ist nur ein Gleichnis", - mondja találón Goethe. Valóban: a népies fizikai világok végső rendeltetése, hogy a születetlen és halhatatlan életnek erőt szállítsanak. Erre pedig azzal képesek, hogy hasonlóak a végtelenhez, amelynek mozzanatait alkotják, hogy tehát durva, de megfelelő alhangjai a szellemi lét finom felhangjainak és eképen azt megrezdíteni, hullámsra, életre bírni képesek.

Az evangéliumok génusza klasszikusan fejezi ki az entrópia és szellemi fejlődés legmélyebb összefüggését, a mulandónak az örök öncéllal való szembenállását, a Krisztosz, a mindnyájunkban ébredező és minden gondolkodót egybeölelő istenség szavával: "Ég és föld elmúlnak, de az én szavaim semmiképp el nem múlnak."

A fejlődésben tehát a magasabb, a világos, az összefoglaló formák erősödnek és bontakoznak az alsóbb, a homályos és burkolt működések rovására. Ebből a tényből azonban semmiképpen sem következik, mintha a magasabb fokozatok az alsóbbakból származnának. A származás kérdése nem azonos a fejlődésnek egymásra következő képeivel. Hogy valamely működés honnan származik, az egyedül a működés tárgyias tényállásából és más működések tényállásával való összefüggéséből határozható meg.

Az embert a gondolkodás teszi; a gondolkodás különbözteti meg a szerves élet alsóbbrendű alakjaitól. Az ember származásának kérdése tehát egybevág a gondolat származásának kérdésével, Ez pedig belső tényállásból hiba és maradék nélkül eldönthető.

A gondolkodás bármely alakja azonban, - amint a legegyszerűbb logikai-, számtani-, mértani tételekben látjuk - minden térre és időre érvényes, tér és idő fölött álló végtelenség. Mindegyiket születetlen és halhatatlan, örök alaknak vagyunk kénytelenek szemlélni. A tér és idő: nem születhettek

és nem mulhatnak el. Származásukat tehát önmagukban bírják. A végtelen teret fizikai-, vagy lelki működésekből származtatni számtani lehetetlenség; véges formák összeadásával, vagy halmozásával, avagy véges egyes dolgokból való elvonással /absztrakció/ a végtelen elő nem állhat.

Amikor tehát az egyéni vagy történelmi életnek valamely időpontjában a gondolatnak valamely tétele tudatossá válik, ez nem azt jelenti, hogy az a gondolat előbb nem lett volna, és hogy az az érzéki, vagy lelki élet fejlődésének eredményeképpen állott volna elő. Hanem azt jelenti, hogy az aktuálissá vált tétel a tudat háttéréből *lúspólya mögött* a tudat homlokterébe lépett. Azt jelenti, hogy az érzéki- /Színpadhasonlat/ képies élet rikitőbb hangjai tulharsogják és elfátyolozták eddig a ^{hallható} gondolatot, amely eképen a tudat háttérében, a sejtés és érzés homályában lappangott. Hogy azonban ott valósággal megvolt, hogy aktuális megjelenése nem létesülés, hanem az örökkön megvolt lét homloktérbe való nyomulását jelenti, - ezt nyilván igazolja az a tényállás, amely szerint aktuális megjelenésekor már nem született, hanem örök érvényességnek mutatkozik be. Amikor az egyén, vagy a történelmi tudat ráeszmélt a mértani térre, egyuttal arra is eszmélnie kellett, hogy ez a tér örökkön megvolt a ráeszmélés előtt és örökkön állni fog azután is.

A végtelenre különben sem a véges érzéki-lelki tudat eszmél. A véges nem tartalmazhatja a végtelent. Csak a végtelen eszmélhet önmagára bennünk. " Az embernek istenről való tudata nem egyéb, mint istennek önmagáról való tudata az emberben " - hirdeti H e g e l .

Amint kimutattuk: adva van bennünk a képies végtelennél magasabb fokozatu intellektuális végtelenség is, amelynek szemléltető pozíciójából épen úgy szemléltethetjük a bennünk működő alsóbb végtelent, - a mértan végtelen képvilágát - mint mint ahogyan a gondolkodás pozíciójából szemléltjük a lelki

működéseket a pszichológiában és a fizikai működéseket a fizikában és amint már a lelki működésünk is olyan magas pozíció, amelyből elsődleges módon szemléljük az érzéki-fizikai világot. Észműködésünk végtelenségét a végtelen intellegibilis alakjából szemléljük: az egyéniség fölött való és minden gondolkodó egyént egyesítő eleven magasságból. A végtelennek felsőbb fokozatai egyuttal fokozottan bensőbb tevékenységeket jelölnek, Belvilágunk végső és legbensőbb szentélye pedig az eleven istenalak, az Atya, akivel egy vagyunk.- Amikor tehát az ember származásáról szólunk, a végtelen tudat származását kell vizsgálnunk, mert ez teszi épen az embert emberré. A végtelen tudat pedig - mint a szerves élet legmagasabb alakja - az egyénítés legélesebb tagolásában áll elő, a legszigorubban valósítja meg a szerves életnek azt az alaptörvényét, hogy minél magasabbrendű a szerves alak, annál egyénibb.- Az ember tehát ebben a megkülönböztetett és jellemző alakjában, egyéni alakjában is egyetemes, születettlen és halhatatlan lény. Az egyéni működéseket pedig végtelen változatokban tartalmazza az egyéniség fölötti egyetemes tudat, az istenalak, amelyhez úgy viszonylanak az egyéniségek, mint színek /szivárvány/ a ~~nap~~ fehér napfényhez, mint egyes hangok az akkordhoz.

Gondolat tehát ~~nem~~ állhat elő az agyvelőből, amely véges működések kombinációja, vagy a lélekből, amely - bár mérhetetlen és szertelen, - de mégis ugyancsak véges képalkotó működés. - A származás kérdése ^{épen} szükséges~~en~~ fordítva oldandó meg. A végtelenből állhat csak elő a véges is, mert tartalomként, végső mozzanatként a véges adva van és kimutatható a végtelenben. Amikor tehát a végtelen tudat mélységeiből homloktérbe kerül az egyes változat és bizonyos fokig önállóságra tesz szert, /vagyis saját természete értelmében működik/, - előállott a véges működés. A véges világok kiválása szükségképpen megelőzte a mai világkorszakot, amely a véges működések

szétillanásának, /szétsugárzásának/ periodusa. Ha semmiből teremtő Deus ex machinát nem akarunk föltételezni, ugy a véges alakok teremtését tisztán levezethetjük a teremtetlen végtelenből, amelyben elenyésző mozzanatokként adva voltak és adva vannak mindenkor. Teremtés /involució/ és kifejlődés /evolució/ az energiák fel és alászállásának kozmogoniai ritmusai, periodusok, amelyekben fölváltva: a tágasból a szükbe és a szükből a tágasba törnek az élet erői.- Minthogy az isteni élet a szeretet legmagasabb és legbensőbb eszményének élete, a világteremtés nem magyarázható sem önkényes tettel, sem gépies szükségszerűséggel, hanem egyedül azokkal az indító erőkkel, amelyek az isteni létben adva vannak. A teremtés tehát csak a legfőbb szeretet, a legnagyobb önfeláldozás szentségéből indulhat. A teremtésben az elveszett fiúért áldozza az atya teljes dicsőségét, jó pásztorként száll alá elveszett juhaiért, energiáit hozza áldozatul, maga pedig a halál árnyékába vonul, hogy a kifejlődés,-vagy, amint Valentinus mondja: a megváltás - világkorszakában ismét visszanyerje dicsősége teljességét a maga házában, amelyben "sok hely van", amelyből egyetlen fia sem hiányozhatik.†

(is mégis ekkoriban?)
3min

*

Az ember utja világteremtések és megváltások világkorszakain át, az örökkévalóság fejlődésében vezet az örök jelenben adott öncélhoz. Mélységek és magasságok az emberben élnek és szövődnek összhangba. Ez az összhang valósítja meg önmagát a fejlődés minden fázisában, az örök jelenben végső öncélként, amelyben a múlt és a jövő örökkön megdicsőül.

Felfeláldozás

† Az atya, a görög byzthosának önfeláldozásának, arra, hogy a feltételek boldog eleven ^(a földönélmi kúbat kételem) ~~szétsugárzás~~ ~~vonuljon~~ és helyet adjon az elrútonült műtődesek tobzódó életének, erre a mindennél nagyobb áldozatra, amelyet a Jézus önteljes vértanúságos példája - azért van hűség, mert a szeretet egymáshoz iradattal mindenek fölött tünteti az éjéniség habadásig; lútsó rompszerrel soha, még akkor sem érinti az életvéds fiak. ~~hisz~~ az bármilyen nagy perióduson át elvárhogott volna a feltétel ~~manysi~~ éjéniségéből. Isar a ~~terettség~~ ~~terettség~~ sugározhat az éjéniség leglényesebbé ható ~~manysi~~ amag (jvállat) habadás és ~~finomabb~~, ~~homogy~~ az éjénii ~~hellem~~ habadásig érintelne.

A SZELLEM FEJLŐDÉSÉNEK TÖRTÉNELMI
VÁZLATA.

A szemlélet és élet egysége jelenti az ember belső összhangját, az örök jelen eszményi célját, amely a történelem minden korszakában, az egyéni és társadalmi élet minden állomásán megvalósítható. Az óhéber monda már Ádámot, az ősembert paradicsomba helyezi, amelyben az ~~ember~~ izes gyümölcsökkel bővelkedő érzéki lét fölött, az ősember testi-lelki életével boldog összhangban megcsendült az Úr szava is,

A kép csak hasonlat. Religiózus mélysége, kedélyt be-
töltő jelleme pedig onnan ered, hogy összhangban áll saját végtelen változataival, a gondolkodás megfelelő alakjával, amely tér és idő fölött eszthatatlan egységbe ölel minden gondolkodó lényt. - Az Ádám paradicsoma nem azért gyakorolt mélységes hatást az egyének és évezredek kedélyére, mert egyszer, valamikor, tőlünk idegen térben és időben, idegen szereplőkkel utrágzott és elmúlt, hanem azért, mert --"egyszer volt, hol nem volt", -- örök fiatalságban jelen van minden gondolkodó lény belső világában, akár boldog belső összhang, akár egy letűnt aranykor emléke, vagy visszavárandó szabad emberméltóság alakjában. - Az ősmondák mélységes kedélyi hatását tehát nem az egyes képek, hanem az ezekkel szövődő végtelen

változatok magyarázzák meg: a gondolat istenalakja dereng a kedélyben a művészet képei nyomán.

Az egyén és az emberiség gyermekkorá csak az érzéki - képtes élet tündöklő alakjaiban képes a mögöttük derengő egyetemes életet felfogni. Az érzéki - képtesbe merült ez az gyermeki tudat a képtesben szemléli saját valódi életét, és az ettől végtelenül különböző háttérrel külső és föléb isteni lények alakjában állítja elő. Idegen még neki saját egyetemes belső gazdagsága, halvány és erőtlens még a képek világának feszült tündöklésével szemben, ezért személyesíti meg *i d e g e n s z e m é l y e s e a l a k*, mindennél nagyobb isteni kép formájában. Hogy pedig *é l e t e t* leheljen ebbe az éterikus lénybe, kénytelen azt az érzéki képtes -- tehát még állatias -- lét működésével felruházni, mert egyedül ez az állatias jelenti az életelevenséget a gyermeki tudat számára.

Állatias vonzódás és gyűlölet, önkény, bosszuvágy és megtorló kegyetlenség, képtes gőg, hiúság és öndicsőítés tehát szükséges, mert egyedül ezek elevenítő sajátságai az istenalakító gyermeki tudatnak. Az isteni alakok mérhetetlenbe terjedő hatásköre ezekkel a képtes működésekkel nyer konkrét eleveniséget.

A paradicsom Ádámja azonban evett a tudás fájából, vagyis gondolkodni kezdett. A gondolkodás pedig első megjelenésében kételkedés, amely porhanyóssá marta a gyermeki hit képét, élesen villámló kerubkard, amely kiűzi Ádámot a képek égenkertjéből. A létért való küzdelem ^{ben} fokozatosan homloktér-

be nyomul a gondolkodás, mert leghatásosabb fegyvernek bizonyul. A fokozódó észmüködés azonban egyre uralkodóbb szerepet követel magának. ..Történelmi szereplése kettős irányba tagolódik.

Egyrészt meg akarja védeni a régi képies hitvilágot, -- amelyhez ezéles uralkodó körök érdeke kapcsolódik, -- a föltámadt kételkedés ellen. Ezzel akarja alátámasztani a gyermekies hitet. Ez a teológia.

Másrészt azonban át akarja venni a képies hit szerepét. Azzal az igényrel lép föl, hogy saját minőségében oldja meg a lét alapkérdéseit, hogy ^{érel} ezzel törjön utat a végső megismerésnek és eképen fölöslegessé tegye a fényében egyre fakuló hitképeket.

A hitképek logikai védelme ^{a logikai} azonban nem kevésbé marta tönkre a védelembe vett képeket a támadásnál. A gyermekiesek nem bírják ki a logika fényét, eltorzulnak benne, mert egyszerű határolt formák a végtelenség és örökkévalóságig ~~a saját szorulatlanul magának~~ terjengésébe emelkednek.

A mesék teremtő istene nem bírja ki a logikai mindentudást, mert a hitrege szerint nem volt tisztában teremtő kísérlete eredményével, pld. megbánta, hogy embert teremtett és elhatározta, hogy elpusztítja azt. De nem bírja ki a mindenhatóság logikai sajátosságát sem, mert bármely nyomorult teremtménye képe az ő mindenható akaratával szemben cselekedni és eképen illuzóriussá tenni az iteni mindenhatóságot. De nem lehet ez az isten az ész szigorúságában szem-

Tsaját lemméjével
ellentétben
errel elvarázsolt
sajátgyerültem
jellemei öltenei.

Themen

lélt eszményi jószág és szeretet alakja sem, mert önvédelemből kénytelen a legkegyetlenebb megtorlás -- örök pokolbüntetés -- eszközéhez nyulni gyarló teremtménye^{vel} ellen, aki az ő mindenhatóságát ellentétes akaratával cauffá tette. -- A logikai nagyításban az istenalak gyermekiesen érzéki -- állatias sajátosságai a végtelenbe növekednek. A messiasten atyai büntető hatalma, amellyel észre téríteni és jó útra terelni akarja tévedt gyermekét, teológiai nagyításban a gyengék örök kínzásába torzúl, ebben a torzképben pedig kihívódt a szeretet utolsó szikrája is. A mesék istenének fönsége is örök öndicsőítésbe, örök dicsőítésben való sütkérezésbe, végtelen hiúságba fajult. A teológia istene tehát ellentmondó alak, logikai merevséggel szegül ellen a szeretet eszményalakjának. Állatiasága a végtelenbe fokozódott; a teológia eszménye a megtestesült után, amely uralkodik a mennyben és a földön.

A teológia istene eszményének ezzel az önfeloszlással párhuzamos a filozófia önfeloszlásának útja.

A filozófia a természettudománnyal együtt lép a történelmi színpadra. Talca, az első természettudós volt az első, -- aki a lét végső titkait az ész útján törekedett megoldani. A filozófia egész korszaka -- Thales-től napjainkig -- a létért való emberi küzdelemnek arra a kezdő szakaszára esik, amikor a természet megismerése és felhasználása volt a legéürgősebb feladat. Az érzéki -- fizikai lét megismeréséhez kötött ez az érzéki működés jellemzi tehát szükségképpen a filozófiát is és pedig elsősorban úgy, hogy a k u t a t á s m ó d e z e r é b e n megegyezik a természettudománnyal.

Ezutóbbinak természetese módszere az, hogy az érzéki - fizikai működéseket az érzéki - matematikai tudat fényében törekszik tagolni, megvilágítani és feloldani. A természettudomány ott ér el eredményt, ahol a fizikai működést matematikai tételben képes megoldani. A matematikai tudat ebben a működésében *e s z k ö z* csupán, amely arra való, hogy a szemlélet egyedül *r e á l i e* tárgyát: az érzéki - fizikai működést megoldja. Reális létnek tehát csak az érzéki - fizikait nevezi a természettudomány, a gondolkodást pedig csak tükröző folyamatnak tartja, amelynek reálitást az érzéki - fizikai működés kölcsönöz csupán és csak abban az esetben, ha a tétel "objektív", vagyis, ha tárgyszerűen megfelel a fizikainak. A természettudomány tehát *ö s s z e h a s o n l i t j a* az alapul fekvő érzéki - fizikai működést a megoldó törvénnyel, amelynek helyénvalóságát az összehasonlítás alapján dönti el.

A filozófia pedig, amely a *l é t* kutatásával foglalkozik, ugyanezzel az összehasonlító módszerrel él. Amíg azonban a természettudomány nem igényli azt, hogy törvénye "valóság"-nak, hanem csak azt, hogy megfelelőnek, objektívnek, helyesnek bizonyuljon, addig a létet kutató filozófia már egybezuvarja a reális lét kérdését az összehasonlításban megfelelő, vagy meg nem felelő minőséggel.

Amíg a természettudomány joggal különbözteti meg a helyese tételt a helytelentől -- a *h a s z n á l h a t ó s á g* gyakorlati szempontjából, -- addig a filozófia eltévesztette az utat, amikor a *l é t* szempontjából, a realitás, a valóság elméleti szempontjából különböztet meg jelenségeket. A jelenség, amely bármilyen módon

jelentkezik: v a n . Valóságként van adva, akár megfelel, akár nem felel meg valamilyen alapul vett ténynek. A lét szempontjából nincs különbség jelenségek közt. Egyformán való a fizikai világ és az álmvilág, a vegytani folyamat és az erkölcsi tudat. A módszer, amely a természettudományban gyakorlati szükségesség, a filozófiában elméleti zavar.

Aszerint, amint a jelenségeket összekötő egyetemes működést, ^{avagy} az egyes elkülönült érzéki - fizikai működéseket tekintette realitásnak, a filozófia \rightarrow idealisztikus és realiztikus irányokba indult. Ezek az egyoldalú irányzatok váltakozó hullámokként vonulnak végig a gondolkodás és a gyakorlati élet történelmében. Bruno Bauer, Bodnár Zsigmond és újabban Spengler foglalkoznak a történelmi hullámzások leírásával, anélkül, hogy azokat egységes szempontból megmagyaráznák. Az eszményi irányzatokban az elhanyagolt érzéki valóság követelte érvényesülését, a materialisztikus korzakok pedig azon feneklettek meg, hogy az illuzióvá lefokozott egyetemes emberi tudat ellenállhatatlanul követelte reális érvényesülését. A történelemnek e végletek közt imbolygó folyamata egyre rövidülő periódusokban közeledett a kulturális megrekedéshez, amelyben az egyre inkább katasztrófális alakban, egyre égetőbbben jelentkező ellentétek megoldását immár nem halaszthatja az ember.

A filozófia szükségképen jutott az agnoszticizmus, az ignoratívus végező állomásához, a bevallott csődhöz, amelybe módzere sodorta. Minthogy egyes jelenségeket eliben másodlagosaknak tekintett, valóságukban lefokozott és az azoknak alapjául szolgáló eredeti, reális tényeket kereste, -- meg kellett

feneklenie a valóság zátonyán. Eredeti ugyanis minden jelenség, Akár másolat, akár nem az. A jó másolat is reális mint a rossz. Reális az a jelenség is, amely őseredeti. A víz vegyi képletének alapja a víznek érzéki működése. A kettő megfelel, vagy meg nem felel egymásnak; ámde például a végtelen térnek nincsen alapul fekvő érzéki alakja. Amikor tehát a filozófia ilyen őseredeti jelenséget is megfelelő érzéki - fizikai alaprealitással akart igazolni, a megismerhetetlen eredetikez, a nem létező léthez, a "Ding an sich"-hez, az agnoszticizmusához jutott.

Az észmüköés történelmi folyamának ez a két irányu jeges árja fokozatosan előkészítette az emberkulturának azt a fagyos télidejét, amelybe korunk jutott. A gyermekies képzelet paradicsomi ligetei elpusztultak a hó és jégtakaró alatt, amellyel ~~szelvény~~ a teológia és filozófia téli vihara elborította az emberi kedélyt. Fagyos számítás, a holt ész lehetete üli meg korunkat és a harcmesők és a gazdasági élet démoni túlekedéseiben példátlan arányokban pusztul az emberélet és a kultura minden vitrága.

Am a romboló észmüköés hótakar-ója alatt csirázik az emberjövő tavasszi vetése. A jövő paradicsomának magva el van vetve. A boldogabb és szabadabb kor, az ember istent méltósága abban a gyermekies szemléletben szunnyad, amely a belső élet tényeit hamisítatlanul és tárgyszerűen valóknak látja, amely a "szent igent és áment" föltétlenül kimondja. Minden, amiről tudhatunk, belső átélésünk tárgya. Az egyedül tárgyszerű szemlélet tehát csakis saját tudatvilágunk elfogulatlan szemlélete. Önszemlélet, amelynek közvetlen végrehatását intuíciónak mondjuk.

Az intuitív szemlélet első követelményét már az "emberek legbölcsebbje" felállította. A "gnóti se auton" tavaszi lelletétől csöndes virágzásnak indult az önmagát szemlélő ész, a g n ó z i s , amely a világ titkát az emberben, az emberi tudat végtelenül egymásra tornyosuló működéseiben látta. Virágzásának teljességét az ókorban az alexandriai ujplátói iskolában érte el a gnózis, ahol Proklos és Plotinos, Mózes, ^{Is} Ját se és Buddha nyomán, a keleti és nyugati bölcsesség találkozásában a nagy P h i l o hirdette az ember titkát.

Uj világkorszakot jelent a nazarethi, a történelemnek ez a hasonlíthatatlan alakja, aki ifjúkorában Bruno Bauer kutatásai szerint az alexandriai Philo hallgatója volt. Az ő tanításvál és életével megjelent az emberfia, aki egyuttal istenfia, az önmagára eszmélő ész, a logosz, a világok világossága, amely nem e világról való, de megvilágít minden embert, aki e világba lép. Megjelent a szeretet eszménye, a minden gondolkodó lényt egybeölelő emberalakban, aki életét adja barátaiért. Tövískoronájá beragyogja a kedély mélységeit, és ez a ragyogás elhomályosítja a föld fejedelmének hideg fényű aranykoronáját. Az utolsók pedig első lesznek, a halottak feltámadnak, a vakok látnak, a bénák járnak a logosz isteni fényében. A megváltás már nem reménység többé, amely kívülről jöhetne, az emberfia maga a feltámadás, az út, az igazság és az élet, a méltóságára eszmélt emberfia maga az istenfia és egy az atyával. Az atyát dicsőíti élete és halála, az atyát, akinek házában ökelkezik és egyesül, felmagasodik és elmerül minden gondolkodó lény, az utolsó is, mert az ő mulandó alakján is átdereng a logosz szunnyadó fénye.

Ebben a fényben elhomályosult az ókor minden cézári dicsősége, és elvettették a megváltás magva. Egyelőre rossz idő járt erre a vetésre a középkorban. Az ókor halálra sebzett cézári örülete önvédekező vonaglásában újra meg újra eltiporja a napvilágra pattanó vetést, az őskeresztények és az eretnekek százezreit követeli áldozatul a Krisztus báránybőrébe bujt ^{narcs)} bestia, a Krisztust egyre újra keresztre feszíti, minden utazélen emléket állít a holt istenalaknak és az egyház á

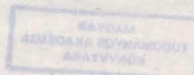
és állam minden hatalmát szembehelyezi az ébredező, az elevenülő logosznak. A középkor dühöngő bestiája elől celláikba menekülnek a nemesebb lelkek és a szerzetesi magányban, a miszticizmus homályában szövök tovább a megváltás fonalát.

Krisztus után a bensősítés útján halad a kultúra, a misztikus művészetben és tudományban. A ragyogó, világias pogány isteneket, a bensőség eszményeit megtestesítő szentek váltják fel. A miszticizmus egyenesen a legfőbb eszménybe, az atya szemléletének mélységeibe veti magát. Skotus Erigena, a zsidó kabbalisták, a perzsa bábisták, clairvanci Bernát, Eckehart, Tauler, Suso, Ruysbroek, Paracelsus keresik titkon az atyát. Bizantini gnosztikus hatások alatt fellebeg a nyugati ~~Rena~~ Reneszansz, amely az emberélet b e l s ő gazdagságát bontja ki. Böhe, ^{m)} Wirtz és Swedenberg meglátásaiban szinte napjainkig izzik a miszticizmus tüze.

A filozófia ugyancsak a logosznak mindeneket egyesítő fényében éri el csúcspontját. Fichte és Schelling az isteni léttel való misztikus egységbe törnek, Hegel pedig eljutott a minden ellentétet egyesítő abszolút eszemhez, a filozófia zenitjéhez, amelyből már csak a bukás lehetséges. Ez a bukás a szenzualizmus és materializmus mélységeibe ragadta korunkat.

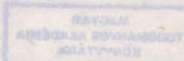
Az elvetett mag azonban életjelt ad magáról a kor

romantikus költészetében, amely egyre közeledik a gnózis bensőségéhez. Ticek, Novalis, Amadeus Hoffmann, Komjáthy Jenő, Slowacký, Hilm, Walt Whitman, majd Balzac, Dostojevski, Geffcke, H. Gerhard és mások készítik elő az intuitív szemlélet uralkodását.

KORUNK JELLEME.

Nietzsche látomásában immár meghalt az isten, a teológia mennyei despotája. A proféta azonban a jövőbe lát, látja, hogy a fejlődő emberésszel és finomuló erkölcsi tudattal szemben immár nem állhat meg a telhetetlen hiúság és kiapadhatatlan bosszuvágy ezstelen rémképe. Ám ez a halálra sebzett mennyei bestia, amelynek képe a földi társadalmi rend alakult, vonaglik ugyan, de végső apokaliptikus tombolás^a/nem ülhet el addig, amíg az új mennyei eszmény föl nem virrad az emberkedély éjszakájában. Mert eszmény nélkül nem élhet az ember, a pusztá állatiasság nyomorát, az atomtudat árvaságát nem képes elviselni.

Schmitt Jenő viszont a filozófiát utalja a letűnt kulturalakzatok lomtárába. Ám a filozófia végső elemzésben a bomló vallás mellékterménye, pótszer, amellyel az emberfoj/pusztuló vallását helyettesíteni törekszik. Erre a szerepre azonban képtelen, és ezt ma már nyíltan is kimondta a megismerés lehetetlenségének tételében. A filozófia ezzel valóban feladta az élettel való küzdelmet, ám agóniája nem képes elnyugodni,

amíg a teológia szellemek nem szenvedett. Mint pusztító baktérium élőködik a teológia haldokló alakján és tenyészik, amíg táplálékot talál. Szűk körben világító mécshez is hasonlíthatjuk korunk filozófiáját, amelyet mégsem olthatunk ki, amíg a fölkező új világszemlélet napja be nem világítja az ember belső világának tágasságait.

Világrejtélyek sötét titkai borítják korunk szemhatárát. *D u b o i s R a y m o n d* bölcelete abban, merül ki, hogy ezeket az "örök" titkokat megszámlálja és csoportosítja. *H a e c k e l* könnyed műkedvelőként oldja meg mind a hét titkot, ám ezek a "megoldások" az ő egykor hatalmas monista szövetségének tekintélyét alaposan megtépázták.

Az élel értelme bizonytalanná, értéke kérdésessé vált a történelem mai éjszakáján. Az é r z é s b e n ellenállhatatlanul növekvő emberöntudat ellentétbe került a teológia és filozófia féreg- vagy atomöntudatával. A végtelenség egyre tisztuló tudata, a természettudományon és filozófián izmosodó növekedett matematikai tudat, ö r ö k t ö r v é n y e k t u d a t a olyan méltósággal tölti el a modern ember kedélyét, amely szöges ellentétben áll az emberalak végességének, az é az határoeltságának és tehetetlenségének ősi dogmájával. Az é r z é s homályában feszülő magas öntudat arra készíti az embert, hogy minden kulturtörekvésében a mérhetetlenbe törjön. A meglévővel, az elérttel szemben érzett szüntelen elégtelenség pusztító démonként űzi az embert egyéni és társadalmi életében. A mérhetetlenbe törő titkos feszültség -- mert titkos, mert nem tárgya a megismerésnek -- tárgyszerűtlen módon a véges világok-

ban akarja megvalósítani a végtelent. Önzés, hatalomvágy, kéj-
vágy -- mértéküket vesztve mérhető világban törnek a mér-
hetetlenbe. -- A véges öntudat tárgyszerűtlen megvilágításában
illuziókká, üres látszattá torzulnak a legnemesebb emberi eszmény-
nyek, a magasba törés pedig azzal akarja a maga valóságát
igazolni, hogy az e g y e d ű l reálinak tartott érzéki-
fizikai életkör szolgálatába áll. Így lett a szellem az érzéki
élet rabszolgája, így bukott mennyei magasságokból a föld-
sarába Jezsajás angyala: Lucifer.

A megismerés elvetett magva pedig egyelőre a miszti-
cizmusban csirázik. A modern ember az ő belső meghasonlottsá-
gát, v é g e s ö n t u d a t á n a k é s v é g t e l e n
t u d a t á n a k k i n z ó ellenmondását misztikus formában,
képies hasonlatokban, ébren - alvó állapotokban akarja megol-
dani. Nem szólunk itt a mámor változatos gazdagságáról, amely-
be meghasonlottsága elől menekül a modern ember, hanem inkább
a pozitív törekvéseiről, amely a belső ellenmondás feloldását ke-
resi. Nem volt még korozak, amelyben annyira burjánzottak és
elterjedtek volna titkos vallási tanítások, mint a miénkben.
A Krisztus alapján álló vallási szekták százai mellett betört
a nyugatra a kelet miszticizmusa, az ind teozófia; a spiri-
tizmus, okkultizmus tarka tanításai járványként borítják el a
világréseket. Mint az ókor alkonyán, ma is messiást vár az
emberfaj. . Hamis próféták serege könnyen talál hívekre, mert
a teológiában és filozófiában csalódott hit elvetette a kri-
tika józan mértékét és szivesebben fut még ábrándok után is,
mint a holtta dermedt érzékes - sivár utain.

A miszticizmus képies formája azonban nem válthatja meg korunkat. A közérzés jól sejti, hogy nagy titkait nem a teológia, nem is a filozófia őrzi, hanem az ezek által üldözött és lecsöpült misztikus tanítások. A misztikus tanítások képeiben azonban e l r e j t ő z ő t t a megváltó igazság. Az ott rejtett titkoknak a tudomány napvilágára kell kerülnie. Korunk legjobbjában él ez a követelés, és korunk szigorú tudományos világosságot követel. A szellemi élet mai kaoszában ez a követelmény szilárd maradt és egyre feszültebben követeli a teljesítést. Schmitt Jenőé az érdem, hogy a megismerés ősi magvát a tudomány formájában kibontotta. "Die Gnosis" című munkájában /Jena, Diederichs 1907/ egységes tudományos értelmét adja a misztikus tanításnak. Schmitt uttörése csak kevesek előtt ismeretes még; hatása abban az arányban lesz általánosabb, amint nagyvonalú dimenziótörvényének részletesebb kifejtése találkozik majd a megváltásra eszomjazó tömegek tudományt kereső szellemével.

Korunk másik szilárd alapvonása, hogy a megváltást vég-elemzésben a Krisztusi alap gondolatban, a szeretet mennyei eszményalakjában sejti. Ezt az alapkérdést elhomályosították, de végképen meg nem rendítették sem teológia, sem filozófia. Hiába tetts meg a teológia mennyei pokolbüntetések végrehajtójának a mennyei eszményt, hiába fokozta le a felületes filozófia jó emberré, legendás alakká, sőt egyenesen költött alakká a nazarethit, az evangéliumok gnosztikus szelleme kírthatatlanul világol a kedélyek mélyén, áthatol a dogmák kínai falán és mennyei mélységekbe tör a gondolkodás laposságain át.

Az evangélium jóslata értelmében kimondhatatlan
dicsőségben kell feltámadnia a Krisztusnak. - Korunk dicsősége
pedig a tudomány fénye. Egyedül ebben a világosságban int ko-
runknak a megváltás.

Steiner Rudolf élete.

Az előrebocsátott szempontokból teljes világosság vetül Steiner Rudolf életére és működésére. Meg fogjuk érteni életének olyan irányváltozásait is, amelyek kritikusi előtt homályban maradtak és gyanúsítások alapjául szolgáltak. Az antroposófia megteremtője maga jelentéktelennek mondja saját pályafordulásait, ezt a helyes érzését azonban nem tudta általában elfogadtatni.

Steiner Rudolf született 1861-ben Kraljovice községben Nyugatmagyarországon, ahol sváb származásu atyja vasuti hivatalnok volt. Atyja elvei szerint vallási közömbösségben nevelkedett. Reáliskolai érettségi után a bécsi politechnikára került, majd a filozófiai szakra lépett. Miután Bostokban a doktoratust elnyerte, Weimarba ment, ahol 1890 - 1897-ig a Goethe - Schiller archivum munkatársa volt. Eleinte a monizmushoz csatlakozott, Haeckelnek volt ~~tanít~~ tanítój^{ja}, neki ajánlotta "Welt und Lebensanschauungen im 19. Jahrhundert" című 1900-ban megjelent művét is. E könyv előszabában megköszöni Haeckelnek, hogy az ajánlást elfogadta és hangsúlyozza, hogy saját kutatásainak eredményei Haeckel megállapításaival tökéletesen egybehangzóak.

1902-ben belépett az angol teozófiai társulatba, Berlinbe költözött és a teozófia tanításait számos előadásban hirdette

Németország különböző városaiban, valamint a külföldön is. A budapesti teozófiai társaság meghívására itt is tartott három előadást. Ezekben főképen a hindu karmatörvényt és reinkarnáci-
/egynémelyikét e sorok írója is hallgatta/
ós hitet ismertette. Akkori szabad előadásait/gyakorlottság és nyugalom jellemzi, amit a helybel-közzel alkalmazott szokatlan pátoez inkább zavar semmint elevenit. -

Miután első feleségétől elvált, nőül vette kiváló tanítványát és ma is szorgalmas munkatársát, Stevers Máriát. 1913-ig volt tagja a teozófiai társaságnak, bár már korábban kitűnt a társaság tagjai közül azzal, hogy a teozófia problémá-
ját önállóan fogalmazta meg. Szemben az ismert tekintélyek tiszte-
letébe merült és azok tanításait gépiesen ismétlő irányzattal Nietzsche gondolatát tette magáévá, amely szerint az emberi szel-
lemnek önálló termelő tevékenységgel kell a magasabb létsíkon saját egyéni kövét megalkotnia.

Önállóságra való törekvése csakhamar ellentétbe ke-
rült a teozófiai társaság fegyelmevel, amely egységes "vezetés"-
nek vetette magát alá. Blavatsky asszony halála után a kiváló Annie Besant vette át a társulat vezetését, aki már "Esoterikus kereszténység" című munkájában igazolja az egyházak minden dogmáját és fétisét. Ez a dogmatikus álláspont feltételezi a vezető csallhatatlanságát, amivel pedig Steiner nem tudott meg-
barátkozni.

Körülbelül 10 év előtt Annie Besant kihirdette, hogy Jézus, aki Mózes és Buddha mellett egyike a nagy beavatottaknak, ismét megjelent a földön egy 14 éves hindu fiu személyében, akit az elnöknő magával vitt Angliába és Alcyone névre keresztelte -

tett. Az újratestesült Jézus /Alcyone/ ünepélyes fogadtatásának előkészítésére Besant asszony megalapította a "Keleti csillagrend"-et. Steiner Rudolf, aki ekkor a teozófiai társaság német szekciójának vezetője volt, -- szembe fordult az elnökséggel azzal, hogy az ő okkult tanításai szerint a bibliai istenember csak egyszer testesülhetett meg a földön. A renitens teozófust erre társával együtt kizárta a teozófia ^atársulat 1913-ban.

Steiner Rudolf most már híveivel megalapította az antropozófiai társulatot. Ugyanebben az évben megkezdte a Basel melletti Dernbachban a "Goethe^anum" építését. Az antropozófia céljait szolgáló ezt a palotát Steiner maga tervezte és Johannisbau-nak nevezte el.

1918-ban megalapította a szociális szövetséget: "Bund für ~~Die~~ Mitglieder der sozialen Organismus". Sajátos társadalmi tanításának terjesztésére Stuttgartban Waldorf -Asteria néven iskolát és lapot alapított. /Der kommende Tag./

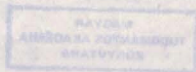
Az antropozófiai társulatnak ez idő szerint körülbelül 4000 tagja van. A tagok legnagyobb része a társadalom felső rétegéhez tartozó nőkből és német főiskolai hallgatókból áll. A Goetheanumban 1921 július havában 5 napra terjedő kongressusra gyűltek egybe a tagok és érdeklődők. A mozgalom a szemezédes Hollandiában és a Skandináv államokban gyorsan terjed. 1921-ben 60. születése napja alkalmából tanítványai ünnepezték és a német lapok széles körökben tették ismertté működését.

Steiner Rudolf írásai valódi könyvtárra rugnak és nagy példányszámban több kiadást értek. Egyes munkáinak részle-

tes ismertetése nem célunk, kritikánk nem kíván részletezni, inkább csak az antropozófiai tanítások alapvonalait vizsgálja. Főművei a következők: "Goethes Erkenntnistheorie", "Wahrheit und Wissenschaft", amelyekben kiváló Goethe kutatónak mutatkozik. "Philosophie der Freiheit" és "Die Rätsel der Philosophie" című munkái filozófus korából valók. Az utóbbiban, a záró fejezetben kifejti, hogy "a filozófia a szellemi tudományba vezet, bár még nem lépett be oda." Utal Fichtére és Schellingre, akik már is foglalkoznak a léleknek olyan átmeneti állapotával, amely a közönséges /éber/ és a magasabb tudat közt lebeg. A léleknek ez a tehetsége fejleszthető és ezzel érzékfölötti átélésre készül elő. Ezeket a gyakorlatokat Steiner "Wie erlangt man Erkenntnisse höherer Welten?" című iratában fejti ki először.

Az antropozófiát, amelyet másként A titok tudományának, vagy a szellem tudományának /Geheimwissenschaft, Geisteswissenschaft/ nevez, "Geheimwissenschaft in Umriss" című alapvető munkájában mutatja be. - /Verlag *Altman*, Leipzig (1921)

Főképen ez a munkája szolgál jelen tanulmányunk alapjául.

MÁSODIK RÉSZ.

AZ ANTROPOSOPHIA.

Ebben a részben ismertetjük az antroposófiát abban a rendben amint az Steiner Rudolf fönt említett könyve előadja. A hatalmas anyagot elfogulatlanul törekszünk -- bár kivonatossan -- de teljesen és tárgyilagosan ismertetni. Elsősorban azokat a részeket közöljük hiánytalanul, amelyeket a szerző maga fontosnak tart és aláhuzott. Ezeket kiegészítettük minden adattal, amelyek az alaptanítások megvilágítására, az összefüggések helyreállítására szükségesnek látszottak.

A könyv első része -- Steiner beosztásában -- tartalmazza a titek tudományának tétéleit, az érzékfölötti látás ~~xxx~~ eredményeit ~~xxxx~~ alakban. A második ~~xxxx~~ mintegy elbeszélő ~~xxxx~~ második rész azokat az egyéni tevékenységeket jellemzi, amelyeknek összességét a szerző szellemi iskolázónak nevezi, amelyek tehát az iskolázottat arra képessíték, hogy az első részben leírt érzékfölötti jelenségeket saját maga is közvetlenül tapasztalja.

A könyv ~~xxxx~~ bevezetésében és első részében bőven foglalkozik a ~~xxxx~~ annak bizonyításával, hogy az antroposófia valóban tudomány. Ezt a vitázó és bizonyító részt könyvünk harmadik részében, a kritika kifejtésénél ismertetjük.

Most pedig átadjuk a szót Steiner Rudolfnak.

Wiederkehr 92

A titok tudománya

E helyütt nagy vonásokban, lehető hiven idézzük az Antropozófia tanítását; adatainkat Rudolf Steiner "Geheimwissenschaft" című könyvéből vesszük.

I. Az emberiség lényege

Titkosnak azt nevezzük, ami az élő testet a halottól, vagy ásványitól megkülönbözteti.

A titkos csak hatásaiban jelentkezik.

A fizikai test mögött elsősorban az étertest, vagy élettest rejtőzik. Önmagában úgy tagolódik, mint a fizikai test. Pld. éterszíjvel, étertüdővel bír. Ezek a tagolások azonban nem elkülönültek, mint a fizikai testnél, hanem elevenen egymásba folynak. Éterteste a növénynek is van, ennyiben tehát hasonló a növényélet az emberélethez.

Az étertest mögött az asztrálestest rejtőzik. Megnyilatkozik az erőt adó alvásban. Alakítja az étertestet és átvilágítja azt. Asztrálestest nélkül az étertest állandó alvásállapotban volna, ahogy a növényeknél tapasztaljuk. A növénynek nincsen asztrálestete, csak az állatnak és az embernek van. Ebben tehát az ember az állattal közös működésben él.

Az itt felsorolt három test mögött rejtőzik a negyedik tag: az én, amely az embert az állattól megkülönbözteti. Az én már nem nevezhető testnek. Az én által az ember vágyaiban és ösztöneiben tulemelkedik a föl- és alámerülő külvilági hatásokon. Az én viszi a maradandóságot az alsóbb élményekbe. Ezt a maradandóságot önmagában éli át, bár maga az én nem maradandó. A múltat a jelenbe átmenti.

A fizikai testet	a halál,
az étertestet	az alvás,
az asztrálestet	a feledés,
az ént	az emlékezés

jellemzi. Másként ezt így fejezzük ki:

Az étertesté:	az élet
az asztrálesté:	a tudat
az én-é:	az emlékezés.

Az emlékezés tehát emberi működés. Helytelen megfigyelés következtében azt hiszik, hogy az állat is emlékezik. Holott a kutya, ha gazdáját meglátja, az öröm ujjáéledését érzi, ha pedig gazdáját elveszti, mintegy éhséget érez. A kutya életnyilvánulásai tehát emlékezés nélkül is tökéletesen megmagyarázhatók. /36-37. oldal/

Az asztrálestet szoros összeköttetésben áll a lélekkel. Ebben az összeköttetésben az asztrálestet lélektestnek, a lelket pedig érző-léleknek nevezhetjük. /39. oldal/

A lélek tartamot /emlékezést, maradandóságot/ ad a tudásnak. Az asztrálestet ugyanis csak a fizikainak jelenlétében működik. A léleknek azt a részét, amely az ént a tapasztalati kültárgyaktól elválasztja, hogy az én saját birtokában mozoghasson: ész-, vagy kedélyléleknek nevezzük.

A lélek két részének közös vonása, hogy a külsőre irányul, a külsőre emlékezik.

Az én azonban a külsőn fölül is emelkedhetik. Az én-megjelölést csak egy ember és csupán önmagára alkalmazhatja. Ez tehát független a külső világtól. Kivülről senkit sem lehet én-nek hívni, csak Te-nek. Ennek nevezzük ezért azokat a religiózus vonásokat, amelyek az érzékfölöttivel való kapcsolatot tudatosan föntartották. Az én a lélek "titkos szentélye". Isten beszél az emberből, ha a lélek én-nek ismerte föl magát. A léleknek ezt a harmadik tagját tudatlélek-nek nevezzük.

Ha az ént eképen isteninek mondjuk, azért nem azonosítjuk istennel, csak azonos minőségűnek, de Istenhez képest elenyészőnek mondjuk. Az én úgy viszonylik istenhez, mint csepp a tengerhez.

Az éntre való eszmélés, vagy öneszmélés cseppként nyomul be a tudatlélekbe. Az öneszméléssel a szellem-hez jutottunk. ~~Azxáxxáxxáxx~~
A szellem által az én urrá lesz a lelken. Az én eképen megszerzi magának azt, ami lelkének alsóbb tagolásában rejlett. Az ember minden kultörtérekvése végeredményben oda irányul, hogy a fejlődés folyamán az én ura legyen a lélekműködésnek.

Az ember azonban a lélekfölötti uralomból tovább fejlődhetik: az asztrálestet feletti uralomba, azzal, hogy az asztrálestet lényegével

Á l o m é s h a l á l

Az alvásnál az asztrálestest kikapcsolódik és saját világába tér erőt meríteni. Ebbé a világba a földön kívül más csillagok is be vannak ágyazva. Innen nyerte nevét. Az álomnál azonban az asztrálestest részben bekapcsolva marad. Az éntudat az álomban kettészakadhat, mert, hogy maradandó ének ismerjük fel magunkat, szükséges, hogy külső érzékszervekkel legyünk felruházva. Például álmában az ember tanítónak és tanítványnak, egyidejűleg láthatja magát. "Csak érzékfölötti úton szerezhethetjük meg a tehetséget, hogy az ént a fizikain kívül is maradandónak láthassuk."

Míg az álomban csak az asztrálestest válik el a fizikaitól, addig a halálban az étertest is.

Az a külső erő, amelyet az alvásnál a test reorganizációjára fordítunk, a halálban az asztrálestest működésének észlelésére összpontosul. Ez a szemlélet azért lehetséges, mert az éter- és asztrálestest összeköttetése a halálban is megmarad.

A halál utáni első időben az átélt mult egy emlékképben jelenik meg. Ezután az asztrálestest elhagyja az étertestet és folytatja saját útját. Benne marad mindaz, amit a földi életben sajátjának megszerzett.

Az ének kétféle vágyai vannak a földi életben:

1. Testi vágyak, amelyek egyuttal a szellem megnyilvánulásai.

"A megnyugvás, amit a táplálék az éhező lénynek nyújt, a szellem megnyilatkozása." Ezek a vágyak a testtel együtt megszűnnek.

2. Az én szellemi természetéből folvó vágyak. A testi életben ezek is a testi szervek által nyernek kielégítést. Ezek a vágyak más formában a halál után is tevékenyek. Ha csak ilyen vágyak volnának, úgy ahalál az érzéki kielégítésből a szellemi kielégítésbe vezető átmenetet jelentene csupán.

Azonban

3. még olyan vágyak is vannak, amelyek a szellem táplálására való vonatkozás nélkül érzékiek. Ezek a halál után is fennmaradnak, amde kielégülést nem nyernek. Ezek az utóbbiak a halál után "emész-
tő tűzbe kerülnek. E tűz csak olyan vágyakat támad meg, amelyek a

szellemi fejlődésre rombolóan hatnak.

Ha az érzéki gyönyör a szellem kifejezése, úgy a szellemet fölemeli, az ént kibontja. Ellenkező esetben annak szegényedését, pusztulását /Verödung/ jelenti.

" Aki embert szeret, nemcsak azzal vonzódik hozzá, amit az érzékszervek érezhetnek." Csak az érzékitől foszt meg a halál. A halál után pedig csak az válik láthatóvá, amihez az érzékszervek eszközül szolgáltak.

A tisztulás alatt visszafelé él az ember. Megfordított rendben átismétli előző életét. Ha másoknak ártottunk, az ezen érzett örömünket úgy éljük át, mint a másnak okozott fájdalmat. Csak a halál után vesszük észre, hogy indulataink kielégítésével tulajdonképpen magunknak ártunk. A tisztulási folyamat akkor szűnik meg, amikor az ember ebben a visszafelé való utjában elérkezett korábbi születéséig. A tisztulás pedig abban áll, hogy az ember vonzódást kezd érezni minden lény és dolog ~~xx~~ iránt, amelyen káros ösztöne lobot vetett. /186 lap/

A tisztítótüzön átjutva immár semmi sem akadályozza az embert, hogy a szellemi életnek át ne adja magát. Ez új létfokozatot jelent az ember számára. Ezzel kezd szétesni az asztráلتestnek az a része, amely csak a külső fizikaiban tud élni. Az érzékfölötti látás számára tehát ekkor már három holttestem van: fizikai-, éter- és asztráلتest. A tisztulás ideje egyharmada a születés és halál közti időnek. Az érzékfölötti látás asztráلتestet lát úgy, mint a fizikai látás testi tetemet.

A tisztulás után nem külső, hanem belső élet folyik a tudat elé. A tudat a testi életben az érzékek fátyolozottságában éli ezt a világot, ekkor azonban már tisztán. A szellemi világ megnyilatkozása már az étertest leválásakor kezdődik, de itt még az indulatok felhőin át. Démoni árnyékok ezek, amelyek a "tűzben emésztődő" indulatokból keletkeznek. Ezek nem pusztán árnyékok, hanem valóságos lények, förtelmesek és fájdalomkeltők. Ugy jelennek meg, mint a farkas, a sötét lelki indulatok megtestesülése a fizikai szemnek. Ha az én táplálja ezeket, úgy ezek az ént szétrombolják. Ez indulatok nem a három testből erednek, nem is az én természetéből, hanem más lényegiségekből /Wesenheiten/, amelyek az én számára rejtettek maradnak, de épen magasabb természetüknél fogva megközelíthetik az ént és olyan érzékiségre érzékenyíthetik, amely az érzékiséggel nem függ össze. Ezek a lényegiségek érzéki érzékelésből és indulatokból táplálkoznak. A szellemet érzéki mezőbe von-

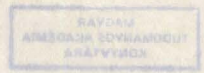
ják alá. Förtelmesebbek ezek az állatiasságnál.

Ezután a szellemi Én-nek külvilágába lép az ember. Az egyes én-ek az érzéki élet gyümölcseivel terhesek. E gyümölcsök szellemi természetűek. Én az énnel közvetlenül érintkezik.

"Az érzékfölöttinek tudománya csak képekkel írhatja le, ami a "szellem országában" történik. Am ezek a képek az érzékfölötti tudatnak tényleges valóságként mutatkoznak be, ha ez az érzéki szemnek rejtett megfelelő eseményeket kíséri." Hasonlatokkal világítjuk meg a szellemit, mert a szellemi "bizonyos vonatkozásban" hasonló az érzékihez. Az Én itt nem kívülről kapja a fényt, hanem olyan hatást él át, amely őt kényszeríti, hogy ezt a hatást szinképpen élje át. Ez az ország a színek vagy hangok köre. Ha a hang "szellemi igévé" lesz, úgy az Én nemcsak mozgó életét, de belsejét is közli a másik Én-nel.

Az érzékfölötti tudat a szellemország több területét különbözteti meg:

1. Szilárd: az érzéki dolgok kültere, az érzéki színek elentettje
(complementaire je. /Ásványi élet/
2. Tenger: az élet tere. Az élet körforgása, mint vérkeringés.
Növényélet az érzékiben.
3. Levegő: Az érzékek körforgása.

4. A gondolatok itt önálló lények. Képzeljük el a gondolatot az emberi lényből kiemelve, mint tevékeny, cselekvő lényt, saját belvilággal, eképpen gyöngé képét kapjuk a negyedik szférának. A földi élet gondolati tapasztalatai a gondolatvilágnak csak megnyilatkozásai, ahogyan a testi eszköz révén ~~alakulhatnak~~ alakulhatnak. Ami az érzékiben gazdagság, annak eredete itt van. Ebben a szférában foglalták, ami az embert alkotóvá teszi. Pld. fölfedezések, ötletek /Einfälle/ amelyek kívülről származnak be, de alakítók.

5. Ez a szféra a fizikai fényhez hasonló. Őseredeti bölcsesség. Lények vannak itten, amelyek bölcseséget ontanak környezetükbe. Ami ebben a fényben mutatkozik, valódi színét ölti.

További magasabb szférák tárgyalása később következik.

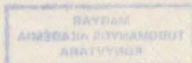
Ide kerül az Én a halál után, egybekötve az asztrálistest ama részével, amelyet nem vetett le. Itt, mint az elvetett mag, erőket szellem magába a környezettől. Körülveszik szellemi lényegiségek,

amelyek az érzékiben az érzéket alakító erőkként mutatkoztak. Itt újjáépítetik az ember, szellemi lényé azon erők által, amelyek az alvással a regenerálódást szolgálták. Bizonyos idő múltán új asztrálest képződik, amely újra képes fizikai és étertestben lakni. Ezután újra képes születni.

Az asztrálest új megtestesülést kíván, mert nem képes már közvetlenül táplálékot fölvenni, hanem csak az érzékek útján. Ezért az ember egy időre eszméletlenségbe esik.

A szülők adják az asztrálesthez a megfelelő éter- és fizikai testet. A szülőkhöz segítő lények vezetik az embert. Önállóan megy szüleihez az, aki az éter- és fizikai testet alkotó titkos erőket: ^{már} az életszellemet és szellemi embert önmagában megalkotta.

Mielőtt az új étertest az éhez tagolódik, az ember áttekinti a jövőt egy képben, valamint a múltat áttekintette a halál után. Ebben a képben fejlődésének akadályai elébe lépnek, hogy lássa: mit kell legyőznie. Ebből a látványból erők indulnak ki, amelyeket az ember magával hoz az új életbe. A másoknak okozott fájdalomtól erő lesz, amely az embert ösztönzi, hogy az okozott fájdalmat az új életben jóvátegye. Eképen az új élet tetteit mintegy a régi okozza. Ez a sorstörvény /Karma/.-

A halál és születés között egyúttal a föld arculatának változtatásán is munkálkodik az ember, szellemi uton. Az érzékfölötti tapasztalás látja, mint lengik körül emberi lelkek a növényeket, miképpen vándorolnak a földön. Magasabb lények vezetik ebben a munkájában, amíg maga az életszellemet és szellemi embert elő nem állította önmagában. /103 oldal/

A fizikai lét hatásai is maradandó következményeket vonnak a szellemi világban. Például a földi szeretet halál után találkozásra vezet. ←

Az ember megismétli a testesülést. Az újranegtestesülések

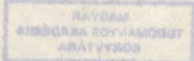
földi rendszere előtt más rendszerek vannak, amelyeket a világ-
mindenség fejlődésénél tárgyalunk.

A halál utáni élet az érzéki lét számára csak hatá-
saiban jelentkezik.

Aki a reinkarnációt fölteszi, megmagyarázhatja a
tüneményeket. /113 oldal/

A v i l á g f e j l ő d é s é s a z e m b e r

Az embert az égitest környékezi. Ez is fejlődik. A fizikai-,
éter- és asztráلتesttel - amelyek összefüggésben vannak és egy lé-
nyegyet alkotnak - később érintkezésbe lép az Én és azok fejlesztésén
tovább működik.

A szellemi lényegiség egy része anyaggá sűrűsödik. A szellem
az anyag fejlődés/szakaszában is vezető elv marad.

A szellemi erők nem tűnnek el úgy, mint az anyagiak, hanem
nyomaikat hagyják pontos másolatokban a világ szellemi alapjában.
Ezeknek teljes áttekintése a szellemi panoráma: Azasha-krónika.

Ha a föld kutatásában visszafelé megyünk, ^{úgy találjuk,} hogy a mai alakulás
a földnek már negyedik megtestesülése. Első volt a Saturnus-, második
a Nap; harmadik a Hold; negyedik a Föld- megtestesülés. A korábbi pla-
nétákon a három testtel bíró alakok fejlődtek ki. Ezek az ember ősei.
E lények bizonyos érzési fokon az átszellemítésbe mentek át / Ver -
geistigung /. Ebből alakult ki az új planéta-állapot: a Föld. Ebben
az átszellemülésben az érett emberősök, mint magok voltak jelen;
belőlük lett a mai ember. Az átszellemülés után a Föld új alakban
jelent meg.

A planétaelnevezések alatt nem a mai hasonló csillagokat
értjük, hanem állapotokat, amelyeken a Föld korábban átment. Ezek
az állapotok egyuttal fejlődésfokokozatok.

A Saturn-fejlődésben csak a fizikai test volt meg,	
a Nap-fejlődés	felvette az étertestet,
a Hold "	" az asztráلتestet,
a Föld "	" az Ént

A fizikum tehát 4-szer, az étertest 3-szor, az asztrálestest 2-szer ment át eddig planetáris fejlődésen, míg az Én most megy át rajta először. /145. oldal/

A Saturn fejlődésben

csak melegség van. A fizikai test ebben az állapotban egy finom, éterikus melegtest csupán. Ez a test alapja a mai fizikai-ásványi testnek.

A Saturn lakói közt olyan lények is vannak, akiknek legalsóbb testük az étertest, a legfelsőbb pedig tulmegy a szellemi emberen. A Saturnust levegő vette körül, amely az említett és még más lényegiségek-ből állott. Ezek a Saturn melegtestébe merítették tagjaikat, eképpen életük a Saturn melegtestein kifejlődött. Így tükrözta a Saturn a "bölcse ség szellemeinek" /Kyriotetes/ életét. A Saturn élete egy saját-ság nélkül való akarattal kezdődik. /150 old./ Az akarat szellemei /Trónok/ indítják meg a folyamatot. Csatlakoznak azután a "mozgás szellemei" /Dynamis/ A Saturn e szellemek vonzódását, vagy ellenszenvét visz-szatükrözi. Azután működésbe lépnek a "formák szellemei" /Elektsiai/. Legalsó testük az asztrálestest. Ezután jönnek a "személyiség szellemei" /Archai/ Ezeknek bensősége melegként verődik vissza reájuk a Saturnból. Ezek Én-nel egybekötött asztrálestesttel birnak. Első embereknek tekint-hetők. Én-jükről tudnak, mert azt a Saturn tükrözi és visszaveri.

Eztuán a Saturn-on fényjáték, villámlás kápzákik kezdődik. Ezen az érzésfokon beavatkoznak a "tűzszellemek" /Archangeloi/. A fényt, és ebben a vonatkozásban saját Énjüket észreveszik. Ezek képeket lát-nak, és ebben a látásban kialakulnak az emberi szervek éteri ősképei. A "szeretet szellemei" /Seraphim/ már használhatják ezeket a szerveket. A látást ők adják a tűzszellemeknek, de ők lemondanak a Saturn látásáról.

Ezután a Saturn új fázisba lép. Izerők és hangok hullámozni kezdenek benne. Ezekkel kölcsönhatásba lépnek a "kettős fény, vagy élet gyermekei" /Angeloi/. Müködésük folytán éterikus anyagcsere-folyamatok állanak elő a Saturn-on. Ebbe azután bekapcsolódnak az "összhang szel-lemei" /Cherubim/. Ezek tompa tudatot közvetítenek az Angeloi száná-ra. Ezzel előáll az első emberi ködtudat, amely halványabb az álontalan alvás tudatánál és megfelel a mai ásványok tudatának. Végre szagérzetek állnak elő, amelyek kívülről tekintve már Én-ek, azonban

működnek.

E történések bár tartammal (Dauer) bírnak, nem időbeliek, nem is szigoruan egymás után folynak le.

A további keletkezés, vagy ok kérdését a tényekkel szemben felvetni nem szabad (geht nicht an.) A saturnállapotban a tények és történések nem származásukkal, hanem önmagukkal vannak igazolva. (162-63)

A saturnfejlődéssel egyrészt az embercsira érlelődött, másrészt a szellemek is fejlődtek, tevékenységük gyümölcse folytán.

6A NAPFEJLŐDÉS,

ismétlődéssel kezdődik. Az ismétlések azonban a változott viszonyokhoz alkalmazkodnak. Az étertest csatlakozik a fizikaihoz. A saturn melegállapota itt gőz, -vagy gázállapottá sűrűsödik. Melegtől áthatott, melegburokban, rendszeres mozgásban lévő légformákat látunk.

Ezek a fizikai emberek. A formák szellemi maradandó alakot kölcsönöznek a mozgó légnek.

A személyiség szellemei fejlődésüknek azt a fokát érik el, amelyet az ember csak a jövő planétafejlődésben fog elérni, amikor a lelki képeket valóságoknak fogja látni, mint most a fizikai szint és hangot. Ma csak a szellemtudományi iskolázás alapján juthat ide az ember.

Nem minden lény ér el a saturnfejlődésben olyan fokot, hogy a napfejlődésen folytathatná fejlődését. Ezek a fejletlen szellemek két részre oszlanak. Az egyik rész csatlakozik a naplényekhez és ezekben él, mint saturnalakulatok, vagyis alsóbb fejlődésfokozatú. A másik rész a személyiség szellemeinek külön égitestet alkot: a saturn újramegtestesülését. A napon tehát a lények személyiség nélkül vannak, ámde a saturnlények személyiségüket a naplényekre visszatükrözik (175. oldal)

m A tűzszelemek az ember érzékszervein ~~szexuális érzékszerek~~ munkálnak. Először a mirigyeken. A személyiség ekkor még mindig élő állapotban van, mint a növény. Ezután szünet következik, majd beáll

a holdfejlődés.

Ez is alkalmazkodó ismétlésekkel kezdődik. Szünetek és újratestesülések között létrejön a viztest, amely a napfejlődés légtestének helyébe lép. Itt is visszamaradnak csoportok a fejlődésben és ennek következtében hasonló, de gazdagabban tagolt történések állanak elő, mint a további fejlődésekben. A hold népes ásványi növényekben, azután pedig növények, állatok és állatemberek sokaságában. A tagolódás folytatódik, egyre élesebb. 7x7 körforgásra oszlik. A képtudat az uralkodó. Az ezt követő

földfejlődésben:

a test újra átöntetik. Gazdag ismétlődések és szünetek között szellemülnek a lények és erők. Fizikai és étertestek először csak az asztrálest formájában vannak meg. Sűrűsödések közepette kiképződik a földi virtok és az elmaradt lények számára kiválik a nap, később a hold, amely utóbbin a földi életet merevítő tendenciák összpontosulnak. Képződik a fizikai élet, a fajokra és nemzetekre való tagozódás. A fejlődésben egyesekre a szellemi-lelki (női), másokra az elevenítő csiraerő (férfi) hatott inkább. Az ember az őt átható meleget immár én-nek érzi. A természeti és emberi erők kezdenek szétválni. ~~A~~világ bölcs alakulását az ember kezdte önmagában tudatosan tükröztetni.

A betegségek lehetősége azzal lépett fel, hogy az ember téves képzelete alapján tette ki magát a külvilág hatásának és hogy indulatoknak és szenvedélyeknek élt. (254. oldal) Ezáltal olyan földi benyomásokat vett magába, amelyek a beoltott asztrálemekkel kötőd-

tek és a fizikai testet megbontották. Így állt be a betegség és a halál. A kezdetben jelentkező csoport-észtudat az egyéni észtudatnak engedi át a helyét. A Jupiteren és egyéb égitesteken fejlődő lelkek közül sokan idevándorolnak.

A fizikai testtel beáll a luciferi hatás. Ennek tulajdonítandók a földrengések, égések és egyéb földkatasztrófák. Ezt a káros hatást az alvás ellensúlyozza. A magasabb ént fenntartják a bölcs jóslatok, amelyek Atlantis - Nap - Saturn - Jupiter és Mars lakóktól származnak. Isteni titkok elárulása okozta Atlantis pusztulását. (Vulkán titok) Az atlanti után a hindu kultúra jött, azután az őszperzsa, az Aegiptom-Chaldei, amelyet a görög-római követett. (294. oldal)

" Az által, hogy a fizikai világból a mögötte álló szellemi világ törvényeit kikutatták, előállottak az emberi tudományok."

(291) "Krisztussal előállott az emberi alakban az, amit a magas napfény, mint nagy emberi földmintát előkészített". (301. oldal)

Ezzel Krisztus lett minden emberi bölcsesség központja. A Krisztus-bölcsességet most már magával képes vinni az ember a szellemi világba, ahonnan ez visszafolyik a földi-érzéki életbe. A jelenkorig ennek a bölcsességnek csak igen kis része folyt át a fizikai itt-létbe. Ez a fokozatos átömlés először életideálként jelentkezett, mint "átfogó testvériség ideálja". A mondák és mesék az alvás és ébredését határán álló emberektől származnak. (Hellsichtigkeit)

A mai ötödik kulturperiodusban kieleződött a fizikai és szellemi élet közötti ellentét. Már most készül azonban a kettőnek összhangja, amely a hatodik periodust fogja jellemezni. (309 old.)

A magasabb világok megismerése

A felszentelésről. (Initiatio)

Magasabb világok ismeretéhez csak úgy juthat az ember, ha a testek éber és alvó állapotai között a közben eső állapotot is megszerzi. Az álomban tudattalanságba merül a lélek. Ide kell a tudatot átvinni és megtartani. Ez a felszentelés, vagy beavatás (Einweihung).

Ez a felszentelés önmagától is beállhat, de nem kell bevérni, mert iskolázás útján megszerezhető. A gyakorlat a következő:

Érzéki képet állítunk magunk elé. Pl. fekete keresztet a keretezésnél ^{hét} 7 piros rózsával. A kereszt a szenvedélyek legyőzésének jelképe, a rózsza a piros véré, mely szenvedélytől ment. Ebbe a képbe (esetleg más megfelelő képbe) kell a lelket elmeríteni.

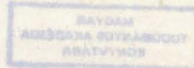
(meditáció) Az így előálló élményt nem az érzéki adatok, hanem azok összeállításának módja hívja elő. (327. old.) A szívjóság megnyilatkozásán örül a lélek. Ám nem a külső megnyilatkozásnak, hanem az eszmének. "De nem az eszme ébreszti tevékenyen a belső lelki képességeket, hanem a hosszabb ideig kitartó uralom, amelyet a lélekre, azaz érzés gyakorol, amelyet nem pusztán egy külső benyomás rezdített meg" (329. old.)

Ezek a gyakorlatok ^{(az} imaginatio megismeréséhez vezetnek. A képek nem véglegesek; a megismeréshez szükséges, hogy a lélek a képektől függetlenítse magát, ahogy már az érzékitől függetlenné lett. Ám a képek egy része mégis végleges marad, mert megfelel a lélek saját magjának. E gyakorlat folytán kialakulnak és szerveződnek a lelki-szellemi szervek, amelyek a szellemit érzékelik. E képek még nem szellemi realitások.

Az imagináció eredménye:

- 1./ A folytonosság tudata. Az átélés maradandó hatása.
- 2./ Eszmélet arra, hogy e képek nem érzékiek, hanem saját lelkünk tükrözései.
- 3./ Uj én képződése, amely a régi mellett fejlődik, és képes a magas szellemvilág realitásait látni. Hogy ezek a realitások miben különböznek a képzelettől, -közvetlenül átéljük. Erről később lesz szó.

Logikai és erkölcsi érzék fejlettsége kell ahhoz, hogy az ember a felsőbb én meglátásait az alsóbb én meglátásaitól megkülönböztesse. Ezenkívül szükséges, hogy a felső uralkodni tudjon az alsó én hajlamain és szenvedélyein. A gondolkodás állandóan figyeljen. A léleknek kell gondolkoznia. (346 lap)

E célból szükséges, hogy

- 1./ a gondolkodás összpontosítását naponként legalább 5 percig gyakoroljuk. Pl. csak egyetlen dologra (ceruza) gondoljunk. Ezáltal a gondolkodás tárgyyszerűséget ér el. A gondolkodásnak uralkodnia kell, saját parancsainkat követnünk kell.

- 2./ Akaratrezdüléseink felett uralkodjunk.

- 3./ Öröm és szenvedéssel szemben nyugalmat (nem közönyt) érzünk el,

- 4./ Pozitivitásra tegyünk szert a világ megítélésében,

- 5./ elfogulatlanok legyünk.

¶ Az imagináció tökéletességét azzal érzük el, hogy a lelki meditációkat az érzékitől mentes gondolkodás kíséri. A fizikai világ megfigyelése alapján álló gondolat nem mentes az érzékitől. Ám más gondolatok is alkothatók és pedig legegyszerűbben úgy, hogy az ember a szellemi tudomány által közölt tényeket teszi a gondolkodás birtokává". (357. old) Ezek a tények számára nem megfigyelhetők, de felfoghatók.

levegő

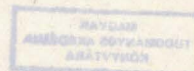
Az az ellenvetés, hogy ugy hitelre kell elfogadni a tényeket, alaptalan, mert az ember puszta utángondolás után arra a meggyőződésre jut, hogy e tények igazak. Mert el lehet hinni azt is, amit nem látunk. Ha az utángondolás után sem hisz valaki, ez onnan van, hogy nem gondolkozott elfogulatlanul átfogón és alaposan. A gondolkodásban van valami lényegiség (Wesenheit), ami az érzék fölötti világgal összefügg. A lélek ezt rendszeresen azért nem tudja, mert gondolkodó képességét csakis az érzéki világra alkalmazza!

Kellő iskolázás után szellemi-lelki szervek képződnek:
lótuszvirágok. Így:

a szemöldök közt - kétlevelű

a gége táján - hatlevelű

a szív " - tizenkétlevelű

Később a gyomor táján és más helyeken is képződnek és az asztráltesten válnak tudatossá. Ezek az érzékszervek mintegy hang és szó, fény és szín, meleg-hideg jelenéseket érzékelnek. Közvetlenül érzékelik azt is, hogy élményeik mögött nem fizikai, hanem lelki-szellemi okok állnak. Az érzékiben ugyanis felváltják egymást a dolgok, az imaginatívben pedig átmennek egymásba. Élet és halál is eképpen úgy tűnnek fel, mint egymásba való átmenetek. (370. old.)

Az Imagináció tartalmát tehát átmenetek, nyugtalan változások alkotják. A látottak nyugodt magyarázatához az inspiráció vezet. Ezzel ismerjük meg a lények belső tulajdonságait, szellemi belsejét. A lények sokaságát látjuk kölcsönös vonatkozásaikkal. Ezt a kölcsönösséget nem a külső körülmények, hanem a lények belső állománya határozza meg. A lények úgy hatnak egymásra, mintha egyetlen szónak egyes írásjelei volnának. Ezért az inspirációt a titkos írás olvasásának mondhatjuk.

A korábban leírt fejlődési történések láthatók az inspirációban.

Az intuícióval a lényegiségeket az ő saját belsejünkben ismerjük meg. Ez magasabb fokozata a megismerésnek. Általában zavaros értelemben használják az intuíciót. Jelenti a legfőbb a legvilágosabb tisztaságu megismerést, amelynek jogosultságát a legteljesebben tudja az, aki bírja. Egy szellemi tényt intuitive megismerni annyit tesz, mint tökéletesen eggyé válni vele, bensejével egyesülni. Ide fokozatosan jut a tanuló. Ezzel tapasztaljuk, mi mozgat bennünket inkarnációról inkarnációra. (379. old.)

Inspirációhoz úgy jutunk gyakorlat által, hogy az érzéki képet, mint ilyent, elejtjük és azon meditálunk, miképpen lett az öszeállítva. Erezni akarjuk, mit tett a lélek, hogy a képet megalkossa. A képkalkotó tevékenységünkben akarunk elmerülni. Egy növény sorsának megfigyelése a létesülés és elmulás érzéséhez visz. Így jutunk inspirációhoz. Ha pedig megfigyeljük azt a lélekműködést, amely a növény képéből a létesülés és elmulás képzetét nyerte, úgy intuiciohoz jutunk. A növény képének elejtésével csak abba merülünk, amit belsőleg tettünk.

Bensőnkbe merülésünk mellett fenn kell tartanunk a külvilág érintései számára teljes fogékonyságunkat.

A tisztelet igen jelentős a fejlődésre nézve. Tisztelet a csillagos égnek, az emberi erőnek, az embertársaknak (385. old)

Nem fontos, hogy ezt vagy azt a problémát megoldjuk, de fontos, hogy ezt, vagy azt a lelki képességet kifejlesszük magunkban. (388. old). Egyensúlyt kell tartnunk lelkünkben. Az intuíció eléréséhez nem csak az imaginatív képeket kell eltüntetnünk, hanem a saját lelkiségünkbe elmerült működést is, amelyet az inspiráció elérése végett folytattunk. Ha e kísérelt kivitele után semmi sem marad a tudatban úgy ez annak a jele, hogy az illető még éretlen az intuíció gyakorlására. Ilyen esetekben eszméletlenség is szokott beállani.

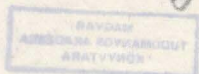
Valamint az imaginacionál érzékelő szervek állanak elő az asztrálestben, aképpen az inspiracionál és intuicionál is az étersziv közelében új érzék képződik, ebből pedig folyamatok indulnak a fizikai test minden részébe. Ezek a folyamatok a létoszvirágokon át a külső térbe sugároznak. Az étertest ezáltal sajátos önálló háló műve lesz. A lelki szellemi külvilággal egybefolytat az ember, ha az étertest külön behálózott lényé nem válna.

Az intuiciós gyakorlatok a fizikai testig hatolnak. Tudatossá válnak ezzel előbb tudattalan működések. Pl. a lélegzés tudatos szabályozást nyer.

- - - - -

A lelki gondolkodás, érzés, és akarat ebben a fejlődésben összhangba lépnek egymással. Mindhárom önálló lényé válik, az én pedig rendet teremt köztük, kormányozza és irányítja őket.

Az önállósult gondolkodás azután megrezdít egy negyedik lelki-szellemi lényeket, amelynek folyamatai gondolatokhoz hasonlóak. A világ gondolatépületként áll az ember elé. Az önállósult érzés és akarat megrezdít ötödik és hatodik lényegiségeket is, amelyek szintén önálló lények, ^{ezekhez} végre a hetedik is járul, amely a saját énhez hasonló.

Az alsóbb formákban az én csak belülről ismerheti meg magát érzésben, akaratban gondolathat. A felsőkben a külvilágba lép és a lényeket felsőbb énként, mint külső dolgokat szemléli. Saját alsóbb énjét mint Doppelgängert látja.

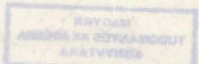
- - oOo - - -

A szégyenérzés elfátyolozza az embert önmaga elől. Ezzel pedig az egész szellemi-lelki világot elfátyolozza. A saját én képe elönti és eltorzítja ezt világot. A szégyen tehát a szellemi világok kűszövének őre.

A szellemi világban a gyakorlott nem tévedhet, mert a csalódások önmagukban bírnak olyan sajátságokat, amelyek azokat a valóságoktól megkülönböztetik. (409. old.) A valóságot azért ismeri meg, mert előbb gyakorolja a világtörténet fent bemutatott ismeretét, azt felfogja, ezzel megfeszíti ítélőerejét, ami által ez finomul és élesedik. Ha ezt a tanuló elmulasztja úgy ítélte nem élesedik, maga pedig csalódásoknak van alávetve. (410. oldal)

- - - - -

Az én ezután harcot folytat a Doppelgängerrel, aki a belső énnel szemben, mint lelki-külső jelentkezik. Mint más lény. Ez az új lény csak részletekben lepleződik le, mert még magasabb fejlődésfokok is vannak. A belső (rég) énnel szemben a külső ideálként jelentkezik. A küszöb öre az akadályokat jelzi, amelyek az ideál elérése elé gördülnek.

A további fejlődésben azután fellep a "küszöb nagy öre": Ez Ahrimant megmutatja. Ez a gyakorlatlannak félelmetes. Ez megmutatja azt is elég erős-e a tanuló ^{Ahrimánnal} ~~Ahrimával~~ szembeszállni-

- - - - -

Az előkészület tehát két részből áll:

- 1./ Szellemi tudomány tanulmányozása a fizikai világban nyert ítélőképességgel.
- 2./ Az imaginatív megismerés megszerzése.
- 3./ A titkos irás olvasása (inspiráció)
- 4./ A szellemi környezetbe való önbealás (intuicio)
- 5./ A mikro-és makrokozmosz viszonyainak megismerése
- 6./ A makrokozmoszsal való egyesülés
- 7./ Az előző tapasztalatok összetételése, mint lelki alaphangulat

A fejlődés végén "a küszöb nagy öre" végső eseményként mutatkozik be. A Krisztusalak ez: "a nagy emberi földi eszmény".

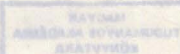
A beszentelésnek ez a módja felel meg a mi korunknak.(422.o)

A világ és emberfejlődés jelene és jövője.

A saturn - hold - fejlődéseket ismernünk kell, így tudjuk ~~ezt~~ csak meg, mi fejlődött azokból ide át. (Herüberentwicklung) A régi történések a jelen lélekben mint sűrített emlékek élnek. Az előbbi fejlődésekből a lényeg ^{szükségesen} átfolyik a földi fejlődésbe és ezért képesek vagyunk előrelátni a földi fejlődés jövőjét. A most következő: a Jupiter-állapot, azután következik a Vénus- és végre a Vulkán állapot. (összesen 7 állapot)

A jövő ismerete abban különbözik a múlt ismeretétől, hogy emberi érzéseket és akaratot tezdít meg. Ezek a rezdülések hatalmasra fokozódnak a jövő tényeinek megismerése folytán, amiért a jövő megismerése pontos határokhoz van kötve. (428.old.)

- - - - -

A jelenkor a föld ötödik fázisa. Ez a fázis a 12.13.14. századdal kezdődik. Tisztán lép fel a 15.ikben. Az előző (negyedik) görög -latin kor a 8.században Kr.e. kezdődött. Folyamának egyharmadánál előállott a Krisztus-történes. Az előző fentlátó (hellsichtig) emberiséget felváltja a gondolkozó. A 14. századtól kezdve lehet a gondolkodókat az érzék feletti kutatás módjára tanítani.

A jövőben fölfogjuk majd a megérzéseket és érezni fogjuk, mi bennük a lényeg a mi lényegünkből. (436.old.) Az értelem saját lényegisége szerint is igazolva fogja látni a megismerést. Az értelmi erők gyarapodása egyelőre tisztázta az érzékfölöttinek megismerését. A hatodik időközben újra láthatók lesznek az érzékfölötti történések, amelyek át fognak járni az ember értelmi és érzelmi erői. A régi hinduk csodás bölcsességéhez a hetedik időközben jut el az emberiség. Ezzel eléri a lelkek életvalóságát.(438.old)

A hetedik időköz után a föld átalakul, mint az utóalanti időben történt. Azután újra hét időközben áll be a fejlődés. A magasabb világgal való közösséget magasabb fokban fogjuk átélni, mint az atlantiak. Az elmaradottak később pótolják a fejlődést. A hold újra összeköttetésbe lép a földdel. A holderőkkel sikerülni-ök fog a jóknak a gonoszokat úgy átalakítani, hogy azok - mint elkülönült földi birodalom lakói - szintén a fejlődésbe kerülnek. (440)

Ezután a föld a nappal és egyéb bolygókkal egyesül. Utána a föld a Jupiterállapotba kerül. Ekkor az ásványi élet növényivé válik és a növényélet, lesz a legalsó, azután jön az átalakult állatvilág, majd a gonoszokból lett emberiség, azután jönnek a jók utódai: a magasabb emberek. A Jupiterben a jók nemesítik a gonoszokat.

A vénuszállapotban a növényi élet eltűnik. Három foku emberiség lesz. Innen is kiválnak a fejlődést akadályozó elemek. Ők lesznek a "javithatatlan hold", amelynek fejlődése azonban le nem írható, mert túlságosan hasonlít mindazokhoz, amit az ember a földön átélhet.

Ezután a Vulkánfejlődés következik, amit ez a könyv nem ír le.

A jövő események leírása a szabadságot nem érinti, mert ez attól függ, mit csinált a lélek ön magából.

Az akarat, a bölcsesség és a mozgás szellemeinek összműködéséből adódik az, ami bölcsességként megnyilatkozik. A földön kell kezdődnie a szeretet erejének. A "bölcsesség kozmosza" a "szeretet kozmoszába" fejlődik be. A szeretet új természeti erőnek fog mutatkozni.

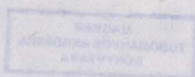
--- oOo ---

A jövő titka az, hogy fejlődés helyes megértése magán-
nek bizonyult, ami szeretetté érik. (445.old.)

A külvilág megismerését az én bensősiti. A földállapottól
kezdve a bensősített megismerés, a bölcsesség: a szeretet csirája.
A bölcsesség a szeretet előfeltétele. (445.old.)

- - - oOo - - -

Ezután a szellemi tudomány köréből vett egyes részlete-
ket ír le a szerző. Ezekből, mint érdeket kiemeljük, hogy az
ember felváltva férfinak és nőnek inkarnálódik (459.old.)

H A R M A D I K R É S Z .

NATURALIZMUSTÓL A TEOZÓFIÁIG.

Steiner kritikusainak legsúlyosabb problémája, amint már jeleztük, az a kérdés, miként fordulhatott az exakt természettudomány alapján álló Steiner, Hasckel tisztelője, az ind teozófiához, amely a világtitkot fantasztikusnak látzó tekintélyhittel kívánja megoldani. A kritikások legnagyobb része képtelen ezt a fordulatot Steiner jóhiszeműségével megegyeztetni, vizont Steiner ismételten hangsúlyozza, hogy szellemi életében j e l e n t é k e n y változás nem fordult elő és hogy kezdettől fogva egy irányt követett.

E kérdés megoldásánál elősorban a modern materialista kritikát kell megvilágítanunk. Az uralkodó naturalisztikus irányzat ugyanis exaktnak, empirikusnak nevezi magát. A múlt század közepeén uralkodó eszményi filozófiai irányzattal szemben -- amelyet különben Schelling, Fichte és Hegel képviselnek --, mert ez az/élet alapszélységeinek elhanyagolásával tisztán a gondolkodás egyetemes éteriségében lebegett, -- bizonyára teljes jogosultsága van a reakcióként fellépett naturalizmusnak, amely az élet alapszélységeinek taglalásával törekedett az ideálfilozófia levegősségét s z i l á r d r e á l i s

alapokkal helyettesíteni. A modern szenzualizmus, azonban, -- mint minden reakció általában -- tulment jogosultsága határain. A gondolkodás magasságaival szemben egyoldaluan pusztán csak az érzéki - fizikai létnek tulajdonít realitást. Ennek az egyoldaluságnak természetes következménye volt, hogy a realitásában megtagadott egyetemes gondolkodás, amelyet eszközül használt és kizsákmányolt a materializmus, lázadó rabszolgaként hátra támadta ezt az empirikus tudományt.

A pszichofizika megalapítója, Gusztáv Teodor F e c h n e r , a modern empirizmusnak ez a kiváló alakja volt kénytelen először tapasztalni, hogy a megtagadott szellem kísértet-alakban támad föl és mitológiai képekkel zavarja meg a pozitív empirizmust.

Fechner ugyane a külső fizikai inger és az érzés viszonyának empirikus vizsgálata alapján megállapította, hogy a fizikailag mérhető tényezők nem gépiesen érvényesülnek az érzéstudatban. Vagyis e tényezőknek nem számszerű összege érvényesül az érzéstudatban, mert az érzés fokozódása a már érvényesült behatások teljességével való ~~számszerű~~ viszonyában, a teljesség mozzanataként érvényesülhet csupán, tehát csak ebben a viszonyban, nem pedig gépies összeadásban. Ezt a megállapítását Fechner kísérletekkel és logikai úton is igazolta. Az egyszerű összeadás helyébe tehát a mértani viszony lép, amely az érzésben jelentkezik. Az inger és érzés viszonyát logaritmikusnak nevezi Fechner, mert az érzéshatványozódást a számtani hatványozással fejezi ki, ahol pedig a hatványkitevők összege lép a szerzés helyébe. Ez a viszony a logaritmikus. Egyes ingerek tehát, bár mérhető reális jelenségek, -- a fokozódás teljességében differenciálissá, eltűnedezőkké válhatnak, és eképen a

tudat teljességének küszöbe alatt maradhatnak.

A tudatalattinak problémája tökéletesen megoldódik egyrészt az előfelezben vázolt dimenziótanban, másrészt az ezzel összefüggő fejlődés tanban. Tudatalattinak ugyanis vagy azt a jelenséget nevezzük, amely elenyésző kicsiny és finom mozzanatként tűnedezik el a szemlélet átfogó körében, mint pont a vonalban, vagy még inkább a végtelen térben, vagy pedig épen az átfogó tágasság halkul és tűnedezik a tudatalattiba a homlaktérbe lépő mozzanatok intenzív harsogásával szemben. Belvilágunk ugyanis egyrészt végtelen tágasságok és elenyésző mozzanatok, másrészt rikítóbb és halkabb működések kölcsönhatásának színtere. Ez a két viszony a fejlődés mai folyamán fordítottan aránylik egymáshoz. A szemléletben elenyésző mozzanatok -- az érzéki alapmélységek -- a legfeszültebbek, leghangosabbak, a szemlélet végtelen tágasságai pedig alacsony intenzitást, halk hangzást jelentenek. A tudat küszöbe mögött hangzó jelenséget tehát, amennyiben intenzív de elenyésző nagyság: tudatalattinak, amennyiben végtelen tágasság, amely a mozzanatok intenzitásával szemben lép a háttérbe: tudatfölöttinek nevezhetjük.

Am Fehner, a materialista, a gondolkodást, amelynek végtelen tágasságában és finom tagolásaiban a tudat küszöbe mögött rejlő működések megvilágosodnak és megoldódnak, -- nem tekinti sajátos realitásnak, hanem lényegében agyműködésnek. Minthogy pedig az agyműködésben csakugyan nem oldódnak, vagyis fizikailag nem érvényesülnek bizonyos mérhető fizikai inge-

rek, minthogy ezek a realitások az idegközpont számára csakugyan a tudat küszöbe mögé rejtőznek, -- ezért Fechner kénytelen volt valami általa látnosabb és egyetemesebb tudatot feltételezni, amelyben ezek a reális ingermozgások érvényesülének. Ezért volt kénytelen valamiféle világszellemet, és ennek tagolásait: planétaszellemeket és természeteszellemeket feltételezni, amelyek kiterjedésük arányában léptetnek homloktérbe a szűkebb tudat számára rejtett mozzanatokot. Ám ezek a hipotézisek veszedelmesen hasonlítanak a mitológia isteneihez és szellemvilághoz. Így jutott a természettudományos hipotézis a mitológia tőszomszédságába. T. l. j. mellett.

Amikor tehát Steiner Rudolf a filozófiai naturalizmustól a teozófiához, amikor az empirikus tudománytól a teozófiában is hirdetett érzékfölötti planéta - és naturális eszellemekhez fordult, valóban nem szükséges róla feltételeznünk, hogy régi meggyőződését elhagyta, hanem inkább azt kell látnunk, hogy a materialista monizmus szükségszerű következményét levonta és olyan tanításhoz fordult, amelynek "szellemei" a monizmus követelményeivel szoros összhangban állanak, bármennyire megtámadják is egymást ~~ezek~~ ma még ezek az irányzatok.

Szellemi Ámde a teozófia "szellemei" valóságok, a Fechneréi pedig csak hipotézisek. A természettudós nem nevezi a maga hipotéziseit valóságoknak. Kellott tehát, hogy más, mélyebben fekvő okok is döntöttek legyen Steiner szellemi fejlődésében.

Ez a mélyebben fekvő ok a materializmus sivár pusztaságában jelentkező religiózus szomjuság. A religió eleven mag-

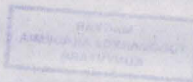
az arupa devachan /5 dimenziós/ a törvényalkotó gondolkodásnak, amelyben az egyes képek differenciális mozzanatokként elmerülnek, amiért ez az életkör képietlenné, vagy alaktalannak /arupa/ látszik. A Buddhi síkja megfelel az egyénített alakban jelentkező egyénfeletti egyetemes életkörnek, a nirvana pedig az ősfénynek, amelynek legfőbb fokozatában, a para nirvanában alómerül és eltűnődexik az egyéniség.

Ezek mellett tanítja még a teozófia az újratestesülési /reinkarnáció/ elvét, amely a régi gnosztikus iskolák tanításaival megegyezik. Ezt az elvet azonban a teozófia a buddhizmusból átvett karma - elvvel ökoljameg, amely szerint a magasabb igazság-szolgáltatás az újramegtesesülésekben bünteti az embert a korábbi testesülésekben hozzátapadt hibáért, egyúttal pedig alkalmat nyújt neki arra, hogy reinkarnált alakjában a javulás útjára lépjen.

Az európai teozófia azonban ép úgy eltért a hindu bölcsesség mélyeitől, mint a teológia az evangéliumok szellemétől. Mindkét esetben szigorú tekintélyhit lépett az önálló elmélyülés, a tevékeny önszemlélet helyébe. Ám e tanítások mennyiség/mélységei napfényként törnek át a vakhit felhőit és az eleven isteni lét üdítő forrásait fakasztják a materializmus pusztóságában eltikkadt emberkedélyben. Amikor tehát Haeckel tiszteelőjét a materializmus démona üzte a természet fölött trónoló szellemek föltételzésére, ugyanakkor a gnóziis derengő napja hívta őt, hogy az érzéki lét sivár fölülete fölé a magasságok átjogó valóságába emelkedjék. A természettudományban föltételezett és a lélek sejtésében megvalósult szellemvilág ölelkezik a teozófia tanításaiban; nem csudála-

tes fordulat tehát, hogy Steiner az "exakt empirizmus" utjáról a teozófia útjára tért; az a védekezés pedig, hogy ő régi meggyőződését nem hagyta el, hogy jelentékeny változáson nem ment át: a fõnt kifejtettekkel beigazolást nyert. - Sõt ez a védekezés mélyebb kulturális jelentőséggel is bír: rámutat a H a e c k e l -féle monizmusnak a teozófiával való közel rokonságára sőt ezeknek a xix ma még egymástól szigorúan idegenkedõ irányzatoknak a jövõben várható egyesülésére is.

Igy eshetett meg, hogy Steiner "Welt und Lebensanschauungen im 19. Jahrhundert" címû 1900-ban megjelent Haeckelnek ajánlott könyvét "Die Raetsel der Philosophie" címen teozófus korában ismét kiadta. Az elsõ elõszót ebben mellõzi, egyes határozott kifejezéseket határozatlanokká másít. Egy monista bírálója jelentékeny másításokat, sőt valóságos hamisítást lát abban a könyvben, amely szerinte eltünteti a monizmus és teozófia nagy ellentétét. Steiner azonban következetesen jelentéktelenségnek mondja a tett változtatásokat. Valóban pedig e változtatások csak addig látszanak jelentéktelenségnek, amíg a Haeckel-féle monizmus le nem vonja agnoszticizmusának végsõ következményeit.

A TEOZÓFIÁTÓL AZ ANTROPOZÓFIÁIG.

A modern angol teozófiában az ó-hindu bölcsesség gnosztikus magva alaposan elrejtőzött a tekintélyhit vastag burkolata alá. A mahatmák fönnenlátása elérhetetlen távolba tünt a hívek "fejletlenség"-étől. A fejlődés pedig titekzes és fatális alakot öltött. A kiszámíthatatlan karma végzetként lebeg fölötté. Annie Besant, aki Blavatsky asszony után az angol társulat vezetését átvette, -- "Esoterische Christentum" című művében tökéletesen igazolja a legmerevebb egyházi dogmákat is, pld. a szent ostya dogmáját is; ezzel pedig elmosta az utolsó határmegyét is, amely a dogmaitet a teozófiától a bensőbb világszemléletre törekvő emberi szellem számára még elválasztotta. A teozófusnak nem maradt eképen egybe a feleő kegyelem reményességénél, amely őt álmok és sejtelmek útján a karma halálos öleléséből kiszegitténé. A felsőbb hatalmak segítő kegyelme a jövő méhébe került, a jelen a meddő csodavárásban merült ki. Csak természetes, hogy a tekintélyhitnek ilyen foka mellett a teozófia hívei a társadalomnak pusztán felsőbb rétegeiből kerültek ki, akik között a nők vannak többségben. A "jobb jövőre" ugyanis a társadalomnak ez az osztálya képes a legzavartalanabbul várakozni.

Edward Maitland, az angol teozófiai társaság elnöke

71.
már 1891-ben fölismerete a veszélyt, amely a teozófiát az-
fenyegette, hogy az egyházi dogmahit tőszomszédságába került.
Kénytelen volt ezért az elnökségről lemondani, a teozófiai társa-
ságból kilépni. "Esoteric Christian union" cím alatt új tár-
saságot alapított, amely főcéljául az egyházi dogmahit lebírálá-
sát tűzte ki.

Mint hogy Steiner Rudolf nem tudott a teozófia tekin-
télyhitében megnyugodni, és mert tevékeny szelleme a tespedő
várakozás helyébe az egyéniség aktív közreműködését követelte, --
ő is kénytelen volt álláspontjának következményeit levonni és
új mozgalmat indítani.

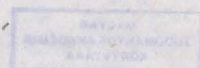
A szellemi egyéniség öntudatos tevékenysége azonban
szükségképen Krisztusra utal: az első emberre, aki isten volt,
aki mondta: "Én vagyok az út, az igazság és az élet, én vagyok
a feltámadás!" Az egyéni szellemnek a Názárethi adta meg az
isteni méltóságot, a magas önbizalmat, amelyben a "világ vi-
lágossága" -ként az utolsó is az Atya jobbáéhoz törekedhet.
Amint a kelet nirvánája, amelyben az egyéni szellem lángja
"elfuvatik", sok ezeréves kulturális tespedésre vezetett, aképen
volt az emberisten alakja a nyugati kultúra megprezdítője. Az
egyéni szellem~~is~~ istenülése és istenítése, -- amelynek titka
még a dogmahit felhőin is átdereng, képesítette a nyugat~~ot~~ em-
berét, hogy magas egyéni hivatottsága sejtésével utat törjön a
t u d o m á n y n a k , és ezen az uton a mérhetetlenbe töre-
kedjék.

Steiner Rudolf ehhez képest két ponton törte át a ke-
leti teozófia korlátait. Egyrészt a tudomány alapjára töreke-
dett helyezni a magasabb létformák megismerését, másrészt pedig
kiemelte Krisztust az emberiség egyenlő rangú tanító mesterei-

90
Th.

nek sorából, hasonlíthatatlan alakot formált belőle, aki e gy -
e z e r jött, hogy tanításával új és magasabbrendű életre képe-
sitse az embert. Hogy a Krisztus -eszme átítása az embert, ez
Steiner szerint a jelen és a jövő korok fejlődésbeli köve-
telménye.

Ez a két törekvése, amelyek amint ~~x~~ láttuk szorosan
összefüggenek egymással, kétségkívül korunk jelentős alak-
jává emelik Steiner Rudolfot. A képek p a r a d i s o -
m á v a l e l v e z z e t t b o l d o g ö s z h a n g o t
a t u d o m á n y a l a k j á b a n v i s s z a v i u n i ,
a t u d o m á n y t r e l i g i ó v á e m e l n i , a
h i t t e t t u d á s s á f o k o z n i : m e g v á l t á s -
r a s z e m j u h o z ó k o r u n k n a k v a l ó b a n
e z e k a l e g m é l y e b b k ö v e t e l é s e i . T u d a -
t o s é s t u d a t t a l a n a l a k b a n , a t u d o m á n y e r ő f e s z t i t é s e i b e n é s a
m ű v é s z e t v i z i ó i b a n e z e k a r e m é n y e k é s f á j d a l m a k c s a n d ű l n e k
e g y r e k ö v e t e l ő b e n . A m i k o r a z a n t r o p o z ó f i a e z e k n e k a r e m é n y e k -
n e k t e l j e s i t é s é t , e s z e n v e d é s é k g y ó g y i t á s á t í g é r i , -- v a l ó b a n
m e g é r e z t e a k o r s z i v e d o b b a n á s á t . - s o k k a l m é l y e b b e n é s i g a z a b -
b a n , m i n t e z e k a b i r á l ó i , a k i k a d o g m á k s z i k l á j á t h e n g e r i t i k a
e s z e l l e m s z e r v e s e n f e j l ő d ő , é s n a p v i l á g r a t ö r ő z s e n g é i r e , v a g y
a k i k a s z á m i t ó é s z r i d e g v i l á g o s s á g á b a n d e r m e s z t i k m e g a f e j l ő -
d é s n a p m e l e g b e t ö r ő á g a i t .

Más kérdés, miképpen tett eleget Steiner Rudolf e sa-
ját maga által felállított követelményeknek olyan kritika
esemélyéből, amely ezeket a követelményeket magáévá tette.

TUDOMÁNY É AZ ANTRÓPOZÓFIA?

"Die Geheimwissenschaft in Unwiss" című terjedelmes könyvének első 80 oldalát ennek a ~~kegy~~ ^{kegy}adásnek szenteli Steiner Rudolf. Kimerítő részletességgel foglalkozik azokkal az érzelmi ~~káxxndáxxkkxk~~ ellenvetésekkel, helyesebben hangulatokkal, amelyek az antropozófia tudományos jellegét kétségbe vonják.

"Wer ein paar ~~Zeilen~~ ^{Zeilen} dieses Buches gelesen hat, wird es je nach seinem Temperament lächelnd, oder entrüschet weglegen und sich sagen: es ist doch sonderbar, was für Auswüchse eine verkehrte Gedankenrichtung in gegenwärtiger Zeit treiben kann. Man legt diese Ausführungen am besten zu mancherlei anderen Kuriosen, was einem jetzt begegnet." (XVIII old.)

("Aki e könyv néhány oldalát olvasta, hevülékenysé-
géhez képest mosolyogva, vagy felháborodva fogja félretenni azt,
magához pedig ekkép fog szólani: mégis csak furcsa, milyen ki-
növések fakadhatnak manapság egy megfordított gondolkozásbeli
irányzatból. Az ilyen fejtegetéseket legjobb odatenni egyéb
furcsaságok mellé, mikkel az ember mostanában találkozik".)

Vagy: "Für Phylosophen ist derlei unkritisches,
waines, leienhaftes Zeug unerträglich und ein weiteres Ein-
gehen darauf wäre Zeitverlust" (XXII. old.)

("Filozófusok számára az ilyen kritikátlan, avá-
tatlan fércmű elviselhetetlen; behatóbb megvizsgálása idővesz-
teség volna.")

Az efféle érzelmi ellenvetések bőséges felsorakozta-
tása azonban igazi idővesztés. A tudománynak valóban nincs
arra szüksége, hogy kedve zőtlen hangulatokkal és érzelmekkel

számolnia kelljen. Kulturális felsőbbbsége éppen az, hogy hangulatoktól és érzelmektől független törvényeket állapít meg, tartalma éppen az, hogy törvényeit hangulatok és érzelmek sohasem rendíthetik meg.

A tudomány ugyanis a ⁿ megoldkozás alkotása. Törvényei a lehetőségek végtelen változatát tekintik át és foglalják egybe és minden gondolkozó lényre kötelezők. Törvényeit a tudomány belső összefüggésükben fogja fel és áttekinthető rendben egyesíti.

A tudományos foglalkozás ehhez képest; a törvény fogalmazása.

Steiner Rudolf egyáltalán nem számol be arról, mit nevez tudománynak. Önvédelme kimerül az érzelmi ellenvetések felsorolásában és aképpen akar kritikusaiknak fölébe kerülni, hogy ő ismeri ezeket az érzelmeket. Ámde a gondolkodás kétségeit nem oszlatja el; még csak nem is érinti. Bőségesen hangoztatja, hogy tanítását csak annyiban tartja értékesnek, amennyiben az a józan ész előtt képes igazolni önmagát. Józan ész alatt azonban nyilvánvalóan érzelmeket ért. Törvények helyett képekkel és érzelmekkel szolgál. A képek szerinte bárki által felfoghatók és bárki gondolkozhatik azokon. Az általa nyújtott képeken való gondolkozás pedig élesíti az ellenőrző eszt. A képek szerinte önmagukban hordják valóságuk igazolását, valamint a csalódások is önmagukban keletkeződnek. A képzelet az észmüködéstől egyáltalán nem különbözteti meg. Lelki és szellemi működések egyformán képiesek, vagyis egyformán képzeletműködések, amelyeknek képeit a törvény helyébe csempészi. Szerinte a lélek gondolkozik.

Lássuk saját vonatkozó megjegyzéseit:

"A szellem-tudományi lélekiskolázás, amint itt gondoljuk, olyan élményekre törekszik, amelyeknek igazságát egészen bensőleg ismerjük fel, amelyeket azonban épen ezért egyetemes érvényességükben áttekintünk.

Amint azonban láttuk, ezek az élmények képies látományok. Térben és időben határozott jelenségek.

A lélek képei, amelyeknek valóságát ebben az értelemben nem vonjuk kétségbe. Egyetemes érvényessége azonban nincsen semmiféle képnek. A törvény, amely a képek végtelen változatait egybefoglalja és magában elmeríti, mutatja egyedül azt a jellemet, hogy minden gondolkozó lényt kötelez, vagyis egyetemes. Azzal tehát, hogy valamely képlátomás, vízió, valóságos élmény, - még nem egyetemes. A lourdesi szüz Máriát állítólag többen is látták - ám anélkül, hogy e látás valóságos átélését kétségbe vonnák, meg kell állapítanunk, hogy a lourdesi szüz Mária képies jelenség, amely a gondolkozó lénynek egyetemére nem kötelező, - törvényt, tudományt tehát nem helyettesíthet. A seprőnyélen nyargaló boszorkányok, a szágulódó napsárkány, a szigonyos Neptunus, a faunok és nymphák bizonyára valóságos alakjai a képzeletnek, sőt jellemzően valóságos alakjai korszakok történelmének is, az egyén és a kor életében valóságos tényezők és reálisan ható erők, - ámde csak ezek a lélek valóságai, mulandó s nem kötelező, subjektív és nem egyetemes valóságok, képek, nem törvények, változatai a lélektudathak, vagy a mitológiai tudatnak, de nem a tudományos tudatnak, amely ezeket az egyes képeket a törvény nevében a lélekműködés alakjaiként igazolja.

A tudomány tehát valóban egyetemes érvényességében

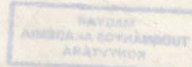
tekinti át a képeket, valóban végső ítéletet hoz, ám ez az ítélet a lélek képeit örökre megfosztja az egyetemesség hamis látzatától és kimondja, hogy a képnek egyetemesen kötelező ereje nincsen, sohasem helyettesítheti tehát a törvényalkotó tudományos gondolkodást. Az ősi mithologiák mélységes képeiben a tudománynak sok későbbi meglátása rejlett, a gondolkodás valóban ott csirázik, a képek tápláló talajában, ám a mithologia még sem követelheti, hogy tudománynak tekintsük. Mert a kép akármilyen mélyen és tisztán tükrözze is, akármilyen elevenen táplálja és a gondolatot, mégis csak egyes változat, végtelenül szegényebb tehát a gondolatnál, amely minden változat egybevetített egysége, amelynek az egyes kép határesete, érintője lehet csupán.

Az egyetemes érvényesség legtisztábban az egyszerű mértani (számtani, észtani) tételekben szemlélhető. Pl. az egész nagyobb bármely részénél - A tér végtelen. A kötelező érvényességet éppen az teszi, hogy az ember a gondolkozásban minden lehető esetet egyetlen pillantással áttekinteni kénytelen. Ezzel pedig a kivétel minden lehetőségét, illetve lehetetlenségét is áttekintette.

Amilyen biztosan látszik, hogy bármely mértani tétel minden lehető esetre és minden gondolkozó lényre kivétel nélkül érvényes, éppen olyan biztosan látjuk, hogy a kép (akár érzéki, akár érzék-fölötti képzeletbeli kép) sohasem lehet egyetemesen kötelező. A képek igazságként elfogadhatja, aki akarja és visszautasíthatja, aki akarja. Zeus istensége tehát oly kevésbé egyetemlegesen kötelező, mint a Saturnállapot szelleminek működése.

Steiner maga is elismeri, hogy az érzékfölötti képekben ismerteti. A 187. oldalon olvassuk: "Az érzékfölötti

tudománya csakis képekkel írhatja le, ami a szellem országában történik. Ám e képek az érzékfeletti tudatnak tényleges valóságként mutatkoznak be, ha ez az érzéki szemek rejtett megfelelő eseményeket kíséri." Ezzel az érzékfeletti tudat azonban, amint az első részben bemutatottuk, elsősorban a képzeletműködés, amely az emberben és magasabb rendű állatban közös, amely legegyszerűbben a véges, de szertelen tértudatban mutatkozik. Ez a tértudat három dimenziós alakulatokban mozog az érzéki világ felett, amely - amint kimutattuk, legfeljebb felületszerű. Bármely elképzelés tehát szigorúan érzékfeletti, nem holmi magas és magasztos valóság, tehát, amelyre külön iskolázással kellene előkészülni, vagy külön érzékszerveket alkotni. Messze felette áll a lélek félállati homályos működésének a gondolat végtelen világa.

Érdekes a szerző következő megállapítása: "A szerző tudja, hogy könyve semmit sem ér, ha csak a pusztá hitre támaszkodnék csupán; csak abban a mértékben válhat be a könyv, amennyiben az elfogulatlan ész előtt igazolja magát."

(XAVI. old.) Hogy mit ért a szerző elfogulatlan ész alatt és miképpen kívánja ezt az ellenőrző eszt fejleszteni, kitűnik a következőkből:

"Felfogni (begreifen) képesek vagyunk azt is, amit még nem szemléltünk. Igen, a látáshoz vezető jó út az, amely a felfogásból indul. (25. old.)

"A fejlődés előadása, mint elbeszélés belátható logikailag követhető, de csak érzékfeletti módon szemlélhető. A tiszta gondolkozás már maga is érzékfeletti működés. (131. old.) Mint érzéki működés, önmaga által nem vezethet érzékfeletti ese-

lára alkalmazza." (357.old.)

"A szellemvilágban a gyakorlott nem tévedhet, mert a csalódások önmagukban birnak olyan sajátságot, amely azokat a valóságtól megkülönbözteti." (409.old.) A tanuló a valóságot azért ismeri meg, mert előbb gyakorolja a (szellemi tudomány által közvetített) világtörténes ismeretét, azt felfogja, ezzel megfeszíti ítélőerejét, amitől az finomul és élesedik. Ha ezt elmulasztja a tanuló, úgy ítélete nem élesedik és csalódásokban lehet része"(410.old.)

"A jövő megismerése pontos határokhoz van kötve" (428.old.)

A jövőben "az értelem saját lényegisége szerint is igazolva fogja látni a megismerést. Az értelmi erők gyarapodása egyelőre kizárta az érzék-fölöttinek megismerését. (436.old.)

"Az ember lényege a fizikain és szellemi emberen is tülterjed, a folytatások azonban "szellemileg láthatatlanok". mint az ultravörös, vagy ultravida a szemnek, "(55.old.)

"Az én szellemi természetéből folyó vágyak a testi életben a testi szervek által elégítettnek ki." (184.old.)

"A hipotesist nem szabad elfogadni csak azért, mert vele a tünetenyeket megmagyarázhatjuk, hanem mert azok elfogadása által egy valóságos tevékeny erőt nyerünk: a belső erőszállítás eszköze, amely erő a tünetenyeket megoldja és saját helyességét termékenységével igazolja" (116-117.old.)

Steiner szerint tehát az általa előadott, egyébként pedig szemlélhetetlen tények belátása, felfogása, logikai követése és az azokon való gondolkozás (nachdenken) egyrészt az érzék-fölöttinek megismerésére vezető legjobb ut, másrészt az ész el-

fogulatlanságának, élesbülésének és a csalódások elkerülésének előfeltétele. Ámde képeket nem lehet belátni, felfogni, vagy logikai^{lag} követni; képeket csak elképzelni lehet. Belátni, vagy felfogni ésszel csak törvényt lehet, amely a képies világ minden lehető változatára és minden gondolkozó lényre érvényes. A törvény egyetemes érvényessége végtelen esetet összefoglaló jellemében nyilvánul, amely a kivételt kizárja. Logikai gondolkodás nem követheti uszályképpen a felsorakozó képeket, mert a logikum egyáltalán nem képről képre, eseményről eseményre való haladás, hanem minden lehető képnek és eseménynek a törvény pillantásában való összefoglalása. Tér és idő elmerültek a logikai tudatban, az észtörvény csak minden térre és időre örökkön érvényes alak lehet. Steiner "utja" és ellenőrzése tehát lehetetlen út és lehetetlen ellenőrzés.

Az ellentmondás netovábbja pedig az, hogy az észt az általa közölt képekkel akarja kötni (felfogás belátás, utángondolás) azért, hogy eképpen az ész elfogulatlan, szabadd és éles legyen. Amikor az észt, a szabad gondolkozást már jó eleve megköti, saját szabad magasságából homályos képek "felfogása^{ra} és belátására" készíti, amikor a tudomány egyetlen ellenőrző hatalmát eképpen előre megvesztegeti, ugyan milyen ellenőrzést remélhet most már az ilyen "elfogulatlanságtól"?"

Steiner azonban a lelket a szellemtől, a képzeletet a gondolattól általában nem különbözteti meg. Az ő érzékfölötti lelkei és szellemei egyformán képek, amelyek nyilván a lelki élet alsóbb és magasabb, durvább és finomabb működéseinek felelnek meg. A tudományos megkülönböztetések erre a teljes elhanyagolására van az ilyen tétel is: A léleknek kell gondolkozni. A lélek működés valóban követheti, azaz önmagában előállíthatja az érzék fölötti történések képeit. Az ilyen képzelet-gyakorlat azon-

ban végtelenül nem érzelmi, hanem logikai-matematikai szigorúsággal végtelenül messzi áll a gondolkozástól. A lélek "logikai gondolkozásával" végtelenül különbözőket zavart egybe a szellemi tudomány; ha a tudás alapja a megkülönböztetés, ugy ez a végtelen ~~zavar~~ csak a tudatlanságnak és babonának lehet alapja.

A tiszta gondolkozást ellentmondóan egyetlen oldalon, hol érzékfeletti működésnek, hol érzéki működésnek mondja a szerző, amely önmaga által nem vezet az érzékfelettihez. Ha azonban az érzékfeletti alkalmazzuk, ugy, "benő az érzékfeletti" Ezzel az ellentmondással szemben kétségtelen tény, hogy a gondolkodás, mindig "érzékfölötti", még akkor is, ha tárgya tisztán érzéki. A fizika tételei tipikusan csupán érzéki működésekre vonatkoznak, mégis igen kevés szellemi kell, ahhoz, hogy a fizikai törvényt, a végtelen változatokat egybefoglalót - valamely egyes ~~kon-~~ vonatkozó fizikai eseménytől élesen megkülönböztessük. Ha egy cserép esik le a háztetőről, ezt az egyes érzéki esetet egy fizikus sem fogja összetéveszteni, vagy összezavarni a szabad esés (gravitatio) fizikai törvényével, amelynek az egyes határ eset engedelmeskedik. A törvény végtelen esetet egybefoglaló alak, amely nem érzékelhető, az érzéklet tárgya csak egyes eset lehet. Még kevésbé nevezhető érzékinek a gondolkodás, amikor tárgya nem érzéki, hanem pl. gondolati valóság. A gondolkodás az örökévalóságot, a boldogságot, a szabadságot is szemlélete tárgyává teheti, vagyis saját alakjait és eszméit, ^{nye} ugy mint az érzéki világot. A világok világossága nem e világról, való, de világossága ennek (az érzéki) ^a világnak éppen úgy, mint saját működésének

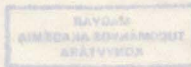
az ^mösszeglésben. Durva tévedés tehát, mintha a fizikai világból kutatta volna az ember a mögötte álló szellemi világ törvényeit. Az érzékből nem lehet a szellemit kutatni, a véges érzéki működés nem nőhet be a végtelenbe soha. A véges fizikainak növekedése, vagy halmozódása csak nagyobb véges-be vezethet, a véges növekedését a végtelenbe fokozni pedig számtani lehetetlenség.

Eppen fordítva a logikai-számtani alapképesség, a végtelen összefoglalás, a törvényalkotás alapképessége minősítette az embert a természet megismerőjének. A végtelen tudat finom hálóját vetette ki az ember a natúra egyes eseteire és ebben a hálóban akad meg szükségképpen minden lehető egyes eset - kivétel nélkül.

Valóban az ész, a végtelen működés, amely az embert teszi, alkotja meg a fizikai világ törvényeit, amelyeknek a fizikai működés engedelmeskedni köteles. Eképpen a természettudomány alapja az ember logikai-matematikai tudata, a technikáé pedig a természet-tudomány, - nem pedig megfordítva, amint Steiner képzei. A gondolkozás nem válik érzéki valósággá, ha saját megelevenülése, vagy saját világosságának alkalmazása végett az érzéki tárgyhoz fordul is; a láng nem válik szénné, mert a szénből táplálkozik, a napsugár nem sárrá; mert az ut sarát megvilágítja.

A képekhez kötött gondolkozás nem szabad. A gondolkozás kozmocentrikus jellemű, a képnek pedig egy meghatározható középpontja van. E két működés egybezavarása a gondolkozásban ellentmondás-ként jelentkezik, a képzeletműködést pedig megfosztja sajátos mértékétől és eképpen eltorzítja. A gondolkozás alapjelleme a kételkedés. A tiszta gondolkozás maga az abszolút kételkedés. Nem a képek valóságában kételkedik az ész. De örökkön kételkedik

abban, mintha egyes képekkel, vagy a képeknek bárminő sorozatával helyettesíteni, vagy pótolni lehetné az ő végtelen gazdagságát. Az ész ragaszkodik ahhoz a méltóságához, hogy egyedül az ő mindent átfogó egyetemessége fejezhesse ki az ember tudását, eszményeit és igazságait. Nem hiszi, hogy mennyei palástját képek rongyaiból össze lehet tákolni. Gyanus neki minden kép, amely differenciális ^{mozgásként} ~~mozgásként~~ el nem merül egyetemes gazdagságában és összhangjában. Rabszolgabarázást ^{lajaslást} lát abban, hogy az egyes kép kilép összhangjának mélységeiből és szegényes rongyminőségében az egyetemes igazság helyét akarja elfoglalni. A képek végtelen változatainak birtoka jellemzi az ész fönségét és ez a szabad fönség sohasem fogja tűrni, hogy saját birodalmának ~~egyik~~ valamilyik elenyésző mozzanata ellene támadjon. Alaposan, gyökeresen és örökkön kételkednie kell abban, hogy korlátoit mozzanatot az ő egyetemes létét helyettesíthetné. Amikor tehát Steiner az ellenőrző ész szabad ^{kételkedését} ~~létesítését~~ az általa előadott képek és képies történések időbeli és térbeli korlátaihoz akarja kötni, amikor a tér és idő fölött álló törvénytudatnak meg akarja tiltani, hogy a múltnak, vagy jövődönnek bármely mozzanatán túlvilágítson; amikor a gondolkozást önkényesen arra akarja kárhoztatni, hogy lakájként egyes képek uszályát hordozza, nyilvánvaló esztelenséget követel az embertől. A teológia sokkal nagyobb önkritikával rendelkezik, amikor ugyanazt követeli ugyan, de ezzel a követeléssel összhangban az észet tehetetlennek és korlátoltnak, a képhitet pedig ész-fölöttinek mondja.

Ezzel eleget tettünk a szerző felhívásának: gondolkozunk az ő képein. Ennek a gondolkozásnak ítélete pedig független attól, hiszünk-e, vagy nem, a szerző által előadott

"tényekben". Bizonyos, hogy azok a tények:képek, amelyek a szerző képzeletműködését jellemzik, egyetemességre pedig nem tarthatnak igényt,- mert képek csupán. Hogy ezek a tények elfogadásuk esetén termékenyeknek bizonyulnak és termékenységgükkel igazolják magukat,- nem vonjuk kétségbe. A képzelet valóban termőerő, következményekkel jár a gondolkodásban, valamint az érzéki életben is. A boszorkányokban való hit sem maradt pl. a pusztá el-képzelés körében, hanem kifejtette következményeit a középkori magán és közéletben. A ~~tevékenység~~ ^{termékenység} tehát nem kétséges ,kérdés csak az:milyen virágot hajt, milyen gyümölcsöt terem a képies tény magva, amelyet gondolkodás helyett ültettünk a lélekbe? Erre a kérdésre annak helyén fogunk megfelelni,- ezen ^a helyen csak azt kell megállapítanunk, hogy az antropozófia nem tudomány, hanem képhit. Ez t a megállapítást csak kiegészíti az a tény, hogy a beavatottaknak szánt írásait ("Cyklen") nem adja közre a szerző. A "magasabb" igazságokat nyilván félti az avatatlanoktól, amit következtetek abból az "érzékfölötti " megállapításából, hogy Atlantis pusztulását az vulkáni istentitok közlése okozta. ^{valna} Megengedjük, hogy képek, amelyek az emberiszellem mély titkait jelképezik, amelyek tehát isteni titkokat sejtetnek, valóban veszedelmet hozhatnak azokra az avatatlanokra, akik ezeket a szimbólumokat félremagyarázzák. Ez a veszély a szimbólumokban adva van, mert ezek csakugyan igen különböző - en, sőt ellentétesen érthetők és ~~magyaráz~~ magyarázhatók. Káprázatosan csillogó alkotásai ezek a szellemnek, az élet különböző és ellentétes köreiben különböző és ellentétes értelemben mutatkoznak. Ismerünk vallási szimbólumokat, amelyek valaha milliók kedélyét egyesítették a közösen sejtett értelemben, ma pedig a

szétágazó magyarázatok hatása alatt egymás ellen ingerlik a kedélyeket. A keleti és nyugati egyházak szétszakadása, a 30 éves háboru a szimbólumok ellentétes magyarázata alapján szakították egymást - öldöklő táborokra az emberiséget.

Hiszen éppen ezért van szükség tudományra, amely az emberi nemet egyesítő eszményt ellentmondást nem tűrő, félre nem magyarázható módon fejezi ki. A képies hit papjai mindig tudtak a szimbólum veszélyéről, minden képies vallásnak meg voltak a maga titkos irásai, amelyeket csak beavatottak forgathattak veszély nélkül. Ám a tudomány világossága nyilvánosságot követel. Minél általánosabb az ellenőrzés, annál elevenebb a tudomány^{any} világossága és annál feleslegesebb a képhit, az elveszett paradicsom, amelynek hazajáró kísértete a tudomány napvilágában: az új menyországban fog szükségképpen széteszlani.

EGYÉNI TEVÉKENYSÉG A SZELLEMTUDOMÁNYBAN.

Steiner Rudolf, hogy az antropozofiát a tudomány szí- nében mutathassa be, azt állítja, hogy szabályszerű iskolázás alapján bárki is ellenőrizheti tényeit. Könyvünk második része bemutatja az imagináció, inspiráció és intuición iskoláját, az "érzékfölötti érzékek" kifejlődését. Hogy ezek a gyakorlatok valóban érzékfölötti tényekre vezetnek, nem kétséges, mert hiszen nem egyebek ezek, a képzelet erőmegfeszítéseinél. Már fennebb kimutattuk, hogy a képzelet valóságos tény, érzékfeletti háromdimenziós működés, amely az érzéki működésektől függetlenül is megállhat - A legfeljebb felületszerű érzéki világ csak határadatokat, éleket és határlapokat szolgáltat az ön-

működő tértudatnak, amely ezekre a durvább, de feszültebb határ-
adatokra támaszkodva bontja ki önmagát.

Amikor azt a feladatot kapjuk, hogy egy papírra ve-
tett ponton át vonalat rajzoljunk, pontszerű érzéki adatot
- támasztékot - nyertünk képzeletünk számára, amely ezen a
ponton át mérhetetlen számu és irányu vonalat alkothat mindig
ugy, hogy az adott érzéki támaszték határmozzanatként merült
el és elenyésző határmegjelölésként érvényesül akármelyik raj-
ta átmenő vonalban. Ugyanez a pont szolgálhat határmegjelölé-
sül a rátámaszkodó képzelt felületnek, vagy sztereometriai test-
nek, azaz téralakulatnak. Ebben az egyszerűen szemléletes bel-
ső kísérletben tökéletesen látjuk a képzelet (lélek) viszony-
nyát az érzékihez.

A képzelet azonban, bár fejlődéstani szempontból ér-
zéki adatokra támaszkodik, amelyekben erőforrását és tükörké-
pét látja birja, - léte szempontjából független az érzéki ada-
toktól. A képzelet tere tulerjed a csillagvilágok érzéki kö-
rén, tulerjed a fizikai világok születésén és halálán, mult-
ban és jövőben. Semmi sem akadályozhatja a képzeletet abban,
hogy a szellemtudomány által előadott történelmi perioduson
a kezdet és vég irányában mérhetetlenül túl ne lendüljön.
Ámde saját mozzanatainak és határmegjelöléseinek dolgában sem
szorul a képzelet az érzéki világra, mert saját működésének kö-
rében, saját minőségében is képes működésének határait meg^{al}lakot-
ni. A fentebbi példában papírra rajzolt fizikai pontot például
képes képzelt ponttal helyettesíteni és ezt a képzelt pontot
saját téralakításának támasztékául felhasználni. Ezt a műkö-
dést ⁹vére is hajtja a képzelet minden esetben. A pontot -

papírra vetése előtt - elképzeli az ember és éppen ez az elképzelt pont alkotja a papírra rajzoltnak tervezetét. Ha tehát a tervezetet nem is hajtaná végre az ember, ha papírra nem is vetné az elképzelt pontot, - az elképzélést mégis csak valósággal végrehajtotta és végrehajthatja függetlenül attól, hogy fizikai mását meg akarja valósítani és függetlenül attól is, hogy van-e fizikai mása, vagy nincsen. A három méretű térképzeletnek igazi mása nincsen és nem is lehet a fizikai-érzéki világban, amely legfeljebb felületet termel és egyébként is csupán megközelíteni képes a képzelet finomságát és terjengését.

A gondolkozás tehát kénytelen a képzeletnek a fizikai világtól független származását és független létét elismerni.

Amennyiben tehát az antropozofiai meditációk a képzeletnek az érzéki adatoktól való függetlenítésére törnek: az elméleti kérdést illetően nyílt ajtót döngöttek. A lélek titka tárgyyszerűen a gondolkodásban oldódik. Steiner azonban nem emeli a lélekműködést a gondolkodás világosságába. Minden gyakorlata a lélekműködés körében marad fogva. Nem változtat ezen a tényen, hogy a szerző kifejezetten gondolkodást követel, mert amint már kimutattuk, a gondolkodást a képalkotó és érzelmeiben mozgó lélekműködéstől nem különbözteti meg. Amit Steiner gondolkodásnak nevez, valóban lélekműködés. Ezt a szerző maga is elismeri, amikor egyrészt követeli, hogy a lélek gondolkozzék, másrészt a gyakorlat céljául olyan tudatműködés elérését tűzi ki, amely az álom és ébrenlét között foglal helyet. A tiszta ébrenlét azonban maga a gondolkodás, a mögötte jelentkező homályosabb háttérműködések pedig nyilvánvalóan a lélekre tartoznak.

A "szellemtudományi" iskolázás ezért mindig a lélekműködés körén belül mozog, mintegy lelki, gondolati, vagy szellemi átéléseknek nevezi-e a szerző a gyakorlatokat. E gyakor-

latokban a lélek sohasem tudományos megismerés tárgya,
Ez az iskolázás a pszichológiáig nem emelkedhetik. Tudományos
értelemben vett önismeretet tehát nem várhatunk az előzet lel-
ki gyakorlatoktól. Ám mégis csak egyoldalú álláspont volna
azokkal a kritikusokkal tartanunk, akik a lelki gyakorlatokban
pusztán értéktelen időpazarlást, sőt egészségtelen irányzatot
látanak. Ez utóbbi vádra vonatkozólag meg kell állapítanom,
hogy a vádemelők nem igazolták, mintha a Steiner körében felmerült
egyes patológikus esetek a lelki gyakorlatok következtében ál-
lottak volna elő. Mert ha ezek a gyakorlatok pusztán lelkiek,
és ebben az értelemben egyoldalúak is, ha egyoldalú működések
károsan hatnak is a szervezetre, mégis tudomásul kell venn
nünk, hogy Steiner bőven és nyomatékosan figyelmezteti tanít-
ványait az egyoldalúság káros következményeire, hogy kellő
szünetek betartásával, az általános, megszokott életrend fenn-
tartásával, a megerőltetések mellőzésével és az erkölcsi érzés
állandósításával tárgyyszerűen ellensúlyozza a gyakorlatok egyola-
dalúságát, amely eképpen a szervezet általános fogékonyságát,
természetes mindenoldalúságát komolyan aligha veszélyezteti.

Hogy az antropozófiai iskolázást elfogulatlanul el-
bírálhassuk és annak várható eredményeit helyesen értékelhessük,
közelebbről kell figyelmünkre méltatnunk a lélekműködést, amely-
nek általános leírását e tanulmány első részében közöltük.

~~l. 25/a, b, c.~~

L. Sz.

89. oldal II. bekezdés:

(Lánya kell)
egész a 91. oldal

4. bekezdéséig:
(irányát is)

Azt az irányt, amely az érzékiből, vagy a megfelelő
képzelet-adatokból indul, avval a céllal, hogy ezeket az adato-
kat a képzelet felett tornyosuló magasabb életformák képre
tagolja és rendezze, hogy ezekben az adatokban, ezek rendjén

és arányain a magasabb formák tükröződjenek és visszhangozzanak. A lélekműködésnek ezt az irányzatát esztétikai tudatnak nevezzük.

Amikor Steiner érzéki tárgyat helyez tanítványa elé és arra hívja fel, hogy ne az érzéki adatokra, hanem azok "összeállításának módjára" összpontosítsa figyelmét: valójában az esztétikai tudatot gyakorolja. Az alkotó művészetnek alapjellemé az, hogy az érzéki képtől, amelytől kiindulópontul a szemlélet homlokterébe állít - belső hangulatra vonja és emelje a figyelmet. Ez az esztétikai hangulat gazdagságának belső rendjét, összhangzását és egyensúlyozottságát jelenti. A belső gazdagságnak ez az összhangja azonban nem az érzéki, nem is a lelki világnak hanem a gondolkodásnak alapsajátsága. A végtelen változatokat egybefoglaló, saját végtelenségében pihenő, ~~sz~~ ^{ho}zmoentrikus törvénytudatot.

Vissza kell itt térnünk a képzelet alkalmazkodó és alkotó arányaira. Az első, érzéki adatokra, avagy saját határadataira, ^{ér} ~~ér~~zékeltek, vagy képzelt tényállásra támaszkodnak. Ebben az esetben az ekként megalkotott belső ismereti képet összehasonlítja a külsővel, abból a szempontból, vajjon az ismeretkép megfelelő-e a külső eredetinek. Külsőknek ebben az esetben a támasztó adatok jelentkeznek, amelyek az ismeretkép teljességében határelemként vannak jelen. Az összehasonlítás tehát alapjában a belvilágban történik, a belvilágban áll szemben egymással külső ^a ~~és~~ ^{vel} belsőknek, valójában a határmegjelölés, saját összefoglaló alakjával. Ebben az összehasonlításban azonban külsőkként lelki jelenségek is mutatkozhatnak, amennyiben az ismeretképet alkotó tudat alaphangulatával ellentétes idegen hangzást tanúsítanak. Az ilyen idegen

hangzásu lelki jelenség~~ek~~ annál is inkább utal külső eredetire, mert saját lelki-^{véges} működésükön kívül más-lelki működéseket feltételezni kénytelenek vagyunk. Ilyen idegen lelki adatok közvetlen tapasztalása volna tehát az, amit Steiner érzékfölötti érzékelésnek nevez.

A rajtunk kívül eső lelki jelenségek vizsgálata a természettudományra és annak összehasonlító módszerére tartozik. Azok az ugynevezett okkult érzések, amelyek a lelki-külsőnek tapasztalását közvetítenék, ma még általában alig fejlettek. Steiner iskölázása nyilvánvalón igyekszik ezeket a magnetikus-telepatikus képességeket fejleszteni. A vonatkozó irodalom: Messmer, Du Prel, Reichenbach stb. írásai bizonyos távlatokkal szolgálnak e jelenségekről, anélkül azonban, hogy az exakt természettudománykövetelményeinek különösen pedig az egyetemes ellenőrizhetőségre vonatkozó követelménynek hiány nélkül elegett tettek volna. Anélkül, hogy e tudósok által megfigyelt jelenségek valóságában kételkednénk, meg kell állapítanunk, hogy e jelenségek magyarázata nem küszöböl ki minden kétséget. Az okkult tudományok jelenkori állásában nem állapítható meg, ^{ho}gy az alkotott ismeretelméletek hiven megfelelnek-e az alapul fekvő lelki jelenségeknek. A további kutatás a természettudományos módszer dolga. Ezt a módszert Steiner következetesen nem alkalmazza. Sehohsem fejt ki világosan az elveket, amelyeknek alapján a szerzett ismeretképek^{nek} az eredeti külsővel való összehasonlítása és eképpen való igazolása megnyugtatón végrehajtható volna. Szerinte az "érezékfölötti látás" magában hordja a bizonyosságot, hogy különbözik az egyszerű elképzeléstől, vagyis eszerint rejtett kritériuma van annak, hogy az érezékfölötti látás külső lelki jelenségek másolata-e, avagy pedig

eredeti tény. A tudománynak azonban mindenek előtt éppen ezt a mértéket kellene világosan meghatároznia.

A lelki-külsőt megérvő képességek fejlődésétől és a természettudományos összehasonlító módszer szigorubb alkalmazásától bizonyára megfelelőbb és részletesebb ismereteket remélhetünk. Ezek az ismeretek azonban a részletek felderítésé^{re} és átfogóbb természettudományos elméletek alkotására vezethetnek csupán - de sohasem a belső egyetemes eredeti tényálláshoz. Ehhez nem a természettudomány csak az intuíció, az eredetire törő öⁿszemlélet vezethet. Ha az antropozófia a természettudomány módszerét azért hanyagolná el, hogy külső részletek másolása helyett az ember eredeti titkához juthasson, úgy jó úton haladna.

Amde, amikor külső lelki és "szellemi" jelenségekről, mint magas religiózus tényekről szól, ellenmondásbe került önmagával. Külső jelenségek kutatásánál a természettudományos módszer nem mellőzhető, mert döntő marad a kérdés, megfelel-e a külsőről alkotott belső ismeretképünk a külső eredetinek. Belső jelenségek tárgyyszerű kutatásánál az eredetinél vagyunk, az összehasonlítás tárgyitalan és szabadon tárulnak fel bennünk beléletünk mélységei és magasságai. Amikor tehát Steiner a belső religiózus tudat legmagasabb alakjait külső "szellemekben" látja, kiszolgáltatja azokat a tárgyyszerű természettudományos vizsgálatnak, amelyet pedig ő maga elhanyagol.

A külső adatokra támaszkodó lélekműködéssel szemben figyelmünkre kell méltatnunk a lélekműködés ellen^{kező} irányát is, *d. Sz. vissza ss. oldal 3. bekezdés.*
jellemzi a végtelen gazdagság egységes és összhangzatos szemlélete, amely jelezve van és visszhangzik az érzéki vagy lelki képarányaih.

Egy csatakép pl. elvonja a figyelmet az érzéki élet durvaságától; nem érzik rajta a lőpor, füst és vérszag, nem hallik az *rajta*

ágyudörgés, kétségbeesett segélykiáltás, a halálhörgés, a kegyetlenség állatias tombolása nem ragadja magával a szemlélet. Élők és halottak összhangzó csoportban, mint a győzelem és bukás ^{ki-}
^{egyensúlyozott} alakjai kiegészítik egymást a képen, amelynek festékes felülete mögött belvilágunk ^{tágas}ságában a szépség szelleme bontja ki szárnyait. Végtelen gazdagság: a jónak és rossznak örök küzdelme, győzelem és bukás bontja ki ⁱⁿmagát végtelen változatban esztétikai tudatunkban. A lefestett esemény ebben a tudatban nem egyszer történt és elmúlt, hanem belvilágunk örökeleven alakja, világító jele, amelynek sugarai elhatolnak a múltak ködébe és a jövő sejtésébe. A homloktérben álló kép feszült érzéki sugárzása elfátyolozza a végtelen változatokat, melyek e színes fátyol mögül belvilágunk mélységeiből előcsillannak; a hangulatnak ez a sajátos áttetszősége viszont saját káprázatába burkolja a homloktérben álló érzéki képet, amely ^eképpen érzéki környezetből kiemelkedve gyújtólenszként egyesíti önmagában a sejtett végtelent.

Amikor a lélek a fölötté tornyosuló világoknak képpen feltárja önmagát, amikor elcsendesült hullámain az emberi belvilág magasságai tükröződnek, kifejlődik rajta a magasabb életformák egymás fölé tornyosuló tagoltsága is.

Abban a mértékben, amint a lélek fokozatosan ⁿmentesül az érzéki ingerek durva hatása ^{alól}, amint hullámai egyre finomabb szövedékben pihennek el; fokozatosan képessé válik egyre magasabb életformák tükrözésére. A lélekhangulatok képpen fokozatos finomságban tornyosulnak egymás fölé, ezek a fokozatok pedig megfelelnek a szellemi és erkölcsi tudat fokozatainak. Ezek az utóbbiak nem leplezetlen alakjukban, nem sajátos minőségükben, hanem a

lélekszövedék egyre finomabb és áttetszőbb fátyolozásában tükröz-
zödnék. A lélekműködés finomulásával mintegy fátylak hullanak le
egymás után a belső élet isteni alakjáról, anélkül, hogy a lep-
lezetlen istenalak valaha is előállhatna a lélekben. A végtelent
nem érheti el a lélek, törekvő közeledése tehát előzetes gyakorlat
csupán, amelyben erőt gyűjt az ember, hogy azután saját szelle-
mének felhőtlen tágasságaiban felemelkedhessen.

Steiner iskolázása a lélek finomítását szolgálja. A lélek-
fokokatok hetes beosztása halvány elmosódottságban a gnózis élet-
fokozatait tükrözi, amelyek az ész megismerésében a fizikai vi-
lág^ltól az erkölcsiig éles határvonal^ltságra jelentkezik. Az ész
végtelenül finom szövedéke éles határvonalakkal fedi a képzelet-
működés csipkézett, még imbolygó határait, vagyis a lélek finom
fodrai csak imbolygó rezdülésekben tükrözhetik az ész szilárd nyu-
galmát. "Az imaginációban csak nyugtalan változások vannak, az inspi-
rációk~~xxx~~ vezet a látottak nyugodt magyarázatához." Vagyis az imagi-
náció az alapmélységek levés-mulását, pontszerűen fel és alátűnő
váltakozását ábrázolja, az inspiráció pedig a maga finomabb ritmu-
sában e váltakozás hullámelemeit differenciálisan eltűnedező moz-
zanatokká ^{enyészketi} ~~engeszteli~~, amelyek saját teljességében elmerülnek, mint
a felület nyugodt optikai képében a pontszerű mozzanatok és azok
nyugtalan kölcsönössége. A magasabb lélekállapotokba való emelkedést
mindig úgy írja le Steiner, hogy a magasabb alakban elmerül a mé-
lyebb. Igen jellemző kép a titkos írás olvasása, amelyben az egyes
betűk különállóságuk eltűnésével a magasabb összefüggés alkotó
mozzanataivá merülnek alá. Jellemző kép a "gondolatépület" is,
a gondolkodás lelki képe és hangulata. Az erkölcsi tudat lelki

képe tárgyszerűen a lélek legfőbb összhangjában jelenik meg, amelyben az ~~alsó~~^{alsó} alsóbb átélések minden képe egybefoglaltan alámerül..

A régi én ~~fő~~^{elő}tt megjelenő új én nyilvánvalóan a véges öntudat fölé tornyosuló végtelen öntudat, amely csakugyan küzdelmet folytat a régivel és uralkodásra törekszik. A modern ember meghasonlottsága és társadalmának zilált képe valóban ~~a~~^e belső küzdelem apokaliptikus tünetei. Az antropozofia magasabb énje azonban nem leplezetlenül mutatkozik ~~me~~, nem az emberalak kozmocentrikus végtelenségében, az emberméltóság minden csillagvilágokat és minden képzeletet tulsugárzó napvilágban, tehát nem összajátós alakjában, hanem a lélek tükörképében, fátyolos tudatfölöttiségében: esztétikai formában jelenik meg. Hogy az erkölcsi tudatnak ez a képe mégis milyen csodálatosan finom lélekrezdülésekben csillog, hogyvez a sejtett mennyei méltóság mennyivel emelkedik korunk rideg gondolkodása fölé, hogy a magasságoknak kitáruló esztétikai tudat mennyivel magasabb eszményeket tükröz, mint korunk érzékire irányuló, röghöz kötött, önmagát megtagadó és elidegenítő gondolkodása :mutatják Steiner örökszép szavai: "Hogy az társa számára az ember pusztán csak megfigyelés tárgya lehetnek ez a gondolat pillanatra se hasson át bennünket Az önmagukat nevelő megfigyelésnek oda kell törekednie, hogy minden embert korlátlanul becsüljön és gondolatban és érzésben is szentnek és érintetlennek tekintse, ami az emberben lakozik. Szent borzalomnak kell bennünket áthatnia az emberalak előtt, ha csak ~~e~~^emlékezetben gondolunk is rá." ^{†)}

†) ^{die} "Wie erlangt man Erkenntnisse höhererⁿ Welten?" Berlin 1920. Phil. Antroposophischer Verlag 56. oldal.

Religiózus

régi vallások példáját követi. ~~Religiózus~~ művészi alkotás, amely a maga képeit külső valóságoknak tartja. Amikor Steiner a maga szellemi "lényeit és lényegiségeit" "érzékfölötti ^{ék}érzéssel megfogható valóságoknak látja, amelyeket a "puszta" képzelettől megkülönböztet, ^{cs}ugy tett, mint az ó egyiptomi hívő, aki a maga ~~képzet~~, ^{csirizet}
~~vagy~~ a hellén, aki a maga Zeus-át külső valóságnak fogta fel és a tárgyasított sőt megérzékített alkot szigorúan megkülönböztette szubjektív képzeletétől. Valóban pedig ezek a valóságos képzeleti képek ugyanabból az anyagból, a képzelet valóságos szövedékéből vannak szöve, mint a "nem valóságos" a "puszta" képzelet képei. Csak a szempont más. Az esztétikai képalkotások valóban megfelelnek magasabb tudatkörök halovány alakjainak és valóban melegágyai a tudatfölötti élet csirázásának; a puszta képzelet pedig azért látszik kevésbé valóságnak, "puszta" illúzióknak, mert érzéki vonatkozásában tárgyszerűtlen, vagyis képei nem felelnek meg érzéki realitásnak. Az előirt lelki gyakorlatok ezenfelül megedzik a már jóelőre "fel fogott" képies működéseket, amelyek a gyakorlás által a szerves élet általános törvényeieszerint feszültségben ~~meg~~növekednek, megizmosodnak és eképpen a képzelet világában uralkodó "lények"-nek mutatkoznak - a tudatnak, amely nem ésszel világít, hanem lélekkel "gondolkozik" és "érzékfölötti szervekkel lát."

Nem kétséges, hogy az esztétikai tudat gyakorlása a lelki életet finomítja és fokozatosan képesíti a felsőbb tudatformák tükrözésére. Ebből a szempontból megasan felette áll a közkeletű filozófiai kritikának, amely az esztörvényeknek a lélek mindensége és az esztétikai tudat fölött trónoló *magasságából* indul ugyan, de csupán az alsóbb formákra irányul, amelyeknek

visszhangzásával telítve pusztán profán jellegű marad. A magasságoknak önzetlenül és áttatlanul feltárt lélek ünnepi látomásaival szemben nem győzhet a profán ész kritikája.

A Steiner féle esztétikai iskolázás tehát egészben magasabb és főndmabb esztétikai átélésekre vezet ugyan, ámde az eképpen elért magasabb szempontok fátyolozottságuknál fogva nem pótolhatják a leplezede nélkül magasabb álláspon~~tok~~oknak: az észműködésnek személlétét és a szemléleten alapuló értékbecslést. Ez a megállapításunk a törvény személlétéh alapul, nem pedig gyakorlati esetek tapasztalásán. A gyakorlat kénytelen a törvényt igazolni. Hogy a szellemtudományi iskolázás rövid multja nem váltotta be a ^zantropozofia híveinek reményeit, ez a tapasztalati tény maga nem bizonyíthatna az iskolázás ellen, ha a szemlélet egyetemességének ez uton való elérése elméletileg lehetséges volna. Az iskolázás gyakorlati helyzetére vonatkozólag meg kell jegyeznünk, hogy Steiner ~~szokk~~ sehol sem állítja, mintha érzékfölötti történéseit személyesen érzékfölötti módon átélte volna. Vonatkozó leírásai ezzel összhang ^{ban} hijjával vannak az egyéni átélés elevevességének, amint ezt a német filozofiai társaság helyesen megállapítja. A természetfölötti jelenségeket olyan szárazon írja le Steiner, mint a vegyész a maga elemeit.

Világokat alkotó és romboló Kozmikus erői, lényei és "lényegiségei" nem kapcsolódnak eleveven egyéni szellemi életébe, kívül maradnak belső életén, a látományok fősége nem csak el nem ragadja, de mintha csak nem is érintené őt.

Tudományos munkája mentes a géniusz egyéni lángjától. Tárgyszerűen jegyzi meg egyik kritikusa, hogy képtelen Steiner írásait végigolvasni, mert úgy érzeni, mintha homokot nyelne.

A lipcsei lélektani intézet, amelynek szintén feltűnt a lelki képeknek ez a "lelketlen" leírása, felhívta Steinert, hogy lélektani vizsgálat céljából jelenjék meg az intézetben. Ennek a meghívásnak Steiner nem tett eleget. Ha a tényállás mellett figyelembe vesszük még, hogy a Steiner felsorolta érzékfölötti történések és jelenségek egyáltalán nem eredetiek, hanem héber indus és keresztény-misztikus forrásokból erednek, ha megfigyeljük, hogy a ^{teo} ~~filozofia~~ -ból változatlanul átvette a reinkarnáció, karma, a hetestagolások a kozmogonia, a Pellend lények realitása, a lényegiségek, mint világtörténelmet szabályozó erők és az Akasha-krónika tanait; úgy meg kell állapítanunk, -amit egyébként Steiner sem tagad, hogy ő eredeti és személyes élmény formájában aligha jutott el az érzékfölötti jelenségek látásához, hanem egyelőre inkább "felfogta" a képeket. Ez a felfogás azonban túlterjedt a képek egyszerű elképzelésén, tartalmazza azok vallási - esztétikai átélését is.

A gyakorlati helyzet jellemzéséül ide iktatjuk egy rájongó tanítványának a "Der Tat" 1921. novemberi füzetében megjelent beszámolását, amely az iskolázás átéléséről eleven és egyéni képet nyújt. "-Egy éber álom. Disztelen templomban találtam magamat. Eszembe jutott azért disztelen a templom, mert nem vagyok elég jámbor. Ellenkező esetben a templom diszes volna. Erre letérdeltem és imádkoztam. Örömmel vettem észre, hogy a falak gyorsan megtelnek gyönyörű képekkel: Gyermekek, angyalok, társalgó patriárkák és más képek fakadtak elő. Megjelent egy öreg és méltóságos pap a szószéken és beszélni kezdett, -amint hittem - jelentős szavakat mondott. Amikor meg akartam érteni - felébredtem.

Az iskolázás tökéletes nyugalomba ringatja a lelket. Ez a nyugalom és magány azonban olyan, mint a fátyol; hirtelen elszakad és csodás lelki borzongás közben szüntelenül kavargó képek

állanak elő. Az én és nem én már alig különböznek ebben a kavargásban.

Első képem: egy áthatolhatatlan fal előtt állottam, amely öreg és töredező volt. Amikor látó tudatban először éreztem a csillogós ég hatását, csodálkozással vettem észre, hogy a kaldeusok szemével látok: boltozatot láttam, igen sok alakkal, különösen állatképekkel. Megláttam, amit a régi térképek nem közvetítettek; ezek az alakok egyre változó összjátékban mozogtak.

Az emberi történelem megértésének belső útján legnagyobb átélésem a megismerés volt, hogy ez az út az értékfeletti képben az édenmitosz kerülése (Umkehrung) és hogy az az erő, amely az erő, amely az én magasabb öntudatomban tartalmazott kicsinyke szikra segítségével e kép borzalmas ostromát éppen hogy még kibirta, onnan származik, ami lelkemben a kereszténység csiréjaként él. A tanítvány számára, aki ezt már tapasztalta, megszűnt a kérdés, hogy e világban személyes előnyét, avagy az emberiség haladását akarja-e szolgálni. Csak egy kérdés maradt számára: milyen nagy jól, vagy rosszul tehet eleget ismereteiből fakadó kötelezettségének."

A képies csillogó homályában elevenen visszhangzik a háttérben sejtett végtelen tudat. A tanítvány elevenen tanuskodik sejtelmeinek mélységéről, amelyet a képek kavargása okoz és felocsudásáról, amikor a jelentőséget az értelmet akarja elfogni. Beszámol a képek paradicsomának végzetéről, mint tünik el a félálom, amikor az ész napvilága emelkedik, mint kerülgeti az az ébrenalvás az elveszett paradicsomot, az édenmitoszt, a borzalmas ostromot, az esztétikai tudatban elérhetetlen isteni emberméltóságot.

Valóban a ~~nif~~ ^g ~~men~~eket méltóságban egyesítő Krisztus-eszme lelki visszfénye az egyetlen vigasztaló reménysugár a tudatnak ebben a nyomasztó félhomályában.

Az esztétikai tudat ~~e~~ boldogító lelki visszfényének eredeti világossága azonban az emberi tudat felsőbb formáiban adatott minden gondolkozó lény számára. A mények birodalmának leplezetlen fénye a ~~szere~~ ~~ket~~ eleven Krisztus-eszméjében világol. Feltámadás csak ebben az örök világosságban lehetséges. Vég~~re~~ ^{tesen} téved tehát Steiner, amikor az esztétikai tudat félhomályában keresi a megváltást. "Nem az eszme ébreszti tevékenyen a belső lelki képességeket, hanem a hosszabb ideig kitartó uralom, amelyet a lélekben nem pusztán ^{egy} külső benyomás által megrezdített érzés gyakorol". (329. old.) Igaz, hogy nem egy behatás, nem egy kép az esztétikai átélés tartalma, hanem e kép végtelen változatban kibontakozó fátyolos gazdagsága, a hangulat színes-eleven egységében rezgő képvilág játszik a lélek finoman fodrozott tükörén, igaz, hogy e játék finom fogékonysága hangolja a lelket, - ám e homályos ellenőrizhetetlen, esetleg észrevétlenül is elfajuló fejlődéssel szemben napvilágos méltóságban sugárzik az eszme, a tiszta, az átlátszó, az egyetemes, a csalhatatlan, amely eleven működésével biztosan és ellenőrizhetően alakítja, tagolja, finomítja és gazdagítja a lelket is, - bár elsősorban nem a mullandó lélek kedvéért, hanem hogy saját örök alakját elevenen érvényesítse. Nem az esztétikai tudat árnyas ligeteiben, hanem a szellem kozmocentrikus tágasságában világosodik meg a lét minden titka. Nem képek bonyolult gazdagsága, hanem az eszme egyszerű világossága: a megváltó igazság.

- - - 000 - - -

AZ ANTROPOZOFIA ESZERETELMÉLETI TÉVEDÉSEI.

Az antropozófia éber-alvó szemléletmódja, bár egyes pontokon a religiózus *műszi* kedély folyékonyásával csodálatos magasságokat tükröz, egészben véve önmagában ellenőrizhetetlen. Ez a hiánya annál súlyosabb, mert amit tükröz, a tudatban csak sejtelem. A lélek tükörképének eredetije a tudat ~~fölött~~ rejtőzik és azok az ünnepi pillanatfelvételek, amelyek a lélek tükrén jelentkeznek nem mindig megbízható képei a lélek fölött trónoló ösvalóságok.

Már azzal, hogy pusztán képek, hogy tehát határolt formák, önmagukon hordják a külsőség bélyegét. Minden képen kívül más kép is lehetséges, ezekkel szemben ezért minden kép külsőként jelentkezik. Eképpen áll elő a helyzet, hogy hiába hatol az antropozófia fokozatosan képekhez, amelyek a belvilág egyre bensőbb alakjait ábrázolják, az örökkévalóság és végtelenség esztétikai képei mindig csak külsők maradnak. A szellemi látás legmagasabb fokozataiban ezért külső lényeket szemlél-Steiner, sőt ezeket rangban fölébe helyezi azoknak az elsődlegesebb képeknek, amelyek a belvilág alsóbb szféráinak felelnek meg és amelyek et Steiner belsőknék minősít. Előáll eképpen a paradoxón, hogy minél magasabbra hatol a tudat, annál külsőbb világba kerül.

A képies tudatnak ez a játéka megfelel annak a tényállásnak, hogy a lélek alsóbb körei feszültebb tevékenységben lobognak, hangosabban és erővel teljesebben visszhangozzák a rejtett egyéni alapritmust, - e bensőséggel való erőteljes egybehangzásukban, mint e benső hangzás alhangjai, maguk is bensőkként hangzanak. Ezekkel

szemben a lélek felsőbb, finomabb felhangjai, amelyek a végtelenség tisztán belső tudatának felelnek meg, csekélyebb feszültségük, erőtelenebb hangzásuk éterien gyengéd tagolásukkal nem képeznek az egyéni alapritmus halk csendülését elevenre szítani, miért is ettől távolabb álló, idegen és ezért külső hangzásként jelentkeznek.

A tudatformák bonyolult egymásba hangzása, e ~~szövegekben~~ ^{játékokban} fellépő egybecsendülések, széthangzások és tulharsogások ^{nyugvók} elemzésének hiányából már Plató külsőséges tényeknek fogta fel az ideákat: az egyetemes tudat legfelső és legbensőbb eszményeit.

Ez a legmagasabb formában is külsőséges ember, akit Steiner mégis isteni lénynek nevez, eképpen belső ellentmondásban szenved: külső erőktől függő helyzetbe kerül. Amikor az antropozofia ezt az egyéni isteni lényt az egyetemes istenitől meg akarja megkülönböztetni, egyuttal azzal azonosítani is - ismét csak képpel: a tenger és csepp képével oldja meg a problémát. Ez a csepp a tengerrel azonos minőségű volna, ám elenyészik benne. Miképpen gondolja most már Steiner, hogy ez az elenyésző csepp, ez a ^{magában} fölösleges semmiség a "szent borzalom" érzésével hasonlónak?
A szemlélet alapján csak a tökéletes, csak a végtelen előtt borulhatunk le hódolatos tisztelettel. Ha a végtelen tudatát - minden mértani, számtani, logikai tételben, tér és idő ^{vonatában} ~~tételeiben~~ de főképpen istentudatunkban magunkban hordjuk, miképpen ^(m) láthatjuk főséges és tökéletes alakot abban, aki ~~jelentéktelen~~ cseppként merül el ebben az egyetemes tudatunkban? Az embertisztelet és szeretet erkölcsi parancsa ^{alá} ~~alá~~ nem ~~csak~~ épített Steiner szilárd szemléleti alapot. Alaptalan moralizálás tehát az antropozofia ^{em} berszeretete is, mint általában a történelmi műté, kulturális értelemben üres jelszó, közölhetetlen érzelm, egyetemesen nem

kötelező törekvés, bármilyen nemes volna is önmagában.

Egy csepp, sőt a cseppek milliói is jelentéktelenek a tengerben. Viszont az erkölcsi eszmény tényállása az, hogy egységből egyetlen gondolkozó lény sem hiányozhatik. Az erkölcsi tudat oszthatatlan, nem tagolható részekre, mint a tenger. A szeretet eszménye a legutólsó emberalakot is saját működésének pótolhatatlan alakjaként személi. Az elveszett bárányért áldoz leg többet az ~~is~~ evangélium jó pásztora, az elveszett fiu megtérésének örül leg inkább az atyai szeretet. Nem szeretet az, amely *részek* hozzáadásával növelhető, részek leválásával kisebbíthető volna.

A szeretet tárgyává ^{nem} az avatja az embert, hogy ő része volna az eszménynek, hanem az, hogy az egyetemes eszmény oszthatatlan teljessége benne összpontosul.

Minden egyes gondolkozó lény tudata a törvénynek, amely nemcsak az érzéki világot, nemcsak a lélek mérhetetlen világait, de önmaga végtelen tágasságát és gazdagságát is megvilágítja. Végtelenbe világító alak a gondolkozó egyén és csakis ebben a minőségben tárgya a szeretetnek. Ám ez egyén nem csak tárgya de ^{ny} alapja is a szeretetnek. Maga a szeretet ~~is~~ ő, összejátosan egyénített formában, maga az oszthatatlan eszmény, működésének összejátos szinezetében. Csak ebben a szemléletben szabadul meg az ember a szeretet külső parancsának megalázó és kulturálisan értéktelen láncaitól, csak a szemléletben valóban isteninek jelentkező alak válhatik bensőn és szabadon életünk életévé. Ez a szemlélet azonban a félálom képeiben csak szunyadhat, eleven világosságra csak eszménytudatunk éber leplezetlenségében bontakozhatik.

Az élet magasabb formáit általában külső tákolmányoknak tünteti fel Steiner. Nem látja, hogy a magasabb forma mérhetetlenül, vagy végtelenül foglalja egybe az alsóbbnak változatait; nem látja, hogy oszthatatlan teljességként tornyosul az alsóbb működések fölé. Nem látja, hogy magasabb és mélyebb működések összhangzása csupán rithmusrokonságon alapulhat. Innen erednek ellentmondó képei pl. "A szellemi lényeg egy része anyaggá sűrűsödik". (127.old.) Vagy: "Az asztráltest az alvás közben részben bekapcsolva marad." (56.ol.d)

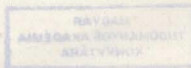
Mivel ezekben a képekben az osztható magasabb forma a alsóbbat részeiként foglalja magában, a, különböző és ellentétes minőségek elsikkadnak, magasságok és mélységek egyetlen minőség durvább , vagy finomabb fokozásában ^{által} folytatnak és zavartatnak össze. A végtelenül különbözők eképpen egymásban "laknak" egymáshoz "tagolódnak" egymásban megnyilatkoznak egymásba "folynak". Ennek a zavarosságnak ijesztő példái: "A megnyugvás, amit a táplálék az éhező lénynek nyújt, a szellem megnyilatkozása."; vagy "A szellem természetéből folyó vágyak a testi életben a testi szervek által elégítettnek ki." "A Krisztusi bölcsességnek csak igen kis része folyt át a fizikai ittlétbe, "a jelenkorig"

A származás kérdésében az ember őséne az saturnus-állapotbeli meleget teszi meg Steiner és megtiltja, hogy ezen az állapoton túl is kutassunk a származás nyomait. Ehhez a kezdetleges állapotához azután "hozzájárul", "hozzáfejlődik", vagy a holdból "átfejlődik" különböző, "erő" és "lényegiség", ami az embert kialakítja. Ezekkel a félálmodokkal szemben azonban világosan bizonyos, hogy az embert a gondolkodás teszi, hogy az embernek a gondolkodás a megkülönböztető jele. Az ember származásának

kérdése tehát egybeesik a gondolkodás származásának kérdésével. A gondolkodás alapformái pedig mértani-számtani-logikai törvények, a gondokodás: a tér és idő felett való törvények tudata. Ezt a világos működést, ezt a végtelent, homályos és véges állapotokból származtatni, ezt az oszt-hatatlan alakot összeadásokból levezetni kisebb hiba annál, mintha pontok összeadásával akarnók a vonalat elérni. A végtelen, az örökkévaló nem származik rajta kívül eső formákból, csak önmagából, fejlődése csak saját belső képességéből indulhat, fejlődésének célja csak öncél lehet, történelmi kibontakozásának egyes fázisaiban mindig csak teljes és oszthatatlan alakja mutatkozik be. Valamint egyazon tájak szemlélhetünk a reggel derengésében, a hajnal pirkadásában, a délelőtt emelkedő fényében, a dél teljes világosságában, a délután hanyatló megvilágításában, az alkonyat borulatában, az est homályában és az éjszaka leple alatt - valamint szemlélhetjük ugyanezt a tájak napok, hónapok, évszakok, esztendőik váltakozásában, aképpen szemlélhetjük az emberi gondolkodás, tehát az ember fejlődését a maga történelmi és kozmogoniai ritmusában eképpen követjük az emberi szellem utját csirázásának, zsendülésének, virágzásának, hervadásának, érésének, és ^{maghiúllásának} ~~meghalásának~~ örökkön alkotó, szüntelen megújuló szabad ritmusában. Az ember fejlődése az örökkévalóság fejlődése. Az emberi szellem végtelenségében a mindenség tudatformái hullámoznak a megújulás örökfiatal játékában.

A világok fejlődésének antropozofiai leírása borus esztétikai kép, amely itt-ott talál, egészben azonban sokkal inkább elburkolja, semmint megvilágítaná a kérdést. Az involucióban az érzéki fizikai világ különválik a lelki szellemtől, megszűnik közöttük a közvetlen érintkezés. A kapcsolat

helyreállításának alapfeltétele a szerves sejt, amint azt Max Kassowitz meggyőzően kimutatja. Sejt nélkül lehetetlen a szervesnek a fizikaival való kapcsolata, vagyis a szerves testesülés. Az anorganikus világ fölött éteri lehelletként lebegne örökkön a szervező lélekműködés, mint az Ur lelke a vizek fölött az ótestamentumban. A sejtműködésben, ebben a sohasem jegecedő, elektro-chemiai hullámzások szüntelen átmeneteiben rezgő alakban labilis egyensullyá finomul az érzéki-fizikai működés. Ez a finom egyensuly rezdül meg a szervező lelki alapműködés finom érintésére. A mérhetetlenül finom lelki-szerves működés hullámai ~~ak~~ összeadódnak és fokozódnak ebben az érintkezésben. A történelmi idöket sokszorosán meghaladó korszakokra volt szükség, hogy az alakító szerves működés szüntelen ostroma saját tagolásait egyre elevevebbül és gazdagabban érvényesítse az aránytalanul durvább sejtműködésben. A szerves élet mérhetetlen gazdagsága tehát a lélekműködés mérhetetlen finomságait tükrözi. Itt látszik, milyen esztelenek és feleslegesek a modern biologia beskatulyázó elméletei, amelyek a szerves élet szertelen gazdagságát sejtmolekulákban ~~akarják~~ szorítani. Jól megfér ez a gazdagság a szervező lélekműködés kozmikus tágasságaiban, a szerves sejt pedig ráhangzó alapja a szervező működésnek. E működésnek azok a módjai amelyek erőt szállítanak az érzéki - fizikaiból a ~~szervező~~ szervező lélekműködésnek, - gyakoroltatnak és eképpen erősödnek. Azok pedig, amelyek ezt a célt nem szolgálják, elhanyagoltatnak. Eképpen válik a szerves élet célszerűvé. Korántsem szükséges tehát, hogy e célszerűség mögött az új-lamarkianusokkal ~~egész~~ lényeket, vagy az egyházzal isteni bölcses~~éget~~ tétélezzünk fel. A természet célszerűsége nem mutat az egyedekre is kiterjedő eszes

I ambe a kutjának gazdája iránt való visszaélése e nélkül

gondosságot, csak nagyjából, a fajról gondoskodik, a célszerű működések mellett ugyanannyi célszerűtlent is fedezhetünk fel. A szervező lélekműködés homályos tapogatódzása, a saját erősítésére szolgáló működések gyakorlása hiánytalan magyarázatát nyújtja a természet vélszerűségének. Amde éppen ilyen felesleges volna Steinerrel a "böhsesség" "szeretet" és "világosság" szellemeit ^{r/}keveztünk a szerves élet kialakításának titka mögött. Ezek a magas antropozofiai "szellemek" itt is csak a lelket és pedig annak leghomályosabb, leginkább tudatalatti, leginkább tapogatózó működéseit jelképezik, amit elég találóan fejez ki Steiner képe: hogy a böhsesség szellemi tagjaikat a saturnusi melegttestbe mártogatják. A szervező lélekműködés sok évmilliós szüntelen munkájára volt szükség, míg a sejt annyira tagolódott és finomult, hogy alkalmas ráhangzó alapjává és tükrévé lett az emberi lélekműködésnek.

A lélekműködés emlékezet lévén, helyesen állapítja meg Hückelt, hogy a szerves élet jellemzője az emlékezés. Amikor Steiner az emlékezést az emberi ének tulajdonítja, az állattól pedig megtagadja, kettős tévedésbe esik.

A kutjának gazdájához való hűségét ~~xxxx~~ nem magyarázza meg az éhséghez hasonló hiányérzet és ^{a)}kielégülés megújuló öröme, amely a szeritn váltakozⁿék, hogy a kutya elveszti, vagy fölleli gazdáját. Gazdája felismerésében ugyanis a kutya urának aktuális érzéki képét szükségképpen szembesíti az emlékében élő képpel. Csakis ennek a szembesítésnek és összehasonlításának segítségével igazolhatja az aktuális képét azonosnak, vagy nem azonosnak. Az éhség átélése, vagy ennek kielégítése, végbemehet az azonosság elvének közreműködése nélkül, Tnem magyarázható meg. Az állati

emlékezés az alapja az állati okoskodásnak is, amely gazdagon bonyolult változatokban jelentkezik. Az ok és okozat tudata nem kevésbé jellemzi a magasabbrendű állatot, az azonosítás tudatánál. Persze hibát követnénk el ha az állati értelemnek ezeket a kétségtelen megnyilatkozásait az emberi tudattal, az ok és okozat vagy az azonosság szigorú logikai törvényeinek tudatával összezárnánk. Hogy az állat végtelenben érvényes törvényekről tudna, nem kell feltennünk; gondolkozásra nem kell következtetnünk abból, hogy az állat értelmes működésekről tanuskodik. Az állati értelem *maradék* nélkül megmagyarázható az állati képzelet változatokat alkotó, alkalmazó, szemésítő, kombináló gazdag tevékenységéből. Hogy a sas nyilegyenesen csap le prédájára, ebből nem következik, mintha a sasnak tudnia kellene a kivételt nem tűrő, a végtelen változatot egybefoglaló örök törvényről, arról, hogy két pont között az egyenes a legrövidebb út. Az adott esetet tökéletesen megmagyarázza az, hogy a sas a megteendő utnak azt a legvélszerűbb változatát állítja elő, amely a legkisebb megerősítés képének aktuálisan megfelel.

Ugyancsak tévesen tagadja meg Steiner az állattól az éntudatot. Ha nem is állhat elő az állati tudatban a gondolkodás finom ritmusa, amely az emberben a kedély alaphangulatában folyamatosan szövi egybe a legkülönbözőbb és legellentétebb átéléseket; végest és végtelent, - ha elmosódottabb, tipikusabb, a fajba inkább beolvadó is ~~az~~ az állati éntudat, letagadnunk még sem lehet. A magasabb rendű állat fejlett tudatközpontot mutat, amely igen gazdag változatokkal válaszol a külső behatásokra. E változatok azonban az állati tudat sajátos hangulatu központjából indulnak és ~~különbözőségeikben~~ különbözőségeikben is *Tanustudat*

a sajátos egységes alaphangzásról, amelyből kiváltak. Saját testének optikai képe pillanatonként más-más alakot mutat az állatnak; ámde ezek a pillanatfelvételek a központi tudat sajátos érzés-és akarat-szövedékével szervesen összefüggnek és maradandó egységgé szövődnek. Az azonosításnak a központi tudatban adott ez a képessége nemcsak saját testiségének pillanatfelvételeit vonatkoztatja saját változatlan központi hangulátára, hanem amint láttuk, - további alkalmazásra is vezet. Az állat a mozgó tárgynak emlékében rögzített pillanatképeit is egységes tudatközponttra vonatkoztatja, vagyis a mozgó tárgyban nem számos különböző, egymást felváltó képet lát, hanem egy azonos tárgynak képváltozatait látja. Ha a tárgy mozgásának egyes szakaszait és állomásait emlékezetében nem őrizné meg az állat, ha az egyes pillanatképek emlékezetlenül tűnnének el tudatában, úgy képtelen volna mozgást szemlélni, vagy átélni. A központi ~~ábrák~~ sajátos tudatritmussal rokon hangzások a vonzalom és ~~érezet~~ érzéseit keltik az állatban, amely ebben az érzésben saját énjének gazdagodását éli át. Ebben a jelenségben a szeretetnek az állati életig lenyúló alapmélységeit szemlélhetjük.

Az emberi én pedig össajátos hangzása az egyetemes szellemi fénynek. Szükségképpen örök alak, örök törvények tudata maga. Valóban megáll a feltételezés, hogy a szellemi egyéniség a maga történelmi fejlődésének folyamán többször száll alá az érzéki erőforráshoz, hogy ennek tápláló energiáit saját alakjának elevenítésére felhasználja. Ez a magyarázat mély távlatot nyit meg, amelyen át az egyéni és történelmi ~~élet~~ élet titkaiba bevilá- gíthatunk. Ám ellentmondásra vezet, ha Steinerrel elfogadjuk, hogy az ember hol férfinek, hol nőnek testesül. Férfi és nő, ugyanis tipikusan ellentétes egyéniségek, komplementár színezetei a szellem fényének. A férfi tevékenysége a szellem egyetemes tágasságából

indul és innen tör a megérzékitésre. A nő viszont a testi-lelki természetesen van otthon és innen emelkedik az átszellemítésbe. Az egyéniséget minden életműködésben átszövődő ez a hangsúlyozottság alkotja éppen - ez keres megfelelő ráhangzó alapot a testestülésekben. Minél fejlettebb az egyéniség, annál élesebben tükröződik testiségén is. Saját pótolhatatlanságát, saját fejlődését, sőt saját azonosságát tagadná meg - önmagával jutva lehetetlen ellentétbe - ha saját ritmusának megfelelő testiség helyett, időnként ellentétes ritmusu szervezetben keresné tükörképét és erőforrását, tehát ott, ahol sehogysem találhatja. Steiner a szellemi fejlődés ~~csak~~ célszerűségét tagadja meg ezzel a képtelenséggel, holott ezt a magas célszerűséget tisztábbnak, élesebbnek és tudatosabbnak kell felfognunk a szerves természet általános célszerűségénél, amelynek minden titka éppen a szellem fejlődésében világossá válik meg.

Téves az antropozófiának az a megállapítása is, mintha a halál nevezetes változást okozhatna az ember életében. Minthogy a halál ^{tal} csak fizikai testünket veszítjük el, semmi okunk sincsen annak föltételezésére, hogy a halál után bölcsőbbek, avagy jobbak leszünk. A testi szervez ^{elcsúszlomban} ~~zet~~ erőforrása és ráhangzó alapja, nem pedig akadálya a szellemi - lelki működéseknek.

Akadály csak annyiban lehet, amennyiben betegség vagy elhasználás következtében kevésbé, vagy már sehogysem működik célszerűen. Hogy embertársunknak okozott ártalommal önmagunknak ártottunk, hogy megsértettük eképen az ember közösségnek mindnyájunkban derengő isteni tudatát, ennek belátása végett nem szükséges meghalnunk. A tisztító tűz ^{po} ~~po~~ ^{la} valóban nem pusztít költemény, hanem az eleven lelkiismeret valósága, amely azt érzelmi léttel szerves kapcsolatban álló szellemi tudatban teljes erejében megnyilatkozhatik. Téves, mintha csak a jövő planétafejlő-

*Finom képeket is érzékeltem egészen. Minami elvél
Tudtem műközést nemtalantam ki öpöshetnevel. A hangosak és*

désben érhetők el a fejlődésnek azt a fokát, hogy lelki képeket valóságokként lássunk. Fejtegetéseink arról tanus kodnak, hogy ezeket a képeket már most valóknak tartjuk. Nem planéták katasztrófája, hanem csak elfogulatlan szemlézés szükséges ehhez a belátáshoz. "A magas szellemvilág realitását", amennyiben szellem alatt a bensőség egyetemes alakjait értjük, ugyancsak szemlélhetjük; az új én, a végtelen öntudat, a jelenben felvilágoló öneszmélet ez a realitás, nem pedig a ködös jövőendő ténye.

Az ~~aj~~tráltest (képzelét) és fizikai test kapcsolatának antropológiái magyarázata nem kielégítő. Az álomban az ~~aj~~tráltest "részben" kikapcsolódnék és saját világába térne. A képzelet azonban éber állapotban is a szertelenben mozog, minden csillagtegeren tulerjeng, - hazája mindig is a mérhetetlen tágasság és sohasem a szük testiség, ~~amelyben~~ ^{ly} csupán ráhangzó működésre és erőforrásra talál. Alváskor a fizikai test helyreállítására irányzott anyagcsereműködés: az agyba ~~tóduló~~ ^{át} fokozottab vérömlés megingajja az agysejteknek az a finom függő egyensúlyát, amelyen a lelki és ^T feszültebb testi működés alvásközben tulharsogja a magasabb életkörök halkabb hangzását. A mély alvás ezért álomtalan, egyuttal ezért üdit leginkább. A kevésbbé mély alvás-, a reorganizáló szerves működés intenzitásá ~~val~~ fordított arányban - világosabb álmokképekkel jár, vagyis a fizikai működés feszültségének halványulásával egyre inkább érvényesülnek a képzelet álmokképei. Rikítóbb fizikai működések mellett csak ~~az~~ a legdurvább képzeletképek (félelem, szorongás) érvényesülnek, a reorganizáló működés haladásával homloktárbe lépnek a finomabb lelki képek is. Alvás közben azonban ezek a képek rendszerint nem jelentkeznek olyan világos és egyensulyozott alakban, hogy a gondolkodás ~~eterien~~ ^T rendszerint logikátlanok, és megfelelnek az ~~akk~~ elmebetegségek különböző formáinak.

A tartós elmebetegség tartós reorganizáló működésre vall, amelynek

sikeres befejezése akadályokba ütközik- A lucidum interval-
lum a reorganizáló működés szüntelésének tünete.

RAYSON
ARABIAN SOUVENIR
ARABYVION

H.

Telegr.-Adresse: TAKFOR

113

Nem kívánom e helyütt a beszéd szerkesztésére foglalásba
bocsátanom. Igazban a kritikai álláspont megvilágítását jóval
fontosabbnak tartom az egyes hibák bemutatásánál. Nem meke-
síteni el mégsem ró nékiül Steiner egy alapvető beszéde mellett,
amellyel az erőtlen törvény ellen volt. Azt állítja ugyanis, hogy
a fejlődésben elmaradt egyénnel a „gonoszorral” szemben lehetet-
lenül volnánk és csak a jövő planétafejlődés későbbi szakaszában,
bizonyos holdbeli erő felhatalmásával leszünk képesek a
„gonoszorral” a fejlődésbe vonni. Ez a pessimizmus, amely a jövő-
től és a holdtól várja az erőtlen segítséget, megnyugvással
szolgálhat a gonosz műségeségét, illetőleg és ezzel községiül
kényszeríti az erőtlen tudat aktivitását; az eleven erőtlen tudat
mindig a jelenben keres áldozatot, hogy a kánalmas súlyosságban
vergődő embertársait: a „gonoszorral”. Ez az erőtlen tudat
számolhat, ugyan a kénynyel, hogy az embertárs súlyossága
műségesen állott elő, de sohasem fogadhatja el, hogy ez a
szerekesetlen elborulás a jövőben is műségesen volna.
Ellentétben: a jövő fejlődését saját erőtlen tevékenységünkkel
meg, embertársaink jövőbeni sorsát, erőtlen tudatunk szabad
 kifejtése bírja. Az igazi „ellen” egyetlen egyéniségben sem
láthat, rászoroktat, ariben az emberméltóság istentudata
szunyadozásából felkelhető elben ne volna. Az egyéniség
szabadsága ellenállhat ugyan a szellemiség szent egységnek,
est az ellenállást azonban egyes egyénekre, sőt csoportokra
néve előre megjósolhat és lehetetlenségünk beállításával e
szerekesetleneket a holdra” bírhat nem szabad. Nem szabad ké-
szelődünk abban, hogy a belülről tevékeny erőtlen világosság
aktuális erő, amelynek magvetése minden dárumban megfoghat
hat.

47
114

A Krisztus-eszme.

Amint már említettük, Steiner Rudolf nem bosszútja nyilvánosságára a legmélyebb misztériumokról szóló tanításait. Nem sari sehetünk tehát arról, hogy a Krisztus eszméről szóló tanítását egy volt beavatottjának Max Seiling-nek írása nyomán kell ismerkednünk ^x

És merint Krisztust, személy szerint, meg kell különböztetnünk Jézustól. Krisztus, - aki a Logosz-nal azonos, - csak három évig, keresztelésétől elfogadásáig lakott a Jézus testében. Jézus énye kilépett testéből és visszavonult, a szellemi világba, hogy a Krisztus lényegiségének helyét engedjen. A fogadásbaesést és a lényegiség elhagyta a Jézus testét, amit Máty evangéliuma (14. 51-52) a mestelenül elszökö ifjúnak jelképez. Ugyanezt igazolja Jézus sava a keresztján: „ Istentem, miért hagytál el engem? ”

Máté és Lúcas más-más Jézus gyermekéről számol. A két gyermek 12 éves korukban misztériusan egy személygé egyesült. A Pragavat-ghita Krisnája elhagyta az egyik gyermek testét, és visszavonult, a szellemi világba. Az újabb testűt, Zarathustra pedig (Máté Jézusa) állépett az üresen maradt másik testbe; ennek következtében saját előbbi testlábása elpusztult.

Ide a testben lakó szellem - a végebe szorított, végtelen tárgykerületen lépéstől eldöntünk és az egyéniségét kicserélő végtelen szösz, ábrák is figyelmen kívül hagyjuk, e lépés világos érteleme csak az lehet, hogy a Krisztus eszme, kör-területi megjelenését, az ékor már előkészítette.

^x Max Seiling: "Die antroposophische Bewegung und ihr Profet"
Leipzig W. Heims 1918.

Telegr.-Adresse: TAKFOR

48
115

A pogány felfogás, amelyet legmegerősebb hűvösreedséggel az
'ohéber vallás keresztet meg, elérhetetlen távoltságba és ma-
gasságba vetíti isten képez az ember fölé. Ezt a megerőseget
azonban már az ókorban osztrámolták, sőt itt-ott átközt
a riválto mellett, akitet Kleiner Krisna és Zarathustra
alajjal an keresztet meg. - Az istenembet előre vezetett. Fénye
villan meg a hellen Heraklesben, ari már bölcsőjében rigyórat
öl és az istenét köze emelkedik, Mózesben, ari a kébo közfel-
iből, Illésben, ari lángszereken száll istenéhez, az isteni
Sphinxben, amelynek kitta az ember és az ókori nép lelkeben,
amely a vesető reményiségében, hitalapítóiban, rivályáiban
könyvnyhozóiban általában isten külvötteit, isteni akarat,
hirdetőit és végrehajtóit, kintette.

Az ókor sánnypróbálgatásai azonban művészeppen
siretelener maradtak, amig a pogány ember oly korosan és
bensőn élt a mellemi élet erőforrásaiban: az észéri körben,
mint embrió az anyatestben. Az észéri lét kúndörölése el-
varárossolta a mennyei eszményt, amelyre az ókot melleme
sőt. állati gerjedelmek izzó pompája borította az egész egész
amely a képer dús aranyfelhői mögött sejtelmesen idegen,
földöntuli borongással kerekelt, a kedély mélységében. Az
észéri lét pompás látomája forozott gazdagságban bontakozt
ki az Olimp felhős csúsan. A mennyei út koronáját, az
észéri világra gyarozott hatalom kesse ragyogóvá, és az ő pél-
dáját követték a föld hatalmasai: az istenét választottjai,
akik aranyban és biborban gyarozottak az erőzet állati ha-
salmat a földön. Az Olimpus istene, a Jehovája és
minden pogány mennyei út: a föld fejedelme volt.

Amig el nem jött az ítélet. Az erőzetes firsirai
hatalom végitélet. Amig ez az ítélet sáttannak nem
bélyegeste a hegyesútor hatalmasát, ari a lábai előtt
elkerülő észéri gazdagságot böven adja azornak, ari őt

Telegr.-Adresse: TAKFOR

49

1/6.

leborulva imádjár, de a legszükségesebbet is elvonja az orszól, arit és elitélir. Min ez a végítélet, amely e világ fejedelmét, a sátánt lesújtotta, végtelenül felemelte: az embert. Magasa emelte a porban eszó emberférgel, fel az éteri világosságba, amikor így szólt: „Ti vagytok a világ világossága”. A föld nyomorult sarkelljei előrére lettek a mennyeknek országában, amelynek leihatalatlan fényében elkinő pontá szugorodott e föld fejedelmének aranykoronája. Az ítélet lerántotta az embert az éteri világ sarka fátjólát, sajátos sinesben mutatkozott most már a véges, a mulo élet, és ugyanazt sajátos mennyei sinesben az örökkévalóság. Az éteri lét köldörssinótjától szabadulva méltósággal sármnyalt föl az ember istentudatánál nappilagos egebe és ez a világosság isteni léteben egyesítette és minden Áarsával.

Az örök röghöz költözött emberek erepen felszabadult. Az éteri lét ragyogása elhalványult, a szeretel mennyei világosságában, mint földi láng a nappfényben; a császár pogány földi dicsőségét lesújtotta a végítélet, a felszabadult ember nem félt többé földi hatalomtól, mert az ítélet így szólt: „Ne féljétek én legyőztem a világot”. Az ember lerásta az éteri világ sarkláncait, és vállalta a könnyű igát, az édes sarkhet, a mennyei méltóság fénykoronáját, amely a legutolsó is sugárkörébe emelte. Semverés és halál fölé emelkedett az ember és amikor szembe került a császár hatalmával, amely tárgyzerően az arénát éhes borkiaiban leszállt meg, - haladalt szengelt a győzelmes mennyei dicsőségnek, amely a var világot legyőzte.

A megváltó Krisztus eszme ezzel a körténelen sárpadára lépett. Az ember azonban ebben a hasonlít hatatlan körténelmi fordulatban még nem alhatott meg végképpen sárpadan az új eszme falaján. A mennyei sármnyalás első lendülete felszagotta és istentudatánál minden kérszeletet, földilmulo magasságaiába, ott pedig az éteri földi erőforrástól elszakítva - nedülni kezdett, mint Madáchnál az éterben sállo ádjánja.

50.

Telegr.-Adresse: TAKFOR

117

A föld jellemé az éteri lépcső erőforrás, visszahívotta a föld a végtelen sárgaság sűrűségéből ám többé nem azért, hogy ismét magához laicsolja az embert, hanem, hogy erős nyugtasson sármalásához. A mennyei nap fénye végtelen volt és hideg, mint a világi hőforra és az ember jellemi életéről sörves ördönével nyugvópontot, kerest, meleg fényt, amelyből ismétellen felsármalhason istentudata egybe, és amelybe mindig visszatehessen, hogy földmelegedjék, megpihenjen és erős gyújtson az új felemelkedéshez. A megváltás nagy műve nem fejeződhetett be egy csapással, ámde megindult sörves fejlődésének útján.

A nyugvópontot, jellemének meleg küshelyét, a nársáreti jesusban alájában alotta meg sárgyszerűen az ember. Az istenember az ember istenségeit első hirtetője és az isteni élet, ragyogó példája ördönt hirtető, mintegy gyújtócsender, amely a mennyei sárgaságot fény sugarzás, gyújtón egyesíti saját lépében. A Kristus esme, amely van, mielőtt abrahám volt, amely hirtével maradt a világ végezetéig, a nársáreti lépében összpontosult, a mennyei egybe, amely minden gondoló lény a maga ölelésében sőt egybe, a Kristus alájából sáplálta; a mennyei kenyérből. Ő lett a kut, a minden sörjúságot, enyhítő, a szőlőtőre a kenyéret sápláló, a jó pártos, ari minden juhától gondoskodik, a jó orvos, ari minden betegét meggyógyít, a mennyei sárgaság, ari sármalás ad mindenkinél, hogy sármalás assa, az itélet ari a bűnt lesújtja, a bűntől pedig végtelen könnyűléssel magához emeli, a vigasztalás és bére amely mindenre az ő fényéből sármal. Ő lett a mustármag, amelyből sármal sármal a napvilágra sármal élet, belőle sármal, sármal a sármal sármal, amelynek lombjai sármal az ég madarai sármal nyászár, hús sármalában pedig megpihen a sármal.

VIEH- UND FUTTERVERKEHRS-ACTIENGESSELLSCHAFT

Telegr.-Adresse: TAKFOR

Budapest, den

V., Dorottya-utca 2.

51
118

A sáskán sáskas fejődésének fatuma, hogy a világ világossá-
 gának a Nazarethi répében kellett összpontosulnia. A leal-
 dozó ókor egyetlen pártosai és halásai még nem önmagukban,
 hanem csupán a Jézus egyéniségében élhetők át az ember
 mennyei méltóságát. Amikor tehát a porba sültek, sáskán
 a világ elidült fejedelme felocsudott, első kiáltásából, vonagló
 életörvénnyel érkezett, - hogy alapjában, - egy réppel áll szem-
 ben. Nem a világlévő kövénnyel összejáratás alátja, nem az év
 győzhetetlen alátja fönsege, hanem csak egy rép állott, előtte,
 egy tűndülő rép, amely beragyogta az elnyomott emberről
 belvilágát. Az eszmélő pogány sáskán csakhamar eleresztette
 csatáit. A végtelen változattal ridegen sáskán és
 kiterítette a maga óriás halóját, amelyben sáskán meg-
 arad a réper sáskán minden hala. Nagy fogással készült,
 az ókor sáskán, a mennyei hal ellen vesette ki halóját.
 És ennek a fogásnak sáskán kellett. Az evangélium
 jósata értelmében a sáskán kellett ismét a mennyei
 sáskán elfoglalnia és el kellett követnie az apokalipszis
 minden sáskán.

A sáskán csatáit egyetlen volt. Saját leleplezett
 alátja, nem segezte nyíltan szembe a tűndülő réppel,
 hanem elvonult a történelem kulisszái mögé és a mennyei
 rép tűndülését sáskán úgy irányította, hogy az ne csak
 az alátja, a sáskán és sáskán alátja, de a bűnt, az
 erőszakos, öntényes hatalmát is beragyogja. Ebben a sa-
 gogásban egyesítette a mennyei alátja, az ókor mennyei
 öntényusaival. A mennyei sáskán, amely nem ítélet és nap-
 rént, világis jónak és gonoszának, egybeolvadt ebben, az
 öntényi fénnyel a mennyei önténnyel, amely fénnyel világos
 és embert sáskán és sáskán. A mennyei öntény kövénnyel egybe-
 olvadt az öntény kővénnyel ítéletével. Az új istenség, amely
 az embert felmenti és a bűnt lesújtja, egyesült ebben a
 hátrálásban a répével, amely a bűnt isteníti az embert,
 pedig a porba sülte

52.
119

Telegr.-Adresse: TAKFOR

Mintán a mennyei fényköröt éresem szélesreien beállította a kulisszár mögül a költőelem szipadása lépess a sítán. Vértől cseregő alája megtevesztően hasonlított, az eger hajnal kiborákoz. Elömlött rajta a Kristus mennyei fénye. Ismét milliót főtött ált és regyesen fogadta az alakkalór imáját, arid ismét hozzáfordultat, hogy segítse őt, ellenségemet" nevesett, társait tömeges legyilkolásában a saját dicsőségére.

Más szóval röviden az közt ént, hogy Konstantin császár, aki sionja féltéséből saját fiait és rokonait is legyilkoltatta, a szent szinattal nemlé nyilvánította az ótestamentumot, ezzel sionjára segítette ismét e világ hív és bosszúálló mennyei fejedelmét, önmagát, a kereszténység új megalapítójának hirdette, és bár maga sohasem keresztelkedett meg, az apostolokkal egy sorba helyezte magát. Kristus „szellemében” is isten regyelméből valórvolt, és ellenem volt győzelmeiért, nem itallott hállat adni annak, aki az ellenség keresztetés, kifejezésben megparancsolta. A Kristus eszme helyébe ezzel a Konstantin-féle állami állereszténység satáni szelleme került és valórvolt azóta a mennyben és a földön a köztörten és nyrtoron át, napjainkban is.

De a satán azonban nem a régi többé. A halálos sebet, amelyet a Kristus-eszme ütött rajta, nem heverheti, hi soha, emelt fövel, egyenesen és őszintén nem járhat többé, mint járt egykor a césáros idején. Nyilt szívtal nem áll hi többé tömegetet gyilkolni és rablójára füzni. Csak a Kristus ragyogó palástjában hazug álarczal, hazug ürügyekkel kengeti vonagló életét. Tömegetet ölni és elnyomni ma már csak isten segítőségével, isten regyelméből, a vedelem „szent” ürüggyel alatt lehet. A támadás ma már csak kesény vedelem, és pedig Napoleon szerint a legjobb vedelem. A satán ma már csak a Kristus palástjában érvényesül. A bünt nagyban már csak egy lehet elővetni, ha a szentiség gloriájával veszt körül. A romul césári öröklésből kiróbbant bírák háboru minden részen jámbor védekezés” volt szipán. Amint Voltaire mondja: hazug szinönázóvá a köztült az egykor hatalmas fenevad. Nem őszinte, de azért regyestlenebb, mint valaha.

83.
120.

És a hűség az azonban együtt al halálos betegség
 a sasan felölthette ugyan a Krisztus álarását, de nem
 aradályozhatta, hogy a Krisztus igazi alája boldog fényrel
 ne világítson az emberkedély mélyén. Glóriával öveshetti e
 föld fejedelmét, de nem semmisítheti meg az isten ember
 kövirotonájának az éverszeder vés és könyvsengerén át is belénk
 sugárzó fényét. A hatalmasról ragyogó bibora mellett még
 nem hamvadt ki a véshullató szeszelt tűre. És az örök tűz
 issit, még kötött sivever jégburkolata alatt. Nietzsche
 jól látja: szent tűz sugárzik reméből, hiába öltözött a
 szűzis kötebe az ember. Krisztus ^{szemével} a halálos belső ellent-
 mondásban, végzetes meghasonlásban ~~is~~ az ember. A
 föld és menny tűze tözött hányóit, két unat szolgát egy-
 zene. Belvilágában egyre élesebb harc dúl a földi hata-
 lom idiót sülleme és a sunnyadó mennyország halvány,
 de örök alája tözött. A halovány mennyei tűz még mindig
 a rézesréves képből kápláltozik és, má, a halálra szeszelt
 szatanizmus bosszalmas végvonaglása napjaiban nyra,
 beleset az időr, ny lángra kell lobbannia a szorakos issas-
 nar, ny fényre ébrednie az emberi belvilágnak, hogy vilá-
 gosságában nyra lelepleződjér, lángjában pedig most má,
 végképpen megolvadjon az ökos számító süllemevér jég-
 világa. A Krisztus esme ny alában, végtelen fényben
 akar feltámadni minden nemesebb emberkedélyben a romlás
 leigázó pogány sülleme, a "gyönyörű szörű bestia" ellen.

És a romlásban feltámadó ny fény pedig, a tudomány
 világossága. Örök törvény, ellentmondást és rivetselt, nem
 tűző alában, a tudomány világító világosságában kell
 a Krisztus esme: az ember isteni méltóságának fel-
 támadnia. Krisztus a hatalmasan fejlődött az es, a
 remészet-tudomány, és a filozofia gyarolása rövestestében.
 Gazdagsága a törvényet szemléledeben kibontakozott, Világos-
 sága gazdagon tagolódott, ánde bennestön rideggé lett.
 Dolgpontra jutott elméletben és a társadalmi gyarolásban
 egyaránt. Parthatatlan ignorabimus az elméletben, ultra-
 nilus forrongás a társadalomban.

VIEH- UND FUTTERVERKEHRS-ACTIENGESSELLSCHAFT

Budapest, den

V., Dorottya-utca 2.

Telegr.-Adresse: TAKFOR

54.
121

És a végtelen változóban mozgó számító ész, lépés
soha, csak önmaga az ész győzheti le, ha világossága
eleven lángra lobbant, ha halott aiból feltámad, ha isteni
elevenesége tudatában leszáll a merev keresztjáról, ha újra
feltépi a megfeszítés sebeit, ha újra leszáll a porló mély-
ségekbe, hogy a belvilág egébe emelkedhessen.

Az észnek saját elemséjében el kell mélyülnie az
alapmozzanatokig, amelyeket végtelen gazdagságában az egy-
niség összehangolásában. merülnek el. Itt a végső mozzanatok
megfelelnek az észnek és sötét alpmélységük a változó
pillanatoknak, amelyek elmulnak, amikor születnek. Itt az
örök törvényei emelkedéses formában csak azt tartalmazhatják,
ami az észnek és mélyiségekben emelkedéses változásban
alámerül. Itt az észnek porló mélyiségekben feszülten
lábalt az egyeni élet ritmusa, ugyancsak az alaphangzás,
amely szerteillan és elhal a gondolat magasságában. Hogy ez
a holt magasság, a gondolatnak és a demissio kére az egyeni
életritmus hangzásában megelevenedjék, hogy a fény lábaltó-
elevenen járja át az ember belső végtelenjét, és a sötét ist,
alá kell szállania, összehangzásba kell esendülnie az észnek
alpmélységekkel, minden élet végső alapfontosságával, minden
szemlélet végső alapanyagával. Itt az ész csak úgy képes a mély-
ségbe bevilágítani, ha lángra gyul a mélységben tüsen.
Saját alapmozzanataiba pedig azért kell elmélyülnie, hogy itt
minden élet és szemlélet közös alapján találkozhasson és egybe-
esendülhessen, - az élet és szemlélet boldog magassággal, a
belső világosság ritmusával, amelynek végső ritmusa itt olyan
összehangba az alsó világok homályos életével. A mélység
alpmozzanatai pedig végső világos értelmités, lényegűres,
titkair feltámulását és megoldását az istentudat magassága
iban érik el, ha felszállanak a szemléletnek érésen helyre álli-
tott járól lábóján.

VIEH- UND FUTTERVERKEHRS-ACTIENGESELLSCHAFT

Telegr.-Adresse: TAKFOR

Budapest, den

V., Dorottya-utca 2.

55
122

A Krisztus esme legmelyebb értelme: az istentudat egyéni hangja. A legbensőbb egyetemes eszmény egyénített szövege. Csak ebben az eleven szinesetben olvad az eszmény belső összhangjába az emberi élet minden megnyilatkozása, csak értepen küszöbölödik ki az isteneszmény bensőségéből minden ami külső vagy felső. A belső istenség csak úgy ébredhet önmagára az emberben, ha ennek legbensőbb szentélyében, élete minden formájában, benső egybeesésében: összejáratott egyéni hangsúlyozottságban bontja ki gazdagságát.

Az istentudat egyéni tagozódásában előfordul meg a szerkesztés is. A Krisztusi szeretet, amelyet olyan hiába vett ajlára az íves moralizálás. Az egyéniség isteni alapja parancs nélkül is tárgya a szeretetnek. Saját istentudatunk szereti önmagát a társban, szeretetünk összhang, amelyben saját istentudatunk egybeesésével önmagával. Egyetlen benső élet onthatatlan teljességre lobog föl bennünk, midőn saját életünk más mádjával ölelkesik.

A szemlélet fényében kell isten alatta magasulnia az egyéniségnek és egyénivé szinesődni az istenségnek. Ez a bennünk felvilágosító eleven szemlélet követelménye. Ez a bennünk ébredő Krisztus szava: "én vagyok a feltámadás". Ez a világosság a sátán végzetése. A "külső nagy öre" előtt rettegve hárul a véges öntudat. Aki a mennyet hallhatatlan sugaránál tudja magát, akit ebben a benső világosságában ördöng ölelkesik e világosság minden szempontja, aki magát az egyetemes eszmény mennyei fiamat nem földi szolgájanak - tudja: a legutolsó is képes a sátánt, lelepi, és az embert felemelni. A legutolsóban is elter az élet, amely örökhírhosát, a nagy Árimánat és végtelen könnyűsége az embert árszat. "A legutolsó is nagyobb az embernél, mint a Krisztus. Mert minden egyéniség nagyobb a másikat, mint egyit pótolhatatlan a másikat. És minden egyéniség kisebb a másikat, kisebb valamennyivel, mert egyiket sem pótolhatja. Az isteni emberméltóság értepen egybeesésével a fini alásattal, a fölemelődés a leborulással a Krisztus-esme összhangjában, amelynek nyomában a tudomány világosságában kell halottakból feltámadnia.

123.

Az antropozófia jövője.

Az antropozófia vallási oldala külső képet kap-
 csolódik. Ebben a tekintetben tehát megemlítendő az österrejtés-
 séggel, amely a Krisztus lépésöl inand ki. In az österrejtés-
 korában a léprelet volt az uralkodó emberi működés, a mi
 korunk pedig az ének, a tudományoké. Azon meg
 virágzott a léprelet nyara, tündörlő lépvirágok még
 nem hervaylottak a léprelet gondolatnar fanyos lehettek,
 amely azóta a természettudomány és a filozófia alapjában
 egyes ~~széles~~ ~~borította~~ el a lélet ~~vissz~~ ~~széles~~ ~~borította~~
 meglelte meg a lélet virágzását és egyes irányát borította
 el az emberi kultúra állatában. A lépies vallásot kéte-
 megővő, lénytelenet veltar a lelki életet a gondolv-
 dástól elszigetelni, mintegy meglehárba zárni. Minel
 azonban a gondolkodás finom világszága mégis csak
 átkövörödt a lélet hirtelében és magába vonta annak
 aréletetűt a lélet kételei képeleket veltar
 már ezt szélesével ~~világ~~ a lélet eleven tüzét. A műve-
 tethet fordulhat tehát, amely az érpéri élet erőforrásával
 táplálja a magasságonar vilárvló leltet.
 Az österrejtés a szabad természet lépeiben
 és a kataronkár homályában egyformán el tudat
 megülni saját istentudatába. A csillagos ég és

124.

a napfölkelle, a néjeláthatatlan tengor és a terméreny
 sítás, a déli sugarseugere és a földalati üreges sötétléje
 egyformán példat a monyei életet példázta az ő
 száma: az örökéletiség és a belső megújulás,
 a végtelen napot és a gazdag termérenyét, az azeret
 mindenható világosságát és éllelő melet - és a ledéz
 mérséjeinet bent homágot, amegben az emberi az isteni
 méltósága hunyad és ébredesit. Am a gondolatok hala-
 plásán a nap ténfogat, köfota és élettartama, valamint
 a csillagor járása rideg hánítás tárgy lett, a hárarptózet
 és tengeres faunája, flonája, Riterjedése, nezi állománya
 marataléul ester a hideg hánításnak, a fény reggére
 és a terméret minden ünnepi lépe a tudomány pontos
 mérlegére került. A tudomány címélellentü teleplepte
 valamenymit. Kiderült, ly a léte ünnepi fátola
 mögött holattalan, néfes és mutandó működést rejőrt,
 amelyet most már fötellenül rugedelmeslednet a
 tudomány felsőbbéges törvényeinek. A tudomány
 profanizálta és megervege az ünnepi terméretet.
 A nagy Páv meghalt. Az ünnepi köletműködés pleneu
 erőfomása most már csak a műnézet tehetett. A
 műnézetet virágloza sokasem a vallásor viráglovánal,
 hanem azor hangallásánal esit egybe.

A kéris modern vallásor, fötépem
 pedig a veselő katolicizimus epés epént az esz,
 tehetetleniség, a vallási léper és dogmár eszfelettség
 hídeler, másrés a műnézet varársávat pleneu
 a hitreperet. Pollives leptomor félhomágya ne-
 meren ivelt ablaroron Cereptül fötőzalasán hatal

125.

Támasztott fogószívet

a kimerke tört fény, hogy egybecsendüljön az orgona búzásá-
 val; a keuter kobrai és épei átkellemülten néznek az égre,
 hogy a kimer és hangor murei éjáján éabáló hívót az éré-
 ki lés fölé emefér. Az építékes, hibráyas, festés és zene
 egyttes halásásit Diegészíti a tónjén feqult illala. Minden
 érzékes rabul ejs a művézet, hy azután az aranytól ragzó-
 velárra és az ünnepi ornátusokan - mintey hülmitáyi fény,
 hangor és illat köfött - működő papokra irányítsat a
 kertarcásor képséje a lételebe marol és a menzsi éles
 holoz seftelmét lopja a profán érzéltétől és a
 józau éftől egyformán elfigetek hívöl kinebe.

Természetes, hogy az antropozófia, - mert szintén
 a léletheu terezi a vallás líráb, - a katolicizmus möltkeréb
 kénytereu tóretui. Az ékmütödeis a teológiához hasonlósau arra
 Corráisoppa, hy cuspán saját lehetlenségéb Éiséroje fny elemuel,
 amey lehetlenségé vnyub igau lieuei az „érvérfeletti” lélaís magas
 lehetlenség és ünnepienvezés. Steiner kifejezetten tóreteli a éritikus
 in elhallgatásait. A lélel hirtulásait célzó gyarostator síe-
 réb egyenesen a kímái éft tartózkodásaitól kesi függőné; ert
 a tóretelményt Kütönősen hangyühzoppa a „Wie erlaugt
 man die Erkenntnis Höherer Welten? cigmü műrájines
 a tanítványokhoz kólo masiláraitau. Thal pedig erel ellen-
 tétben az éft ellenörzésés tóreteli, ott - amint már limutatur-
 és alatt lélelmütödeis érb.

A műnézet érpéretet mezejtő és az éft kávéke
 kóritó halásásit is hasonlósau érvényesíti, mint az egyhá.
 Hermann Stahl, jeles kécsi iní kércen írja le a linci
 antropozófiu Bonqremus ex jeleuetéb, arrefen a kevasstár
 köfött maga is réft nett: „Magyaráni nő egyformán kúrt
 kórnýáka, slóláka, németalföldi lenágot kápiszelettel.
 Kórágos éft zárszóvetel keljeseu bevout terem. A falon

126.

röszarerejt és pentagramm. Ez Goethe Eép. (Goethe Steiner szerint Paracelsus reinararnációja). A termek piros Rössár honitjár. Rössár lengere a podium. Edényekből tonijén illat áll. Általános mámor, fehérek náratuzás. Megjegyzés Steiner talpig ferete talástan, mint ez felriállójel. Festői csoportok siri cönidben fogadják. A cönid leixhatatlan stb. A clornkachi Goetheannum is poratlan művészi hatásonna töretnik. A műkinálór véleménye^{egye}llét az épület művészi hatását illetőleg. Bizonyos ár, hogy a perves élet motívumai vral'odnak, epernet elevenítő, itt att azomban nyuszpatamitő hatásús merenen ellensúlyozza a lupolár poroxiratos mereseje. Az előadótéremben orgona áll, a kimpardon vallási misztériumokat és religiózus táncokat vednar elő a tanítványok, a mesterszer is a mester felé séjéner tenéromy közreműködésével.

Steiner tehát alappában a katolicizmussal vette föl a versenyt. Képies vallást támadta alá a művészet extrópeinel. Nagy fáka mágla a fejtéjéb és nem nehén megjósolmunk, hogy ebben a versenyben belül fog maradni. A képies-művészi vallásot útja menthetellenül Rómába vezet és az antropozófiát sem teriutkeltül Rómába vezetö kerülő útját egébbnet. A Katolicizmus dogmáinak művészet, képzés, művészeténer hatalmas fejlettségéb, tomor gardeayságnis és önkhangját meg sem fogeláti az antropozófia. Az egyházi erőimer kennezele pedig példátlan a történelemben. Jól mondja Schmitt jeno, hogy amíg képies vallás egyáltalán fönállhat a földön, addig állani fog a katolikus egyház. Minden ellenfelet művészeténer tüleli és csak akkor qim kelir meg az egyházi tanítás, ha a tudomány fölkelő vitágossága napja a maga vitágosságában bontja

128.

magyarázza, egyazon affektívól táplálkozót. A szemlélet mag-
érvényesítésénél az a törekvése teljes mértékben jogosult, mert
alapjában hártja el a veszélyt, nehogy a lét magasabb és
finomabb formái az életből „elront” (abstract) idegen
távolságokba tűnedezzenek. Más kérdés - hány nem kevés-
bé döntő - hogy a törekvés sikerét csak a szemlélet tisztasága,
a túltömöttség ellen és meggyötörtségekkel szembe állíthatja.

A Steiner iskolájának társadalmi célja: a létmű-
ködés érzékes szemlélete. A gyakorlatok lelki átélését adalattal
gyűjtik a fejlődő pszichológia részére. Steiner Ritűr alapjában
törekvők a lelki működések szemléletre. A létet, mint betű
~~működést, dolgozatunk első részében mutatjuk be. Kivételről~~
a létet mérhetetlen változatos működéseinél alapjában
mutatjuk be, amint dolgozatunk első részében vázoltuk.
Kivételről pedig a ferves és háttérének; szervező működéseinél
bizonyul. A Steiner gyakorlatai a létszó lelki működéseinél
szervező hatásának előzetlen tapasztalásának és így elő a
kulcs működéseinél.

Töpregetésről

Erre a célra jól megfelel Steiner követelése,
amely szerint a „létalánál” teljes lelki csendre” kell törekednie.
Amikor emberünkkel befűdés halgatja, el kell nyomonnia magában
az ellenmondás nagy a helyesítés aratásának minden reprodukcióját.
Teljes Értéktelenséggel, a befűdés önzellenes létezésével kell
megengednie, hogy a más léténél hangjai saját léténél
tisztaan visszhangozzanak. A gyakorlatok rendszeres folytatása
oda vezet, hogy a létalánál létet változatlan működéseinél
elcsendesült hullámain, ezen a finom függő egymástól függő-
ságon egyre mélyebb nyomonok hagyhat az érintő létszó
lelki működéseinél változatlan, amely a létalánál létet törekvéseiben
végre is olyan szemléletes alapot öltethet, mint paleontológiai

130.)

vaogyis saját belső átéléseinél is más épen való hangzása az, amelyet először letrírur sajátosan egyéni ritmusával, másodsor pedig a másépen hangzóval, - mint külsővel - szembevitünk.

Az első szembevités jelzi a belső átélés összehangjában egymással szembevitő sajátos elemeire: a saját letrírur náltorakaimas hullámjártékában előállított poron hullámcsat; ezeket a gyarortat megfigyeltömböfteli, mint a finomult hallás a zenei egybehangzolás alkoto hangseleucis. Az egyéni letrírur sajátos hangzása, amelyet az érzési alapműködés táplál, csak ~~féltett tudataletim~~ ^{érvétner} féltett hangszaladásában (médiunitás, extáris) szembe vitünk el. T. Minel azonban Steiner a letrírurával párhuzamos pontos érzési megfigyelést is követel, az érzési párhuzamozásnak ezal az alkalmozásával a befogadó letrírur-olés egyéni alaphangzását fontartja. Er az egyéni alaphangzás tehát a megít- tömböftelés alapja. Erépen elődör meg Steiner megfigyelt kétele, mintha az „érvéftófti kálás” önmagában hívna igazolásáb, amely azt a nyugtán alapú letrírur-olés megfigyeltömböftelne.

A letrírur beléleltimben tapasztalt másféle működéséből tárgypenier követkeftelim külső letrírur működésre, valamint érvéftur-olés letrírur-olésában átélés adalait is érvéftur-olés tárgyára vonatkoztatjuk, amelyiben ezer az adalator nem követel letrírur-olés sajátos ritmusáb. Gyogyos mértékben mindig érvéftur-olés marad, ^{erépen} az feltéte- kezett letrírur, vagy az az érvéftur-olés mennyiben felet meg az letrírur (érvéftófti), vagy érvéftur-olés adalatornak. A filánd híftossáig, csak belső átéléseinél is valószáiban van adalva kámmurra. A letrírur-olés maga ezért csak az én önisme- rete lehet, mint ~~abon a nat~~ az a való átélés a maga néftelense- gében nem letrírur-olés föl örödrön letrírur-olés külső világól. A letrírur-olés kámmurra azonban értékes lehet a megfigyelt letrírur-olésnak célgerú alapításra, amint Steiner követeli.

T egyérisépedig az érvéftur-olés párhuzamozással csak erősödit.

131.

Steiner Rudolf Társadalomtudományi
elmélete.

Körmér világhonatalételeinek belső forrása a társadalom köntésánál olyan tünetekkel jár, amelyek mellett az antropozófia sem mehetett el. Konatrosó elnevezés "Die Kernpunkte der sozialen Frage" című művéjében fejt ki Steiner. (Der Kommune Tag A.G. Verl. Stuttgart 1920.) Ez a műveje sokat kívánlatos alappául.

A tanítás értelme a nevelés és a közös jellemi és létezésük az újkor világában a közéleti vezető körök lelkét és Eszélyességét azokat az államokat. Szociális tevékenység volna azonosan az az állapot tovább is folytatandó.

Az a jellemi és önműködésük követeli. A jellemi és önműködésük legyen a társadalmi szervezeten. Nevelő és tanító művészet az az újkor, népszerűsége, az újkor korszakának fogalmozgása. Minden nagy gazdasági tényező a tanításba ne anatózommar. Ezen a szemmel tevékenységük valóban a közéleti foglalkozás. Még az állami és gazdasági életet szolgáló intézmények tananyagát és tartalmát is a szabad jellemi és igazságaitól eredjen csupán. A gazdasági életől távolról eszélyes csak az nevelő, aki tanításánál minden vonatkozásban egyenlő, aki tanításánál minden vonatkozásban egyenlő megkötésnek nem lépés. A tanításban csak szociális érdekeket gyakorolhatják.

132.

A modern proletármozgalmas kútönösen jellemez, hogy tudományon alapul és hogy a munkásság fejlett önértékelése mai társadalmi helyzetében nem leli az ember-méltóságát.

A társadalom egészét megmozdító, amely hármias tagoltságon épül:

- 1.) Jánár termelés, közélet, fogyasztás. Er fejeződésnek nevezhető. (Gazdasági élet.)
- 2.) A embernek emberiségéhez való viszonya. Er viszony vonatkozásainak mindenféle megrendszerezés nevezhető. (Jogi, állami élet.)
- 3.) A bellemi életbe tartozó vonatkozások: az egyéniségtől kezdve egészen a társadalmi szervezethez való behatárolásáig. (Bellemi kultúra.)

A nagy francia forradalom jelképe az a hármias tagoltság alapulnak. A gazdasági életben és a testnevelésben, a jogban az egyéniségben, a bellemi életben a szabadságok éke alapulnak. - A három nagy élet: Kútön - Kútön, saját termékeket mint szabadság. A szabad bellemi életből folyó minden, ami a jogban és a gazdasági életben fejlődik.

Ha az az alapon állunk csak a termelés jánarat kerinthetjük, sőt az az ember munkáját. A munkás a társadalmi termelés tagja és arról felvitázósítandó. Munkás és munkaadó szabad megbeszélés.

133.

Telegr.-Adresse: TAKFOR

ötötszön - nem a munkások és munkások, hanem a közös
termelésben való részvétel és a munkások és a munkások
között a tudomány és a munkások önértéke szempontjából
megoldást nyert.

A profitérdek mellett a szabad vállalkozás kell
a főleg igazgatóságát átvennie. Ennek főszempontja pedig
a fogyasztó teljes mértékű érdeke. Ne az állam nevezetesen
a főleg lefelé, hanem éppen az a főleg felé fordított
erőre és csoportokra. Minden tehetség érvényesüljön.
"A jó állam ne a magántulajdonságot nem akadályozza, mi-
nőlközben, nem is teszi hátráltató a magántulajdonságot, hanem
gondoskodik arról, hogy a magántulajdonságok között olyan
kérdések nagy csoport rendelkezésére kerüljen, amelyek éppen
viszonyaikban megfelelően előkészítő viszonyba lépnek a
a hirtelen." "Az állam éppen minden lépésénél
közgallatja ki a tulajdonos, ezért pedig a társadalom
összességére fejti ki termelési erőit. (77. old.)

A hármastagú nemzeti képviselői csoport
más nemzeti hasznú képviselőivel az érdekek érint-
kezése és érdekek megvalósítása a nemzetközi bérek fejlődés
alapján.

És a - megengedjék - igen érvényes, de lényeg-
talan ismereteket meg kell adni a tanítás és utánpótlás törekvéséből kinu-
lassuk. Szempontok a részletek ismerete, mert mindig
csupán ezt a társadalmi lényegét.

És a semmi lépés sem új, de azért nem
névelhető nemcsak törekvés, hanem a jellem és a gondoskodás.

134.

életet az állam erőszakos befolyásolását megakadályozni akarja, teljes érdekelten elismervén. Plátót Moses Fainánu az a legújabb társadalmi kamillásorog minden nemes követés erre irányult. Steiner társadalmi eszméire nem újat. Igy csak a hármias tagolás rendszerre, amelyet Steiner az eszmény jogállalalra kíván állítani. Er a hármias tagolás azonban egyelőre csak Magyarországon és különösen a magyarországi eszméivel, amelyek ellenében áll az életnek éppen a magyarországi eszméivel, amelyek mellett valószínűleg tegy sügönc Steiner a társadalom irányítását. A fi. oldalán olvassuk: "Az (emberi) élet eszméje. Csak így irányozható, ha faragó erői az erőteljes - religiózus életből lehetnek a legújabb mindennapi, a legprofánabb életbe."

Ha az a nagy és tiszta gondolatot, a szabad emberjövőnet ezt a szabad alap gondolatát Steiner helyett négy gondolatot, úgy az erőteljes-religiózus tudattól, - tehát tiszta a beviső életből faragó, habadnar csakis ezért nemzhető élet-épen az élet eszméjével fogva-annak minden formájára nézve meg kell követelnünk. *) A mindennapi, a profán életre nézve is, amint Steiner kezese mondja, de először az elméletre nézve, amelyből a gyakorlat kevesen farag. A gyakorlati szabadság követelménye egyelőre csak marad, ha nem az elmélet termő talajától kezd ki.

Amde Steiner elméletlen és sloben beviső-siti az erőszakos állami (jogi, politikai) beavatkozást,

*) A vallási tudatnak társadalmi vonatkozásait az intuitív tudomány alapján Schmitt jeno fejtegette ki, Der Idealstaat és "Kulturbedingungen der christlichen Dogmen" című könyveiben.

Telegr.-Adresse: TAKFOR

135.

amely a tőke befektetésével és igazgatásával járó katalumot az
 arra „érdemesnek” nyilvánítja. Vajon miéért gondolja Steiner,
 hogy a fejezes erőhatalom^{hoz} központi szervezete (a fizikai
 erőhatalom szervezete), a fizikai lényességét nem tudja volna
 a legalábbiasan is először az „érdemesnek, ráteremtés,
 hivatkozott” irányítására. Vajon a fejezes lényegét erő-
 hivatkozott lépésről a tőkehatalom az állami a tárgyilagossá
 hivatkozott, anélkül a fejezes katalum irányít arra is,
 hogy tárgyi lényességét és tárgyilagossá ellenőrzését a fizikai
 katalum szervezete kerülni való „érdekel” intézkedés?
 Vajon mivel magyarázza Steiner, hogy éppen a legkézzel-
 a közérdekelte igen miéért nyitja meg és tárgyi lényességét
 előmozdítását olyan kiterjedt bízva, amit más gondolatok
 lényegét csak az állami központi meg, hogy kezdetben, nagy
 műfajú fejezes csillag? Vajon miéért lépeli Steiner,
 hogy a lényeg lényességét szabadon, helyi tárgyilagossá-
 gal, elfogulatlanul és közmegegyezésre éppen a fejezes
 katalum hivatkozott fejezes megoldani, tehát éppen azot,
 a tőkehatalom miéért saját katalumot fenntartása, és a
 tőkehatalom központi miéért saját katalumot fenntartása, és a
 tőkehatalom központi miéért saját katalumot fenntartása?

A szabadonlévő központi meg: a szabad meg-
fejezés rendszere, amint Steiner is hangsúlyozta. A mi tőke
 azokban fejezes katalumra bízva a tőke befektetés
 irányítását és elmozdítását, miéért elvileg sem érte
 megérte az érdekelte központi meg szabadon és a
 „propán” dolgozók, alaplatlanul átvételre tehát, amint
 gyarorsági katalumot már elmondó rendszere. A
 marxista kommunizmus állami mindenképpen
 elvileg elvileg, a gyarorsági pedig bizonyosan meg-
 valószínűsíti. Nagy tőke nem gondolja Steiner, hogy

136

Telegr.-Adresse: TAKFOR

a Marx utopisztikus állama, neméjében "fogja a Kommunizálts
 köztéi Kefelmi és igargatni? Az is a "Lejésitelletet", az "Érde-
 meseret", a "legincább arvanalórat", a "Lehetőségereket"
 fogja a köznyafon urainá lenni és nem lehet maga
 arról, hogy a Linálogatás tárgyilagossáigát a nálogatá
 fegyveres hatalom érdere alapján megélegetti. Mert
 Plato óta minden fegyveres hatalmi hervet kausz-
 latja ugyan, hogy a köz érdereben áll fenn és mitőlök;
 eren azonban lehetne nitatogni. Inde nem vitás,
 hogy a központi fegyveres hatalom elsősorban mindig
saját célját, saját célja fontartásait és saját erősité-
sét kénytelen polgárai már csak azért is, mert
önmagát a közérdek polgáraitára és nédelmére, a közrend
fontartására és hírtoritására hivaltottan hirdeti.

Amitől tehát Steiner az állam jufi
 - politikai fegyveres hatalmát, ezt a tütön érdereket
 hajtott Külvö tényező döntő bíronat ismeri el a társ-
 dalom hatalmi viszonyaita és neméjes kérdéseibe
 négyen nyitó, csak elfogulatlan lelkiismerettel és a
 legfinomabb lapintattal megközelíthető igen kényes
 kérdéseiben, amelyekről sokkal cserélyebb jelentőségű
 - köznapis és profán - kérdéseit megoldására is elviteg
 a religiózus - erkölcsi belső tudat. Hatalom hatalmát
 követeli, amelyekben a bellemi és garadásági céltben
 szabadságot és szabad megélegetést követel: sügyes
 ellenmondáshoz ként önmagával.

VIEH- UND FUTTERVERKEHRS-ACTIENGESELLSCHAFT

Telegr.-Adresse: TAKFOR

Budapest, den

V., Dorottya-utca 2.

138.)

Steiner az állambiztonsági függelékben
 tárgyalja a bellemi életet, az iskola és nevelésügyet és a
 gazdasági életet. Ezzel a programjával beütközött az
 állam törvénykezési, törvénykezési és közigazgá-
 tási fizikai hatalmát nemcsak meggyőzően, hanem
 kiterjedt a gazdasági élet körére is. Az állam képe
 fölötti jövedelést biztosítva közzelenni kívánja és megfont-
 hat háttérrel az állam jövedelét az arra való alkalmas-
 ság alkalmasítására indokolásával. Az állam bírósága
 felfüggesztett közzelenni állambiztonsági ügyekről azután nyilván
 fölért Steiner, hogy az a bellemi élet függelékében
 közzelenni fogja tartani. Amde már most, amikor az
 állam közzelenni még nem rendelkezik gazdasági
 hatalommal, már most látnunk kell, hogy a bellemi
 élettel szembeni közzelenni, a belső társadalmi élettel
 szembeni közzelenni, a belső társadalmi élettel szembeni
 közzelenni az állam a társadalmi együttműködés
 biztosítása. A reakció az egész világon erősödött
 és a liberális demokrácia jelensége egyre inkább
 megszűnt; hársány hangjait már csak arra jó, hogy
 az állami erőhatalommal - a Kratiánat - a demoss-
 ra nehezedő súlyától a fizikai erővel. Ez az erő-
 har az állam életét függelékével szemben szemben
 állította tehát a fizikai a történelmi társadalmi

139.

Telegr.-Adresse: TAKFOR

perius. Ezt ma még Ezerébbé teheti, mint valaha. Legke-
 nésbbsé teheti pedig, ha Steiner kervei perius közvellem
 hatalmat nyerne a gazdasági életben is, aminet követel-
 tében forogottan kíváncsúsulnának Rúton hatalmi érderei.
 Szeret a Rúton hatalmi érdereket nyanis a leggyőzteseb-
 ben épen a független bellemi élet fejezeli. A felkaba-
 dult bellemmel áll elő épen az emberméltség, amely
 az én és az örökös tudat szempontjait leperésbbsé
 Pépes a fizikai hatalom Rúton érdereivel megjejezteti,
 amely ezért a történelem tanúsága perius mindig
 kemben állott a nyers erővel szempontjával. Am
 a fizikai hatalom hirtorai is mindeketot képezt,
 igari nevelés honnan fejezeli bellemi hatalmat; a
 hien talált hestia kejeztenséjével épen a bellemi
 élet szabadságának hőseit ültözte mindeketot az erővel
 yelleme. Sarrakos, Jézus, az österrejtéket, az albigen-
 sek, a duhorcok, Giordano Bruno, a Hí Mikra
 Mohamed sorsa és bámulatlan ismeretlen hős
 népsége, aričét költönör feuerén sorvagtott el a gávo
 hatalom: hangosan hirdeti, hogy a bellemi élet szabad-
 sága örökön kemben áll a fizikai erővel rendjével,
 amelyet Steiner Marx példája perius a gazdasági
 életre is li akar kerjezteti és éképen a szabad yellem
 fejlődésével kemben megjezteti.

VIEH- UND FUTTERVERKEHRS-ACTIENGESSELLSCHAFT

Telegr.-Adresse: TAKFOR

Budapest, den

V., Dorottya-utca 2.

18.
190.

A magyar nyomonkövetés nem szabad, ha a
 Steiner a társadalmas nappal, hogy az ország hatalmát
 elvételekkel külön szaturnusz (tagolja), a gyakorlatban
 pedig forogtató az államnak nyugati út. A helyi szabály
 alapfeltevése a bellem vizárolásos hatalmának fölött
 elismerése, az érz és keretet egyedül legitim aratrolá-
 sának elismerése igazolása. A társadalomnak szabad,
 emberhez méltó életre pedig csak az ember helyi szabály-
 ságain alapulhat. Amíg a szabály törvénnyel betöltésében
 hordja, miéppen vizsgálhatjuk a társadalmi ka-
 róságért az ember? Színházban helyi és társadalmi
 nyomonkövetést nem a hármadlagos, hanem egyedül
 az a tudomány válthatja meg az embert, amely a
 helyi tanítás el nem míveli munkát a helyi szemlélet
 tényleges kétségtelemmel igazolja. Csak az érz világsz-
 rója előtt hajolhat meg önként és megelégedés
 nélkül, csak az örökélet keretét lehet föléje elöt-
 borulhat le bensőn és szabadon az ember. Csak az
 tudomány vizsgálja vissza a helyi nyomonkövetést és az
 elnevezett földi paradicsomot, amely erre a magas,
 de világszerte reális ténylegességre építi az embert
 és a társadalom megújítását.